

Riksdagens snabbprotokoll 2024/25:91

Torsdagen den 27 mars

Kl. 12.00–18.50

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 6 mars justerades.

§ 2 Anmälan om ersättare

Förste vice talmannen anmälde att *Björn Petersson* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för *Tomas Kronstahl* (S) under tiden för hans ledighet den 31 mars–29 juni.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas partigrupp anmält *Björn Petersson* som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i miljö- och jordbruksutskottet under *Tomas Kronstahls* ledighet.

Förste vice talmannen förklarade vald *under tiden den 31 mars–29 juni* till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Björn Petersson (S)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Björn Petersson (S)

§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2024/25:521

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:521 Bättre samexistens med varg
av *Rebecka Le Moine* (MP)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Stockholm den 26 mars 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2024/25:522

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:522 Troféjakt på lodjur
av *Rebecka Le Moine* (MP)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är sjukdom.

Stockholm den 26 mars 2025

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Peter Kullgren (KD)

Enligt uppdrag
Fredrik Ahlén
Expeditionschef

Interpellation 2024/25:538

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:538 Pride och hbtqi-rättigheter i Ungern

av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 22 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är att utrikesministern är på tjänsteresa.

Stockholm den 26 mars 2025

Utrikesdepartementet
Maria Malmer Stenergard (M)

Enligt uppdrag
Klas Molin
Expeditionschef

Interpellation 2024/25:540

Till riksdagen

Interpellation 2024/25:540 EU:s överträdelseärenden om moderna miljötillstånd för vattenkraft

av Joakim Järrebring (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 mars 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2024/25:3355 till utrikesutskottet

§ 6 Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU8

Internationellt bistånd

föredrogs.

Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande UU8 *Internationellt bistånd*, som handlar om civilsamhällets roll i det internationella biståndet. Jag yrkar bifall till utskottets förslag om att avslå motionsyrkandena.

Herr talman! Förra månaden var jag, tillsammans med en delegation av riksdagsledamöter, i Etiopien. Där besökte vi bland annat ett center som ger stöd och utbildning till barn med olika funktionsnedsättningar – barn som annars skulle falla helt utanför samhällets skyddssystem.

Besöket arrangerades av Act Svenska kyrkan, och vi fick möjlighet att se ett konkret exempel på hur civilsamhällets arbete gör skillnad på riktigt. Det var ett besök som berörde mig djupt. Mödrar utövade fysioterapi på sina yngre barn, och skolelever övade upp färdigheter som de kan använda senare i livet för att skaffa sig en egen försörjning.

Jag bär med mig det här besöket – den omtanke och trygghet och det djupa engagemang för varje barn som fanns där. Detta visade inte bara på det enorma behov som finns. Det visade också civilsamhällets kraft och möjligheter att agera, särskilt för de allra mest utsatta.

Herr talman! Civilsamhällesorganisationer är starka resurser. Människor som organiserar sig för att hjälpa andra är en del av lösningen. Men det räcker inte med goda intentioner. Vi måste också ha god styrning och uppföljning.

Det svenska biståndet är fortfarande bland världens mest generösa, men generositet utan resultat skulle vara direkt ansvarslost. Därför måste vi ställa oss frågorna: När pengarna dit de ska? Gör de skillnad för dem som behöver det mest?

Jag välkomnar den nya CSO-strategin, där det är tydligt att transparensen i redovisningen ska öka. Resultaten av organisationers verksamhet ska rapporteras – inte endast de genomförda aktiviteterna.

Det ska vara lätt för allmänheten att se vem som får stöd, för vad och med vilka resultat. Där är webbsidan openaid.se ett viktigt verktyg, som ska utvecklas och förbättras.

Vi måste också ställa vissa grundläggande krav på biståndet. Utbetalningar får aldrig gå till organisationer som har kopplingar till våldsbejakande ideologier, extremism eller islamism. Här är det nolltolerans som gäller.

Herr talman! En av de viktigaste förbättringarna i CSO-strategin är att en större andel av biståndet nu ska gå direkt till lokala aktörer.

Det ska vara en bredd i fråga om vilka CSO:er som får ta del av stödet. De ska vara av varierande storlek, finnas i olika länder och arbeta inom olika områden.

Detta är avgörande. Det är nämligen på plats – hos dem som känner samhället, kulturen och behoven – som förändringen kan ske på riktigt. När stödet hamnar närmare de människor som det är tänkt för ökar träffsäkerheten, ansvaret och hållbarheten.

Vi vill också värna bredden bland de mindre, svenska CSO:erna. De kan ansöka om stöd på upp till 1 miljon kronor genom en förenklad modell. De ska också erbjudas stöd vad gäller finansiell redovisning och resultatrapportering – detta för att säkerställa kapacitet, kvalitet och transparens även när det gäller mindre aktörer.

Herr talman! Det räcker inte att bara förändra utbetalningsstrukturer. Vi måste också vara tydliga när det kommer till uppföljning, insyn och resultat. Vi vet att hundratals misstänkta oegentligheter i svenskfinansierade biståndsprjekt anmäls varje år. Det handlar inte om enstaka misstag; det är ett systemfel.

Varje skattekrona som försvinner i korruption är en krona som inte gör den skillnad den var tänkt att göra. Det är inte bara ineffektivt – det är helt oförsvarligt. Därför är det bra att krav ställs på att samtliga organisationer som mottar svenskt stöd ska ha ändamålsenliga rutiner för att både upptäcka och hantera korruption. Det måste finnas arbetssätt där man tidigt upptäcker och åtgärdar potentiella brister och risker. Återkrav av biståndsmedel och rättsliga åtgärder vid korruption måste vara en självklarhet.

Herr talman! När kriser slår till – när krigens bomber faller, när människor tvingas fly och när mat och rent vatten tar slut – är det ofta civilsamhällesorganisationerna som finns där först. I dessa situationer är det civilsamhället, som redan finns etablerat på plats, som snabbt kan leverera med lokalt förtroende och kunskap.

Civilsamhället är en resurs. Långsiktigt hoppas jag att så många som möjligt har kapacitet att stå på egna ben.

(Applåder)

Anf. 2 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om det svenska biståndet, med fokus på civilsamhället. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 5 från Socialdemokraterna.

Det här handlar om hur vi som land kan bidra till att bekämpa fattigdom, stärka demokratin och försvara mänskliga rättigheter i en värld där det arbetet blir allt svårare.

Vi befinner oss i en extremt orolig tid. Vi ser nu hur flera länder som tidigare har tagit ansvar för global utveckling vänder ryggen åt resten av världen. USA lägger i praktiken ned USAID och lämnar efter sig ett tomrum som kommer att fyllas av aktörer som Kina och Ryssland, som har helt andra motiv.

I det här läget skulle Sverige ha kunnat kliva fram. Vi skulle ha kunnat ta ett större ansvar, inte mindre.

I stället har regeringen valt att montera ned stora delar av det bistånd som har byggts upp under decennier, inte minst genom bistånd via civilsamhällets organisationer. Många hundra avtal har sagts upp i samband med att den nya modellen för bistånd via civilsamhället lades fram. De organisationer som i årtal har arbetat i nära samverkan med lokala partner ute i världen tvingas nu lägga ned projekt. Detta har utan tvekan gjort skada både för de människor som förlorar stödet och för bilden av Sverige som en pålitlig och långsiktig partner i världen – inte bara i biståndsvärlden.

Bakom vart och ett av de här avtalen finns ju människor. När Sverige lägger ned utbildningsprogram i Centralafrika är det flickor som inte längre får gå i skolan. När kvinnojourer i Uganda tvingas stänga på grund av indraget stöd är det våldsutsatta kvinnor som står utan skydd. När rättshjälp försvinner i Kenya är det människor utan pengar som förlorar tillgång till rättvisa. När Sverige lämnar fackligt samarbete i Bangladesh eller Colombia är det arbetare som förlorar sin möjlighet att organisera sig för drägliga villkor.

Det här är inte hypotetiska exempel utan verkliga konsekvenser av beslut som har tagits i Sverige.

När Sverige lämnar länder som Kambodja, Mali, Burkina Faso och Sydsudan innebär det inte att vi lämnar ett tomrum; vi lämnar i stället plats för andra aktörer som inte delar våra värderingar om öppenhet, demokrati och mänskliga rättigheter. Kina, Ryssland, Gulfstaterna och andra går in med pengar, inflytande och krav, och de bygger inte fria samhällen. De bygger beroenden.

Ett område där konsekvenserna är särskilt allvarliga är det fackliga biståndet. Vi socialdemokrater anser att fackföreningar är en grundbult i varje demokrati. När arbetare i Bangladesh, Colombia eller Myanmar får utbildning om sina rättigheter, vågar organisera sig och driver på för bättre arbetsvillkor bidrar det inte bara till rättvisa. Det bidrar också till stabilitet och till samhällen där människor får göra sin röst hörd.

Svenskt fackligt bistånd har i många år spelat en viktig roll. Att investera i utveckling och demokrati står dessutom inte i motsats till ett starkt försvar. Det

är en del av samma helhet. Bistånd är inte ett alternativ till säkerhet; det är en del av vår gemensamma säkerhet. När vi stärker demokratisk utveckling och ger människor makt över sina egna liv, när vi bygger samhällen som håller ihop, då minskar konflikter. Då minskar antalet människor på flykt, då ökar stabilitet och välbefinnande både här hemma och där borta, ute i världen.

Att skära i biståndet för att satsa mer på försvar är att bita sig själv i svansen. Vi socialdemokrater har länge sagt att biståndet och det civila samhället inte bara är ett sätt att hjälpa utan också ett sätt att bygga fred, förebygga konflikter och försvara mänskliga rättigheter.

Det gäller inte minst i en tid som nu när det demokratiska utrymmet krymper i land efter land. I Belarus, Myanmar, Iran, Nicaragua, Afghanistan och många fler länder förbjuds organisationer. Aktivister fängslas, och fria medier tystas. När staten förtrycker är civilsamhället den sista motkraften. Det är där modet bor hos läraren i Nicaragua som vägrar att sluta undervisa, hos sjuksköterskan i Sudan som hjälper till i ett flyktingläger och hos journalisten i Myanmar som fortsätter att rapportera trots hot.

Det är de här människorna vi måste fortsätta att stå bakom. Vi får inte vända dem ryggen. Vi socialdemokrater vill ha ett bistånd som är långsiktigt, rättighetsbaserat och fritt från politisk detaljstyrning – ett bistånd som litar på civilsamhället, som håller i och inte drar sig ur, som ser människor och inte bara system.

Jag yrkar återigen bifall till reservationerna 1 och 5.

Anf. 3 KATARINA TOLGFORS (M):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet UU8 om internationellt bistånd och den så kallade CSO-strategin, strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Regeringen beslutade i september 2024, inom ramen för reformagendan för internationellt bistånd, om en ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället och dess organisationer för perioden 2025 till 2029.

I strategin pekar regeringen på att civilsamhällesorganisationerna är viktiga partner i genomförandet av det svenska humanitära biståndet och utvecklingssamarbetet med andra länder. Organisationerna bidrar med ett mervärde genom sin lokala närvaro och förankring och kan skapa möjligheter för människor att själva påverka och förbättra sina levnadsvillkor. Särskilt i konfliktmiljöer och i svåra säkerhetspolitiska kontexter kan lokala civilsamhällesorganisationer vara avgörande för att kunna genomföra biståndsinsatser. De utgör också en viktig del av ett lands demokratiska fundament.

Herr talman! Ett starkt civilsamhälle i utvecklingsländer är också viktigt för att kunna genomföra svenskt utvecklingsbistånd inom ett stort antal strategier. Det

finns också uppenbara synergier med svenska intressen inom det bredare utrikespolitiska området, till exempel vad gäller demokratisk utveckling, fred och säkerhet.

Jag skulle vilja referera till det tidigare anförandet av ledamoten Olle Thorell. Om vi tar exemplet Colombia finns där 27 FN-organisationer närvarande i landet. Min poäng med det är att det inte alltid ger mer. Anledningen till att regeringen i sin biståndsagenda minskar antalet civilsamhällesorganisationer är ju att man vill ha närmare till det lokala samhället så att pengarna kan nå fram med färre mellanled.

Herr talman! Jag går vidare. Sida och mottagande organisationer ska säkerställa att mottagare av stöd i civilsamhället inte har kopplingar till våldsbejakande ideologier, extremism eller islamism och att de står bakom demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. Sida och mottagande organisationer ska vidare säkerställa att stöd inte går till verksamhet som motarbetar den regelbaserade världsordningen och svenska intressen. Övergångsperioden, som sträcker sig fram till den 30 september i år, ger organisationerna tid att anpassa sig och se över och avsluta de ingångna avtal som gör att man kan minska antalet CSO:er.

Herr talman! Jag skulle vilja nämna några syften med den nya modellen och vad den ska bidra till.

Det första är ansvarsfull hantering av skattemedel. Sveriges internationella bistånd uppgår till 56 miljarder kronor. Det är väldigt mycket pengar. År 2023 var det 0,99 procent av bni, och 2024 var det 0,91 procent av bni. Det var fortfarande över den gräns på 0,7 procent av bni som rekommenderas internationellt och av FN. Att hanteringen av skattemedel ska vara ansvarsfull är ganska självklart. Biståndet måste ge resultat och skapa genomslag för varje satsad krona. Det är inte summan som avgör effekten av biståndet. Regeringen stärker kontrollen och uppföljningen för att säkerställa att pengarna används korrekt.

Det andra är effektivitet och transparens i biståndet. Modellen syftar till ökad transparens, effektivitet och spårbarhet av biståndsmedlen. Målet är att pengarna ska nå fram till mottagaren genom färre transaktionsled.

Det tredje är långsiktigt stärkande av civilsamhället. Modellen leder till ökad självständighet för organisationerna. Förändringarna skapar förutsättningar för hållbar utveckling utan biståndsberoende.

Det fjärde syftet är ökad säkerhet och kvalitetskontroll. Jag upprepar att viktiga krav är att mottagaren inte får ha kopplingar till våldsbejakande ideologier eller extremism. Svenska intressen och demokratiska värderingar ska främjas, och den nya modellen ger också ökad kontroll över vilka organisationer som får stöd.

Herr talman! Jag skulle vilja ge ett par exempel. Wateraid är en organisation som jobbar med att säkerställa tillgång till vatten och sanitet. Det är något basalt som vi i Sverige tar för givet. Det är något som inte minst stärker tryggheten och säkerheten för flickor och kvinnor ger dem möjligheter till goda eller förbättrade

levnadsvillkor. Ett annat exempel är SRHR-satsningar där Sverige, genom EU, på Filippinerna arbetar väldigt lokalt med det civila samhället för att stödja arbetet med att stärka sexuell och reproduktiv hälsa för flickor och kvinnor. Civilsamhället spelar en aktiv och stor roll i samarbetena och ser till att biståndspengar som Sverige bidrar med faktiskt når ända fram och möter de behov som finns i mottagarlandet.

Herr talman! I en snabbt föränderlig värld och då den regelbaserade världsordningen utmanas måste vi hitta nya och mer effektiva lösningar på många områden. Det gäller även biståndet. Det ställer nya krav på vår förmåga att navigera i ett nytt geopolitiskt landskap. Neddragningen av USAID påverkar hela det globala biståndssystemet, och vi kan redan se flera negativa konsekvenser. Men det ger också möjligheter till nya samarbeten, allianser och nya lösningar. Sverige är med sin nya reformagenda därför väl förberett för att ställa om. Det är en styrkeposition när det gäller biståndsarbetet som Sverige bidrar med.

Fler länder i Europa behöver bidra, och vi måste arbeta effektivare, smartare och mer innovativt. Biståndets effekter måste bli mer hållbara och syfta till att stärka länder och människors levnadsvillkor, ekonomiska egenmakt och frihet så att de kan stå på egna ben. Det är målsättningen med biståndet. I det arbetet spelar det civila samhället en viktig och stor roll. (Applåder)

Anf. 4 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)
replik:

Herr talman! Tack, Katarina Tolgfors! Jag tycker att det är bra att ledamoten tycker att civilsamhället är viktigt. Men i regeringens strategi för civilsamhället låter det som om civilsamhället ska knytas närmare regeringen och på det sättet förlora en del av sin självständighet och sitt oberoende. Det är mycket oroande.

I regeringens instruktion till Sida kring stödet till det civila samhället sägs inte bara att UD vill vara med och styra beslutsprocesser. Det finns också en skrivning om att verksamheten inte får motverka svenska intressen. Vad är svenska intressen? Vem bedömer det, och på vilka grunder?

Ansvar inte ledamoten att det är viktigt att civilsamhället får verka i sin egen rätt? Är inte ett oberoende och starkt civilsamhälle, som även har rätt att kritisera regeringen, en viktig grund i vår demokrati?

I strategin för civilsamhället skriver regeringen även att medlen inte kan användas till påverkans-, informations- eller lobbyarbete riktat mot icke-ODA-länder. Det är högst anmärkningsvärt. Bistånd ska alltså inte kunna gå till påverkan i icke-biståndsländer. Det visar att regeringen inte förstår sig på hur modernt rättighets- och demokratiarbete går till. Varför ska civilsamhället inte få kritisera eller påverka icke-biståndsländer? Vad är man egentligen rädd för?

Anf. 5 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Genomförandemodellen består av tre delar. Den första delen handlar om partnerskap mellan

civilsamhällesorganisationerna och att stöd ska förmedlas till ett lägre antal CSO:er. Poängen med det är att kapa ett transaktionsled genom att se till att det är närmare från styrning, pengar och fördelning till det civila samhället i mottagarländerna. Det är ju i ODA-länderna eller i Sverige dessa civilsamhällesorganisationer finns. Jag vet inte varför ledamoten säger att det inte gäller i ODA-länderna. Det stämmer inte.

Sedan vet jag inte heller vad ledamoten menar med att kritisera regeringen. Det sker ju en dialog. Den dialogen har till exempel jag nästan varje vecka med olika civilsamhällesorganisationer – och det är en ganska konstruktiv sådan. Vi går igenom en förändring av systemet, men huvuddelen av organisationerna är väldigt konstruktiva och tittar framåt. Vi diskuterar hur vi under de förändrade förutsättningarna kan arbeta framöver.

Det är fritt fram för alla att kritisera regeringen, men jag vet inte om det är civilsamhällesorganisationernas huvuduppgift. Den är väl snarare att se till att förmedla biståndspengar och omsätta dem så att de når fram till de behövande.

Ledamoten pratade också om varför man minskar antalet civilsamhällesorganisationer. Det är för att få färre led. Det tycker jag är ganska självklart. Vi hantlar väldigt mycket pengar i biståndssystemet. Det viktiga, syftet och målet, är ju att nå ut till dem som behöver stödet i olika länder. Det säger sig självt att med fler mellanhänder blir det mindre kvar.

Anf. 6 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Katarina Tolgfors!

Jag blir ändå oroad av skrivningen i strategin som tyder på att man vill knyta civilsamhället närmare regeringen. Jag hoppas att det inte stämmer att civilsamhället inte ska få agera av egen kraft. Det finns ett tidigare avtal som har slutits mellan civilsamhället och regeringen där man angående gemensamma åtaganden betonar att regeringen ska stödja civilsamhället i dess egen rätt, även om de på vissa punkter kan vara kritiska till regeringens politik.

Tycker Katarina Tolgfors att regeringen ska stå fast vid den tidigare överenskommelsen om att civilsamhället får agera i egen rätt? Jag vill ha ett tydligt och klart svar. Jag tycker att detta är oerhört väsentligt om man ska ha ett demokratiskt, livaktigt civilsamhälle.

Jag har även en fråga angående förslaget om ODA-länderna. Det här är allvarligt, och det tyder på att man inte riktigt begriper hur det fungerar. Det skulle till exempel inte existera ett klimatavtal om vi inte hade konferenser, samarbeten, ett påverkansarbete och dialog mellan olika aktörer i EU och Sverige. Guatemala hade inte varit en demokrati utan ett internationellt samarbete till stöd för demokratiska krafter. Sydafrika hade inte varit en demokrati utan påverkan på rika länder. Det hade heller inte funnits något fredsavtal i Columbia utan ett globalt samarbete för detta.

Skrivningen om att man inte får påverka icke-ODA-länder är därför väldigt allvarlig. Tycker inte ledamoten att man går fel till väga?

Anf. 7 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med styrningen. Eftersom biståndet numera är en budgetpost med en ram – just nu 56 miljarder kronor – görs styrningen som på alla andra utgiftsområden: Det kommer direktiv från regeringen. Sedan finns det en myndighet, i detta fall Sida, som fördelar medlen vidare. Hela poängen här är att kapa leden. Vi minskar antalet CSO:er, men vi ger också fler möjlighet att söka. Vi vill ha en bredd och större variation och ge fler civilsamhällesorganisationer möjlighet att ta del av de svenska biståndspengarna.

När det gäller hur de ska användas finns det självklart alltid en styrning och en politisk vilja. Det är så systemet ser ut. Det är inget konstigt med det. Jag förstår inte varför det finns frågetecken kring det.

Ledamoten tog bland annat upp Guatemala. Senast i går genomfördes ett seminarium här i riksdagen tillsammans med Act Svenska kyrkan om bistånds- och utvecklingsarbetet i just Guatemala. Det fungerar även i dag, trots att vi har en ny regering och en ny modell för det svenska biståndet. Vi ser hur lokalsamhället har en roll, men självklart fortsätter man även med det bilaterala utvecklingssamarbetet och med dialog på politisk nivå. Arbetet fortgår där, och det är ingenting som hindras av en ny genomförandemodell i Sverige.

Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Moderaterna har återkommande lyft upp behovet av att öka biståndets effektivitet och minska antalet transaktionsled. Det låter väldigt bra, men i praktiken har reformagendan tillsammans med viljan att pressa ned statens utgifter i stället orsakat stor skada. Sveriges anseende som pålitlig biståndspartner har fått sig en allvarlig törn och har skapat en enorm osäkerhet hos partner världen över.

När Moderaterna valde att avsluta samtliga avtal med de strategiska partnerorganisationerna drabbade det 1 750 organisationer i 90 länder. Det skedde utan vare sig övergångsplan, dialog eller framförhållning. Det kan inte kallas effektivisering; det är ett haveri.

Moderaterna talar också ofta om ansvarstagande och långsiktighet, men hur rimmar det med att svenska civilsamhällesorganisationer inte ens fick information i tid för att kunna planera om sin verksamhet? Är detta vad Moderaterna menar med förutsägbarhet och partnerskap?

Anf. 9 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Alm Ericson och jag har debatterat bistånd många gånger, och jag trodde att vi hade kommit förbi punkten där vi älter avtalen och hur övergången skulle ha gått till. Det landade ju i att organisationerna fick ett år på sig och har i god tid kunnat ställa om och ska nu ha avslutat avtalen i september i år. Jag har haft många konstruktiva och bra samtal och

möten med de organisationer som berörs. De flesta har gått vidare, ställt om och hittat nya vägar framåt.

Syftet med biståndsgaganden är att minska antalet organisationer, mängden informationsstöd och annat som finns här på hemmaplan för att mer av biståndet ska gå ut till de platser där de behövande finns och till biståndsprjekt och satsningar på att bygga ekonomisk egenmakt och på att främja hälsa och säkrare miljöer ute i mottagarländerna. Vi kommer i stället att se till att fler civilsamhällsorganisationer kan söka pengar hos Sida.

Anf. 10 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Katarina Tolgfors för svar.

Det är bra att regeringen har backat; det får man nog säga att den gjort. Regeringen har försökt att åtgärda lite av den skada som orsakades. Faktum kvarstår dock. Förtroendet för Sveriges utvecklingssamarbete och den politik vi för har skadats, och vad jag har sett har detta ännu inte reparerats.

Man kan tycka att vi borde ha kommit förbi detta, och visst står vi inför en helt ny verklighet nu som vi behöver hantera med försiktighet. Världen blir allt mörkare. Men jag vill fortfarande ha svar på min fråga. Vad menar Moderaterna med "företsägbarhet" och att "ha stabila partnerskap" när de inte står för ingångna avtal utan avslutar dem i förtid?

Anf. 11 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Min uppfattning och upplevelse är inte att Sveriges anseende är skadat när det gäller bistånd ute i världen, tvärtom. Jag har rest en del under mandatperioden för att följa svenskt bistånd och se hur vi arbetar på plats i de länder dit vårt bistånd går. Sverige är fortfarande en av världens största bidragsgivare. År 2023 gick 0,99 procent av bni till bistånd. År 2024 var siffran 0,91 procent.

Jag tycker att det är självklart att man i ett system som hanterar så mycket pengar som 56 miljarder kronor ser över detta och ser till att pengarna går dit de ska och att man gör effektiviseringar. Det är ett ansvarsfullt sätt att jobba med svenskt bistånd. Det skapar förtroende bland skattebetalarna, men vi ser också till att ha transparens och att pengarna går dit de ska.

I vänstersidans modell ger man 100 kronor, men det är kanske bara 40 kronor som går fram. Vi sänker biståndet, men om man ger 80 kronor och 70 kronor går dit de ska kan man i praktiken se vad effektivisering kan betyda. Det är hela poängen: Svenska biståndspengar ska nå ut och ge effekt i de länder som vi vill stötta och hjälpa.

Anf. 12 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Att regeringen och Sverigedemokraterna redan tidigare har övergett enprocentsmålet och sänkt biståndet i en tid då behoven är större än någonsin och då FN varnar för en ökande global hungerkris samtidigt som klimatförändringarna slår hårdast mot världens fattigaste är inte bara oansvarigt – det är

moraliskt förkastligt. Regeringen har dessutom aviserat att man tänker sänka biståndet med ytterligare 3 miljarder från 2026.

Regeringen behöver tänka om och återställa biståndet till 1 procent av bni. Det gör Vänsterpartiet i sin budget. Vi står upp för världens fattiga och för en rättvisare värld och avsätter fortfarande 1 procent av bni till biståndet.

Regeringen avskaffade den feministiska utrikespolitiken men säger samtidigt att jämställdhet är ett kärnvärde, vilket är bra. Det är dock svårt att ta det på allvar när man samtidigt minskar det ekonomiska stödet till jämställdhet och SRHR, sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter. Det blir extra allvarligt mot bakgrund av det indragna amerikanska biståndet. De stora nedskärningarna av USA:s bistånd drabbar särskilt kvinnor och flickor samt hbtq-personer. Om inte stödet återupptas riskerar 34 miljoner människor att stå utan livsavgörande humanitärt stöd. Tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet är också en viktig jämställdhetsfråga.

I en tid när jämställdhet, hbtq-personers rättigheter och rätten till SRHR är under attack behöver Sverige agera motvikt, gärna i samarbete med det civila samhället. Vi i Vänsterpartiet menar att genusperspektivet måste genomsyra all biståndsverksamhet, att hälften av biståndet ska gå till kvinnor och flickor och att 10 procent ska öronmärkas för SRHR.

Det är också djupt oroande att biståndet till några av de fattigaste och mest utsatta människorna i världen minskar eller helt dras in – det handlar om Kambodja, Mali, Afghanistan, Sydsudan och Burkina Faso. Men biståndet är viktigt av fler anledningar. När man drar tillbaka stöd till rörelser som kämpar för demokrati och jämställdhet i Afrika, Latinamerika, Mellanöstern och Asien lämnar man över till auktoritära krafter.

Bistånd är alltså viktigt också ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det borde ligga i regeringens intresse att motverka att auktoritära krafter får ett ökat inflytande. Här spelar också civilsamhället en viktig roll när det gäller stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter. Om civilsamhället får rätt förutsättningar kan det göra stor skillnad.

Krig och konflikter har kraftigt ökat behoven av humanitärt stöd. Världen står inför hungerkatastrofer på flera håll. Värst är situationen i Sudan och Gaza.

I Sudan är miljontals människor på flykt undan krig, våldtäkt och svält och i stort behov av stöd.

Den bräckliga vapenvilan i Gaza är nu bruten, och de israeliska bombarna faller åter över Gaza, där sjukhus, skolor och bostäder redan ligger i ruiner. Barn som redan är svårt traumatiserade kan inte längre sova lugnt på natten. Minst 50 000 människor har redan mist livet i detta brutala folkmord. Situationen är mer än katastrofal.

Samtidigt förvärras situationen på Västbanken för varje dag. Bosättare och israelisk militär hotar och dödar palestinier och driver dem på flykt i tusentals. I en situation där stödet till palestinierna är viktigare än någonsin väljer Sverige att helt stoppa stödet till FN-

organet UNRWA och att dra ned på stödet till viktiga civilsamhällsorganisationer och rättighetsorganisationer, inklusive det ekumeniska följeslagarprogrammet. Detta är ett dråpslag mot miljontals palestinier. Det svenska biståndet till UNRWA och rättighetsorganisationerna måste återupptas.

Herr talman! I över 60 år har svenska civilsamhällsorganisationer och folkrörelser spelat en central roll i biståndsarbetet. Regeringen har utarbetat en ny strategi för civilsamhället. Detta föregicks av stor oro och oreda när Sida sa upp ett stort antal avtal, vilket drabbade omkring 2 000 partner i 90 länder världen över som jobbar för just mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och klimat och miljö. Dialogen i samband med omställningen var minst sagt bristfällig. Nu har organisationerna fått besked om vilka som kan söka medel, men många frågor och mycket osäkerhet kvarstår. Detta är inte ett exempel på effektivt biståndarbete.

I strategin för civilsamhället finns flera frågetecken. Civilsamhället riskerar att knytas närmare regeringen och på det sättet förlora en del av sin självständighet och sitt oberoende, något som skulle vara oerhört olyckligt. Det civila samhället måste få verka i sin egen rätt, även om det på vissa punkter kan vara kritiskt till regeringens politik.

I strategin står det även att medlen inte får användas för påverkans-, informations- eller lobbyarbete riktat mot icke-ODA-länder. Bistånd ska alltså inte kunna gå till påverkan i icke-biståndsländer. Detta visar att regeringen inte förstår sig på hur modernt rättighets- och demokratiarbete går till. Det skulle till exempel inte existera ett klimatavtal om vi inte hade haft samarbete, påverkansarbete och dialog mellan olika aktörer i EU och Sverige. Vi hade inte haft demokrati i Guatemala utan det internationella samarbetet till stöd för de demokratiska krafterna.

Det är också beklagligt att regeringen står fast vid att det bara, utom i undantagsfall, ska vara möjligt att betala ut medel i ett led. Många gånger är det helt nödvändigt med fler än ett led för att kunna nå lokala eller särskilt utsatta organisationer. Det kan till exempel krävas en större regional partner eller en annan part för att pengarna ska hamna rätt och komma till största möjliga nytta. Jag är även kritisk till att regeringen riskerar att slå undan fötterna för en rad mindre biståndsorganisationer genom kravet på att minst 15 procent av medlen måste samlas in av organisationen själv.

Förutom att medlen till bistånd minskar har regeringen sedan tidigare tagit bort informationsstödet. Det innebär att möjligheten att granska vad svenska biståndspengar används till blir mindre. Möjligheterna till en bred folklig debatt om biståndet kringskärs, och kunskaperna om svenskt bistånd minskar. Informationsstödet till svenska biståndsorganisationer borde återställas. Sverige behöver ett starkt civilsamhälle som kritiskt kan granska regeringens beslut och bidra till sakkunskap, analyser, debatt och engagemang.

Regeringen har också beslutat att kapa det statliga ekonomiska stöd som i nästan hundra år har getts till

svenska organisationer som arbetar för fred och nedrustning. Detta sker i en tid när säkerhetsläget är mer ansträngt än på länge och stora och avgörande säkerhetspolitiska beslut tas. Under 2023 uppgick stödet till drygt 20 miljoner kronor fördelat på 18 organisationer. Detta är i säkerhetspolitiska sammanhang en relativt liten summa, men den är helt avgörande för de berörda organisationerna och bör naturligtvis återställas.

Fackligt bistånd är också av avgörande betydelse för att bekämpa orättvisor och motverka exploatering av arbetare världen över. Fackföreningar kan bidra med resurser och stöd till arbetare som drabbas och hjälpa till med återuppbyggnaden av lokala samhällen och arbetsmarknader. Det fackliga biståndet främjar demokrati, social rättvisa och samhället i stort. Det är en solidaritet mellan arbetare som alla tjänar på. En mer jämlik värld, med fler i arbete och goda arbetsvillkor, är en tryggare värld för alla. Det ligger i Sveriges intresse att utöka det fackliga biståndet, inte tvärtom.

Jag yrkar bifall till reservation nummer 2 och reservation nummer 5.

Anf. 13 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Det är lika spännande varje gång vänsterpartierna är uppe och debatterar bistånd. Det handlar om en aldrig sinande källa av skattepengar som ska finansiera hela den långa listan på saker man vill göra. Att prioritera när det gäller skattemedel är också att se till att vi träffar mer rätt.

Jag har en fråga till ledamoten Johnsson Fornarve. Ledamoten är medveten om att det fanns kritik från EBA och Riksrevisionen mot det tidigare biståndssystemet. Det var inte effektivt, och pengar gick till organisationer som inte levde upp till de motkrav som Sverige ställer för att betala ut pengar. Det fanns en hel del kritik mot hur alla olika mellanled och transaktioner gjorde att man inte nådde fram – att pengar fastnade i systemet i stället för att nå dit de skulle. Jag skulle vilja höra om ledamoten inte tycker att det är viktigt att skattepengar hanteras på ett så effektivt sätt som möjligt och att man tillser att det finns transparens så att man kan följa upp och se till att detta verkligen hanteras på det sätt som det är tänkt.

Jag skulle också vilja påpeka att satsningar på flickor och kvinnor och SRHR är ett av huvudområdena i regeringens biståndsstrategi. Jag undrar om inte Johnsson Fornarve tycker att detta är en bra prioritering eftersom man inte kan ta med allt, även om man såklart ser att det finns behov på många områden.

Anf. 14 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack, Katarina Tolgfors, för frågorna!

Självklart ska skattemedel användas på rätt sätt. Och självklart ska vi se till att de pengar som är tänkta att gå till bistånd också når fram – de ska inte försvinna i några svarta hål eller i korruption. Men Sverige har fått väldigt goda betyg i internationella jämförelser när det gäller det internationella biståndet. Sedan finns det

såklart alltid saker som kan förändras och bli bättre. Vi ser naturligtvis gärna att så sker. Men i stort sett har biståndet fungerat och nått fram – väldigt mycket visar på det.

Också civilsamhällets pengar har nått fram. Det visar deras egna redovisningar tydligt och klart.

När det gäller nedskärningarna i biståndet ser vi att det går att avsätta 1 procent av bni till biståndet om man har de ambitionerna.

I Vänsterpartiets skuggbudget gör vi det. Vi avsätter 1 procent av bni till bistånd. Det är klart att det blir svårare om man prioriterar att sänka skatterna för de allra rikaste i stället för saker som bistånd, men i vår budget gör vi inte det, utan vi prioriterar biståndet.

Det är bra att regeringen har med att jämställdhet är ett kärnvärde och att man avsätter medel till SRHR, men jag saknar den genomgripande skrivningen om att jämställdhet ska genomsyra all biståndsverksamhet. Den skrivningen har tagits bort. Den finns inte med, och man har avskaffat den feministiska utrikespolitiken. Det ger fel signaler till omvärlden.

Anf. 15 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Att det ska vara 1 procent av bni garanterar inte en viss ekonomisk nivå. Under tidigare rödgröna styren har biståndet varit nere på under 0,9 eller 0,8 procent av bni. Som jag visade i mitt tidigare räkneexempel: Om man ger 100 kronor men bara 40 kronor kommer fram är det bättre att ha ett system där man ger 70 kronor och 60 når fram. Det är att göra ett system mer effektivt. Mer pengar garanterar inte ökad kvalitet eller att man når fram med de åtgärder som man vill, speciellt inte om det finns många nivåer med många aktörer och pengar som försvinner under vägen. Pengarna går till administration och byråkrati i stället för till dem som är behövande.

Absolut, den här regeringen prioriterar skattesänkningar för breda lager av de svenska skattebetalarna. Det är att sätta svenska intressen främst. När vi gör det blir Sverige också ett land där fler arbetar och där vi kan stärka vår egen välfärd men också har råd att ge mycket pengar och anslag till bistånd för att hjälpa andra länder.

Min fråga är slutligen: Hur skulle Lotta Johnsson Fornarves system se ut för att nå effektivare bistånd, utan att bara säga en siffra? En siffra säger egentligen ingenting. Hur vill Vänsterpartiet att biståndssystemet ska se ut för att svenska skattepengar ska nå fram till de behövande i olika länder?

Anf. 16 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Biståndet har ju tidigare i stort sett fungerat väl. Detta visar internationella undersökningar. Det svenska biståndet får otroligt höga betyg i internationella undersökningar. Vi har också sett hur det bistånd som har gått via civilsamhällets organisationer har nått fram. Detta framgår tydligt och klart av redovisningarna, som är väldigt noggrant gjorda.

Sedan finns det alltid delar som kan bli bättre, men i stort sett har vi haft ett välfungerande bistånd.

Jag tycker att det finns en smutskastningskampanj mot det tidigare biståndet som inte stämmer överens med verkligheten.

Hur ser då vi att biståndet ska fungera? Biståndet ska gå till de fattigaste människorna i världen. Biståndet måste också ske på mottagarens villkor och inte utifrån svenska intressen. Vi vill att hälften av biståndet ska öronmärkas för kvinnor och flickor och att 10 procent ska gå till SRHR, till exempel. Vi vet att om man satsar på kvinnor och flickor utvecklar man hela samhällen. Det är otroligt viktigt.

Vi vill också se att civilsamhället får ett starkt stöd, så att de kan fortsätta sitt viktiga arbete för att stödja demokratiörelser och rörelser för mänskliga rättigheter och så vidare runt om i världen. Det är också väldigt viktigt. Men vi måste ha ett bistånd som inte är bundet utan utgår från fattigdomsbekämpning och att stödja och hjälpa de allra fattigaste människorna i världen.

Anf. 17 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Det är omöjligt att i en debatt om internationellt bistånd bortse från vad som har hänt i världen sedan september–oktober förra året, då de motioner skrevs som vi behandlar i det här betänkandet. Världen såg då helt annorlunda ut än den gör i dag. Framför allt rådde ett helt annat läge när det gällde biståndet i världen. Det var innan Trumpadministrationen tillträdde i januari och per omgående ströp stödet till WHO. Några veckor senare frös man USAID:s verksamhet, som stått för över 40 procent av allt bistånd i världen, för att genomlysas den. För bara ett par veckor sedan kom så beskedet att 83 procent av USAID:s alla kontrakt skulle avslutas. Med ett pennstreck försvann på så vis 93 procent av alla insatser därifrån.

En del av dessa pengar utgörs av de 120 miljoner kronor som Sida har betalat in till USAID, till gemensamma projekt. Självklart måste Sverige göra allt för att få de pengarna tillbakabetalade, så att de kan gå till de projekt som de var avsedda för, bland annat hjälp till bönder att klimatanpassa sina odlingar.

USA:s agerande är inte någon isolerad företeelse, om än extrem vad gäller magnituden, både i reda pengar och i procent av bni. Nederländerna kommer stegvis att minska biståndsbudgeten med 30 procent, Belgien med 25 procent och Frankrike med 37 procent. Storbritannien minskar sitt bistånd med 40 procent. Sådana stora nedskärningar i det internationella biståndet kommer inte att gå obemärkta förbi, tvärtom. Det är en farlig väg att gå. Det är rent kontraproduktivt, vill jag påstå.

Världen hänger ihop, herr talman. Detta har inte minst pandemin, krig, konflikter och klimatförändringar på senare år visat med all önskvärd tydlighet. I Kenya, som jag besökte i februari, lär We Effect ut metoder som hjälper bönder att göra sina jordbruk mer motståndskraftiga mot klimatförändringar. Sådana

goda exempel behöver spridas och implementeras på fler håll, så att länderna blir självförsörjande och att människor som bor i lokalsamhällena blir mindre sårbara.

Bangladesh är ett av de länder som är allra mest utsatta för klimatförändringar. Cyklonerna kommer allt oftare. De blir allt starkare och ställer allt större arealer under vatten i det tätbefolkade landet. Röda Korsets cyklonvarningssystem har räddat livet på hundratusentals människor, men böndernas marker översvämmas likafullt av havsvatten som gör att färre grödor växer på åkrarna. Det salta havsvattnet har trängt ned i grundvattnet och utlöst kemiska processer som frigör järn och arsenik i berggrunden och gör dricksvattnet hälsovådligt. Mängder av män har begett sig till 24-miljonersstaden Dhaka och andra städer för att hitta en försörjning men lämnar kvinnor och barn hemma att försöka odla jorden så gott det går. Kvinnorna behöver gå allt längre sträckor för att hämta vatten. Som i alla bristsituationer uppstår konflikter, där redan utsatta grupper som etniska minoriteter och kristna drabbas allra värst.

Wateraids insatser är direkt livsviktiga, som med lokalt anpassade metoder renar det otjänliga vattnet och förser byar och städer med drickbart vatten. Dessutom möjliggör det för människor att bo kvar och motverkar på så sätt migrationen.

Till detta, herr talman, kommer det säkerhetspolitiska läge som har förvärrats efter Rysslands invasionskrig i Ukraina, kombinerat med den nya administrationen i USA, som för en retorik om att den regelbaserade världsordningen är passé och att gamla allianser och internationella överenskommelser är något man kan strunta i.

När andra länder tenderar att finansiera sina upprustningar med biståndsnedskärningar står Sverige stadigt. Vi gör det inte bara för att biståndet har ett moraliskt egenvärde utan också för att det är en annan sida av samma mynt: att främja fred och säkerhet för såväl stater som människor.

Herr talman! Det är nu utomordentligt viktigt att Sverige tillsammans med EU och andra likasinnade länder analyserar hur man i någon mån kan täcka upp de strategiskt mest kännsbara luckor som har uppstått, inte bara humanitärt utan också ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv. När väst drar sig tillbaka är risken uppenbart stor, vilket flera talare har varit inne på, att Ryssland och Kina ska vara snabba att ta över inflyandet i Asien, Afrika och Latinamerika.

Därför är jag i dag stolt över att Sverige har visat på en annan väg. Regeringens och samarbetspartiernas besked, som det var presskonferens om i går, är att vi bygger upp vårt lands säkerhet utan att världens fattigaste och mest utsatta behöver betala.

Den biståndsbudget som lades fram i höstas, med 53 miljarder kronor per år under perioden 2026–2028, ligger fast. Detta är helt i linje med den överenskommelse som gjordes på Tidö hösten 2022 om ett långsiktigt, transparent och effektivt bistånd där spelreglerna är tydliga och där civilsamhällets roll stärks.

Även i tider av stora förändringar, ska man notera, är anslaget till civilsamhällsstrategin nämligen konstant, utan några minskningar, tvärtom vad man skulle kunna tro när man lyssnar på somliga ledamöter här i debatten.

Reformagendan för biståndet som regeringen antog i december 2023, med underrubriken ”Globala utmaningar i en ny tid”, pekar ut riktningen framgent.

I stället för 400 mål utan inbördes prioritering, som gjorde biståndet omöjligt att styra eller följa upp, finns nu tydliga fokusområden. Det är till stor hjälp i den process vi står inför nu, när andra länder famlar efter hållpunkter.

De tematiska prioriteringarna utgör vad regeringen beskriver som svenska intressen. För de åhörare som inte känner till vilka de är gör jag här en rekapitulerings:

- Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning
- Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta
- Främja frihet och bekämpa förtryck
- Utökat och effektiviserat klimatbistånd
- Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt
- Stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken
- Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd.

Detta är väl genomtänkta och avvägda tematiska prioriteringar som det finns stor acceptans för.

Herr talman! Genom det arbete som Sveriges regering redan kommit långt i har vi ett försprång i det effektiviseringsarbete som många länder nu går in i. Vi kan ta på oss ledartröjan i de internationella diskussionerna om hur världens mest utsatta medmänniskor inte ska lämnas åt sitt öde utan få förutsättningar för en bättre och tryggare tillvaro.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 18 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)
replik:

Herr talman! Tack, Gudrun Brunegård, för anförandet!

Ledamoten nämner och kritiserar med rätta den kraftiga nedskärningen av det amerikanska biståndet. Vi är helt överens om den kritiken.

Regeringen har avskaffat den feministiska utrikespolitiken men säger samtidigt att jämställdhet är ett kärnvärde. Det är svårt att ta på allvar när regeringen minskar det ekonomiska stödet till jämställdhet och SRHR.

Både UN Women och UNFPA som gör otroligt viktiga insatser för SRHR, alltså sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, får minskat stöd – detta i en

tid när Sverige i stället borde ta på sig ledartröjan och stå upp för biståndet till flickor och kvinnor samt till hbtq-personers rättigheter, särskilt mot bakgrund av att Trump har stoppat allt amerikanskt bistånd och attackerar SRHR.

Miljontals människors liv står på spel. Särskilt hårt drabbas kvinnor och flickor och hbtq-personer. Trump har återinfört Mexico City-policy, som förbjuder bistånd från USA till organisationer som informerar om eller tillhandahåller abort med egna medel, även i länder där abort är lagligt. Policyn påverkar även tillgången till preventivmedel, mödravård, hivprevention och ungdomskliniker, vilket leder till fler osäkra aborter, oönskade graviditeter och dödsfall.

Vad har Sverige för strategi för att möta attackerna från USA på framför allt jämställdhet och SRHR?

Anf. 19 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för viktiga frågor!

Jag håller fullständigt med om att det är en väldigt allvarlig situation vi står inför. Jag var ju inne på det i mitt anförande.

De gigantiska nedskärningarna av det bistånd som USAID tidigare stått för men som nu dras tillbaka kan inte Sverige ensamt gå in och täcka upp för. Det finns ingen som helst möjlighet att göra det. Men det var därför jag pratade om att vi behöver gå samman med likasinnade länder och tillsammans diskutera fram vilka som är de mest strategiska områdena.

Redan nu går diskussionerna i just den riktning som Lotta Johnsson Fornarve pekar på. Bland det mest allvarliga är det tillbakadragna stödet till just kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter och till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter men också till saker som hivbekämpning, polio vaccinationsprogram och så vidare. Ingen av oss vill se en aidsepidemi som på 80-talet eller en ny polioepidemi, utan här behöver alla goda krafter samlas.

Jag menar att de prioriteringar som Sverige redan har gjort i form av de strategiska tematiska prioriteringarna kan vara till hjälp i detta arbete. Vi har redan gjort arbetet med att snäva in och fokusera på det som är absolut mest viktigt i en kritisk situation där inte pengarna räcker.

Anf. 20 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack, Gudrun Brunegård, för svaren!

Jag håller fullständigt med om att det nu är otroligt viktigt att Sverige tar på sig ledartröjan och samarbetar med likasinnade länder för att hitta en strategi för att motverka de här kraftiga neddragningarna. Det är otroligt viktigt för att rädda liv och inte minst stöd till kvinnor och flickor.

De stora nedskärningarna i USA:s bistånd drabbar särskilt kvinnor och flickor och hbtq-personer. Om inte stödet återupptas riskerar 34 miljoner människor att stå utan livsavgörande humanitärt stöd. Det är otroligt många människor och oerhört allvarligt.

I denna tid när jämställdhet, hbtq-personers rättigheter och rätten till SRHR är under attack behöver Sverige verkligen ta i från tårna och agera motvikt för att åtminstone stävja det här. Jag förstår att Sverige inte kan täcka hela underskottet, men vi kan göra mycket för att samarbeta och få till det.

Jag vill flika in att även tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet är en viktig jämställdhetsfråga. Vi anser att genusperspektivet ska genomsyra all bistandsverksamhet, att hälften av biståndet ska gå till kvinnor och flickor och att 10 procent ska öronmärkas för SRHR, för vi vet att satsningar på jämställdhet gynnar hela samhällsutvecklingen.

Håller ledamoten med om detta? Är ni beredda att kraftigt höja stödet till jämställdhet och SRHR?

Anf. 21 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Lotta Johnsson Fornarve och jag är överens om väldigt mycket i det här.

Däremot vill jag inte stå här och säga att vi ska avsätta hälften av biståndet till kvinnors och flickors rättigheter även om jag är väl medveten om båda dessa talesätt: Ge en man en fisk, och du ger honom mat för dagen; lär honom att fiska, och du ger honom försörjning för framtiden. Undervisa en kvinna, och du undervisar en hel by.

Det får väldigt strategiska effekter, men att det är just hälften som ska vikas för flickor och kvinnor vågar jag inte påstå.

Jag menar att det vi kallar svenska intressen, det vill säga det som vi har sammanfattat i de tematiska prioriteringarna, alla väger tungt på sitt sätt. Om man rubbar helheten, om man tar bort till exempel demokrati och mänskliga rättigheter, får den kanske en olycklig slagsida åt ett annat håll. Vi behöver ha klimatsöd. Vi behöver ha stöd till flickors och kvinnors rättigheter. Men vi behöver också ha hälso- och sjukvård för alla.

Det är just därför vi behöver ha samling, både nationellt och internationellt, för att hantera den svåra situation som uppstår när så många länder med USA i spetsen drar tillbaka stora delar av sitt bistånd.

Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Tack, Gudrun Brunegård, för ett väldigt bra anförande!

Jag skulle nog kunna stå bakom det mesta som sades. Världen förändras ju väldigt snabbt, och det var befriande att höra att vi måste göra mer och att regeringens företrädare faktiskt visar att man också pushar i den riktningen. Jag önskar all lycka till. Det kan nog behövas.

Ledamoten Brunegård nämnde också att man tidigare i biståndet hade en massa mål utan inbördes ordning och hur dålig styrningen var av detta. Jag skulle säga att det är en del av det förtal av det tidigare biståndet som regeringen ägnar sig åt, och jag hoppas att vi slipper det.

Min fråga handlar om det Gudrun Brunegård radade upp, alltså de nya fokusområdena i

reformagendan. Det stora nya är att man lägger tonvikt på handel och företagande. Det är verkligen inte dåligt. Bistånd kan inte vara lösningen på varje lands utveckling, men detta måste göras på rätt sätt för att det ska nå fram. Gudrun Brunegård och jag har varit ute på väldigt många resor där vi sett prov på otroligt bra svenskt bistånd, där man på det klassiska sättet har lyft människor ur fattigdom och kunnat ge dem en försörjning.

När det gäller regeringens reformagenda har vi fortfarande inte riktigt fått svar på hur detta företagsfokus ska bidra. Vi har såklart garantierna – de hade vår regering också – men finns det fler exempel på hur man ämnar arbeta med detta så att det kommer rätt människor till godo?

Anf. 23 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tack, Janine Alm Ericson, för de fina orden! Jag vet ju att vi har ett starkt gemensamt engagemang i de här frågorna. Det tror jag att vi delar med alla som sitter här i kammaren i dag.

När det gäller bistånd och utveckling genom företagande vill jag också understryka de andra delarna som finns med på samma rad, nämligen jobbskapande, handel och utbildning. Om en rik, välutbildad och väl-situerad medelklass berikar sig och får större utvecklingsmöjligheter hjälper ju inte det de fattiga ute i byarna. Vi behöver verkligen arbeta på alla plan.

Det är jättebra om länder i tredje världen – till exempel med hjälp av svenskt stöd, klimatbistånd och know-how – får möjlighet att utveckla know-how när det gäller vattenreningsteknologi eller solceller och så vidare för att komma bort från ett fossilberoende. Men parallellt med det måste vi också jobba med de fattiga människor som behöver ha en utbildning för att lära sig att räkna och skriva, så att de inte blir lurade när de säljer sina jordbruksprodukter på torget eller när de ska exportera sitt kaffe till en uppköpare till exempel.

De här bitarna går hand i hand. Detta måste göras parallellt, och det vet jag att man är väl medveten om även på UD. Vi har fört de samtal där. Detta är alltså något man jobbar med.

Precis som ledamoten var inne på finns det möjlighet till mikrolån. I Kenya såg vi också att man hade tagit mikrolån för att kunna finansiera inköp av bättre processmetoder för till exempel kaffeodlingen.

Anf. 24 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Tack, Gudrun Brunegård, för förklaringen!

Det handlar alltså om att lära människor att vara bättre i sitt företagande, om jag förstår det hela rätt. Det är i alla fall en komponent. Det låter väldigt bra, för det som ger de bästa förutsättningarna är just att stärka individer där de är och att kunna jobba lokalt.

Jag tänkte också passa på att ställa en fråga om något Lotta Johnsson Fornarve också var inne lite på i sin fråga. Jag vet ju att Gudrun Brunegård är, och regeringen också säger sig vara, väldigt mycket för ökad jämställdhet i budgeten och för att jobba mer för kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter. Ändå

skär man ned på stöd till kvinnoorganisationer och dem som jobbar med fokus på detta, som UN Women och UNFPA.

Hur kommer det sig att Kristdemokraterna kan stå bakom en sådan ekonomisk fördelning i det bistånd som finns kvar?

Anf. 25 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för den uppföljande frågan.

Jag vill hävda att det kan hända saker som man i efterhand ser att man kanske hade kunnat göra annorlunda. Direkt efter att regeringen hade tillträtt och man såg de kolossala behoven i Ukraina gjorde man allt man kunde för att samla ihop potter som var outnyttjade och inte hade betalats ut. Mycket gick till utsatta kvinnor och flickor i fält i Ukraina, som till exempel var utsatta för sexuellt våld och liknande saker, eller som behövde klara sin försörjning över huvud taget när deras män var i fält. Mycket av de pengarna har också återförts till UNFPA.

I processen som ligger framför oss ser jag att det också är väldigt viktigt att vi stöttar flickor och kvinnor. Det är en av de tematiska prioriteringarna, och den måste därför återspeglas i det som kommer ut när Sida också har gjort sina fördelningar. Det handlar alltså om styrning på flera olika nivåer.

Anf. 26 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Civilsamhället och civilsamhällets organisationer är viktigare än på väldigt länge. När kaoset breder ut sig över världen måste just civilsamhället ta en stor del av fajten för människors frihet och rättigheter, den regelbaserade världsordningen och rättsstatens principer. I Sverige har vi tack och lov ett starkt välorganiserat civilsamhälle som har en stark röst och dessutom besitter en enorm erfarenhet och kunskap. Det kan vi inte minst se när det gäller frågan om Ukraina.

Det är inte någon slump att det finns ett unikt högt stöd för Ukraina i Sverige och att stödet funnits sedan dag ett av Rysslands fullskaliga invasion. Det fanns inte bara ett stöd, utan det väloljade organisationsmaskineriet startade direkt. Tillsammans med kommuner och myndigheter såg man till både att sända hjälp till Ukraina akut och att ta emot de flyktingar som kom i första vågen.

Vårt civilsamhälle ser till att vi som svenskar har en hög kunskap om vår omvärld, samtidigt som organisationerna har ett utbrett kontaktnät över hela världen och en expertkunskap inom varje specifikt område som följd.

I insatserna för bistånd finns ett tätt samarbete mellan civilsamhällen – det lokala på plats och till exempel en svensk organisation – och FN samt myndigheter. Det här är viktigare än någonsin.

Det är därför jag ser med viss oro på det förstatligande som nu sker av biståndet, alltså att regeringen vill att organisationer i mottagarländerna ska få möjlighet att i större utsträckning få pengarna direkt från

myndigheten Sida. Man säger att man vill minska antalet transaktionsled för att mer bistånd ska nå fram till plats.

Det är en väldigt bra ambition, men det innebär också att en del av det arbete som fram till nu skötts av civilsamhällets organisationer här i Sverige inte längre ska göras utan i stället skötas av tjänstemän på Sida.

Resultatet blir att det arbete som tidigare ledde till nätverkande mellan svenska engagerade och lokala krafter hos mottagarna nu i högre grad riskerar att begränsas till en tjänsteman på en svensk myndighet. Förutom att det blir mycket mer kostsamt skadar det kompetensen i det svenska samhället, och kontaktvägarna mellan givare och mottagare begränsas. Hur är det positivt? Vi vill väl ändå ha ett ökat engagemang och fler kontaktvägar – som dessutom är billigare, apropå regeringens vilja att stärka svenska intressen?

I betänkandet ses som sagt möjligheten att ha en direkt kontakt med Sida i stället för att gå via en svensk organisation som något att föredra. Det är klart: Handlar det om en relativt stor, välorganiserad organisation med flera anställda fungerar det utmärkt. Men om du är en liten, lokal organisation är det en stor fördel att ha en svensk kontakt som dessutom kan hjälpa till med ansökningar, erfarenheter, kontaktnät med andra länder och specialistkunskap inom respektive område. För en organisation som exempelvis arbetar med mänskliga rättigheter i ett auktoritärt samhälle kan det dessutom vara både skrämmande och direkt farligt att ha kontakt med en myndighet i ett annat land.

Det har också lyfts i diskussionen under de senaste åren att de paraplyorganisationer som i dag fördelar bistånd utgör ett i många stycken onödigt transaktionsled. Så kan man se det – eller också kan man se det som ett effektivt och relativt billigt sätt att fördela bistånd med hjälp av personer med djup kunskap. Sådant tycker åtminstone jag som liberal om. Jag tycker att det är lite underligt att en regering som kallar sig borgerlig och delvis liberal nu jobbar för att förstärka sådant som sköts utmärkt av civilsamhället.

Tänk om man skulle börja räkna det antal timmar som ideella krafter lägger på sitt engagemang i civilsamhällesorganisationer som arbetar med bistånd! Det gäller såväl krafter här i Sverige som utsända på plats, lokalt. Tänk också om man skulle börja värdesätta det faktum att det är många i Sverige som engagerar sig i vad som händer utanför Sveriges gränser! Det handlar om kunskap som är än viktigare i den nya världsordning som nu börjar skapas.

Det här får mig att komma in på nästa fråga, nämligen detta med 15 procents självfinansiering. För att en organisation ska kunna få statligt stöd ska det finnas andra finansieringskällor. Det är absolut inget fel i detta, och det låter väldigt rimligt. Det är till och med kanske en ganska låg siffra. Men vi måste också minnas att det ibland handlar om mindre organisationer med ett fåtal anställda där det stora arbetet sköts helt ideellt. Det här sker dessutom i ett läge där kommunikationsstödet, som kanske skulle behövas för att man

ska kunna hitta de andra, externa finansörerna, har skurits bort.

Ett sätt att lösa det här skulle kunna vara att man behåller kravet men räknar ut värdet av det ideella arbete som faktiskt utförs av många och räknar av det från de 15 procenten. Det skulle förmodligen hjälpa. Det kräver visserligen lite administration, vilket också kostar, så frågan är vad som är enklast här.

Vi kan nu konstatera att den process som har föregått den stora reformeringen av biståndet har lett till att tusentals projekt har avslutats i förtid. Vi får heller inte bortse från det faktum att regeringen som helhet har en tydlig riktning där biståndet de facto har prioriterats ned. Då pratar jag inte om oss som finns här i salen utan i helhet. Det framgick i alla fall med all önskvärd tydlighet när höstens budget presenterades och regeringen med stolthet visade hur mycket som kunde sparas på biståndet och läggas på annat.

Det här görs i en tid när många länder går samma väg. USA har bokstavligen slaktat sitt bistånd, och konflikterna ökar. I den här tiden är biståndet viktigare än någonsin. Bistånd minskar fattigdom. Det ökar tryggheten såväl på plats som i världen i stort. Bistånd stöttar demokratirörelser, ökad jämställdhet och ekonomisk egenmakt. För Sverige och Europa i dag innebär bistånd också inflytande i världen, vilket är något som vi ska vara väldigt rädda om. I det sammanhanget har det svenska civilsamhället en avgörande nyckelroll, så låt oss hjälpa dem att bära den rollen!

Slutligen, med tanke på vad som har lyfts här tidigare om biståndets storlek: Det är skillnad på 0,91 och 0,68 procent. Effektivisera ska vi naturligtvis göra oavsett. Låt oss ta vårt ansvar och återställa biståndet till 1 procent!

Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation nummer 3 och vill dessutom uppmärksamma kammaren på det särskilda yttrande som vi har i betänkandet.

Anf. 27 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tack så mycket, Anna Lasses, för ett viktigt inlägg i den här debatten!

Jag begärde egentligen inte ordet för att konfrontera dig eller debattera, Anna Lasses, så du kan tagga ned. Det var mer för att göra en korrigering eller komplettering. Jag vet nämligen inte om det kanske har blivit något missförstånd.

När det gäller civilsamhällesstödet är de svenska biståndsorganisationerna helt centrala. Enligt strategin ska de svenska organisationerna söka medel via Sida för 85 procent av biståndet för att i sin tur kunna samarbeta med sina systerorganisationer i mottagarlandet. Vi vet ju båda två hur viktig kontakten, långsiktigheten och troheten som råder mellan systerorganisationer i olika länder är. Regeringen har också sett i olika utvärderingar att det stöd som går via civilsamhällesorganisationer har mycket större träffsäkerhet och innebär mindre byråkrati. Det innebär även mindre risk för korruption just för att man har den här nära relationen till varandra.

Det som förbryllade mig lite grann var att Anna Lasses talade om att man nu skulle söka en massa direkt hos myndigheten. Enligt strategin ska alltså 85 procent gå via de svenska organisationerna och sedan till mottagarlandet. Internationella organisationer ska kunna söka max 8 procent hos Sida, och max 8 procent ska kunna gå via utlandsmyndigheten. Det handlar ofta om organisationer som redan har ett samarbete och som kanske också finns med i det tidigare samarbetet.

Jag ville mest lämna den kommentaren.

Anf. 28 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Tack så mycket för frågan, Gudrun Brunegård! Vi delar ju verkligen engagemanget här, så det behöver vi inte debattera. Jag vet också att engagemanget för civila organisationer är väldigt stort, så jag ifrågasätter absolut inte det.

Med detta sagt har det dock verkligen funnits en diskussion om de paraplyorganisationer som vi har i Sverige, och det finns även en önskan om att ta bort transaktionsleden. Det finns naturligtvis organisationer som är positiva till detta – det finns det alltid när man gör en förändring – likaväl som det finns de som nu ser att det här kommer att bli väldigt tufft. Jag hör alltså det som sägs, absolut, men jag skulle nog ändå påstå att det går åt det här hållet.

Sedan hoppas jag verkligen att det blir precis som Gudrun Brunegård tänker sig. Låt oss avvakta och se hur det blir! Men jag är orolig, och jag tycker att det är konstigt att en borgerlig regering vill ersätta civilsamhället med statliga handläggare. Det tycker jag faktiskt.

Anf. 29 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Herr talman! Tack, Anna Lasses, för förtydligandet om var oron ligger!

Jag ska säga att de civilsamhällesorganisationer som söker bistånd direkt hos en utlandsmyndighet ofta är organisationer som är väl kända genom väldigt långvariga relationer. Kanske har man också en svensk motpart i Sverige och i det landet, men för ett visst projekt gör man en ansökan i det aktuella landet.

Jag tror inte att ledamoten behöver vara så orolig för detta. Det handlar inte om något förstatligande. Även i dag förmedlas en del medel via utlandsmyndigheterna – det har gått att ansöka direkt där – så det är inte någon jättestor förändring som sker. Man slår fast att inte mer än 8 procent av det totala civilsamhällesstödet ska gå den vägen.

Anf. 30 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag kommer naturligtvis att följa den här processen, och jag hoppas att det blir precis som ledamoten säger. Min oro kvarstår dock. Vi kan redan nu se att en mängd små, lokala organisationer har blivit av med sitt stöd till följd av den process som har varit. Så är det faktiskt.

Anf. 31 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Världen förändras nu i snabb takt mitt framför våra ögon. Den regelbaserade världsordningen utmanas, klimatkrisen fördjupas, auktoritära krafter växer och humanitära katastrofer närmast staplas på varandra. Detta borde vara en tid för att öka takten i arbetet för en hållbar utveckling och fred, men Sveriges regering går i mångt och mycket i motsatt riktning.

När behoven i världen ökar väljer regeringen att backa. När demokratin hotas väljer man att tystna. När den globala uppvärmningen ökar väljer man att öka utsläppen. När de säkerhetspolitiska spänningarna ökar väljer man att minska biståndet. Vad tror regeringen egentligen att vi ska tjäna på det? Varför ska vi ta stora kliv tillbaka när vi hade tjänat så mycket mer på att kliva fram?

Världen går just nu bakåt när det gäller demokratisk utveckling. Bara 29 procent av jordens befolkning lever i en demokrati, och 42 länder har de senaste åren inskränkt sina medborgerliga friheter. Vi är tillbaka på 1985 års nivåer när det gäller tillgång till demokratiska rättigheter, alltså på samma nivåer som före kalla krigets slut.

I denna nya verklighet behöver Sverige visa ledarskap och stå bakom människorättsaktivister och demokratikämpar i kampen för frihet och rättvisa. I stället har den här regeringen urholkat förtroendet för Sverige internationellt. Man talar om effektivisering och kontroll, men det vi ser är snarare centralisering, osäkerhet och ett förlorat förtroende. Bakom siffrorna om fängslade människorättsaktivister i Belarus och mördade fackligt aktiva och miljökämpar i Sydamerika finns det riktiga livsöden. Deras utsatthet är på riktigt. Det är människor som betalar priset för den här regeringens reformiver.

Herr talman! Den svenska modellen för utvecklingssamarbete, där arbetet görs med civilsamhällesorganisationer på plats, har länge varit en av våra styrkor. De svenska folkrörelserna bär med sig värderingar, långsiktighet och djupa nätverk. De bygger relationer där myndigheter inte når fram. De vet hur man arbetar kontextkänsligt, inkluderande och med lokal förankring.

Regeringen har med sin reformagenda sagt upp avtal med kort varsel, tagit bort informationsstödet och skapat ett limbo som kvarstår för hela den svenska bistandssektorn. Det är ju inte effektivisering, utan det är att förstöra någonting som har fungerat väldigt bra. Det sker, märkligt nog, i effektivitetens namn.

Biståndet får aldrig ses som en lyxutgift i budgeten. Det är pengar som vi har en historisk och moralisk skyldighet att investera för en bättre värld för alla, för att nå målen i Agenda 2030 – som Sverige står bakom – samt för kampen för rättvisa och demokrati. Det är också en säkerhetspolitisk investering.

Listan över länder som sänker sitt bistånd för att betala för det militära försvaret kan göras lång. Storbritannien, Belgien, Tyskland och Nederländerna är några som är med på den. Nu när Trump har slaktat det amerikanska biståndet tittar vi ut över en humanitär

avgrund. Decennier av utvecklingsframgångar som säkrat demokrati, välfärd, jobb och nya marknader håller på att gå förlorade. Om vi inte vänder den trenden står vi inför ett svårgripbart mänskligt lidande i utvecklingsländerna men också en social och ekonomisk kollaps som kommer att påverka även Sveriges trygghet och utveckling negativt.

Att bygga fredliga och stabila samhällen är den bästa försäkringen mot krig, flyktingkriser och osäkerhet. Det är inte ett alternativ till att lägga pengar på försvar, utan det är en investering i vår framtid. Bistånd som stärker demokratiska institutioner, bekämpar korruption och skyddar mänskliga rättigheter minskar risken för framtida krig, flyktingströmmar och humanitära katastrofer. Fredsarbete är minst sagt livsviktigt, både i sig självt och för att väpnade konflikter tenderar att sprida sig om de inte hanteras i tid.

Att skära ned på utvecklingssamarbetet är att blunda för denna verklighet och i förlängningen skapa större problem som vi kommer att behöva hantera senare, till ett betydligt högre pris. Lyssna nu, Moderaterna! För varje dollar som spenderas på fredsbyggnad och bistånd sparas 103 dollar i kostnader för katastrofrespons. Det är effektivitet.

Fattigdom, ojämlikhet och klimatkriser göder konflikter. När det internationella samfundet viker undan lämnas ett vakuum som snabbt fylls av auktoritära regimer, kriminella nätverk och extremistgrupper. Därför är det så allvarligt att västvärldens bistånd minskar runt om i Europa, i USA och här i Sverige. Det innebär inte bara att skolor stänger, att vattenpumpar tystnar och att kvinnors skydd försvagas, utan det innebär också att andra krafter – inte sällan Ryssland eller Kina – kliver in och köper inflytande där demokratin skulle ha stått.

Herr talman! Klimatkrisen får inte glömmas bort i biståndsdebatten. Tvärtom måste vi förstå att vårt internationella utvecklingssamarbete är en av våra viktigaste kanaler för att möta klimatkrisens konsekvenser. Vi rusar, bokstavligt talat, mot tröskeffekter som vi inte kommer att kunna backa ifrån. Om vi drabbas av dem kommer de att orsaka ett oerhört lidande. Torka, översvämningar och bränder slår allra hårdast mot de allra fattigaste, som bidragit minst till klimatförändringarna.

Det svenska klimatbiståndet har gett konkreta resultat. Skördar har räddats, samhällen har byggt upp beredskap och barn har kunnat fortsätta gå i skolan, och detta har skett trots klimatkatastrofer. Men nu riskerar det här arbetet att backa. Biståndet till klimatanpassning skärs ned samtidigt som vi ser att FN:s mål om klimatfinansiering inte nås. Sverige skulle kunna gå före, men i stället drar regeringen fötterna efter sig.

Vi får inte heller glömma jämställdheten. Jämställdhet är inte bara en rättighetsfråga utan också en grundläggande förutsättning för hållbar utveckling, demokrati och fred. I dag ser vi hur kvinnors rättigheter begränsas och hotas i stora delar av världen. I krig, i klimatkriser och i konflikters spår ökar de könsbaserade övergreppen, och de är inte slumpmässiga. De är

systematiska och ofta sanktionerade av maktstrukturer där kvinnor saknar inflytande.

Det stannar heller inte där. Kvinnors rätt till sina kroppar, till utbildning och till ekonomisk frihet urholkas. Kvinnors rättigheter ifrågasätts av män som Trump, samtidigt som länder som Sverige drar ned på sitt utvecklingsbistånd. Det är ett dubbelt slag mot kvinnorna.

För att vända denna utveckling krävs mod. Sverige har varit ett föregångsland men är det inte längre. Den feministiska utrikes- och utvecklingspolitik som Miljöpartiet var med och byggde upp har monterats ned. Regeringen har tyvärr skurit i jämställdhetsarbetet och sänkt ambitionerna i regleringsbrevet till myndigheterna. Det är ett svek mot Agenda 2030, mot Sveriges globala anseende och inte minst mot kvinnorna.

Vi måste tillbaka till en politik som sätter kvinnors och flickors rättigheter i centrum, stärker kvinnor som förändringsaktörer, bekämpar könsbaserat våld, försvarar rätten till sexuell och reproduktiv hälsa och ger kvinnor makten att delta fullt ut i samhällets alla delar, från fredsförhandlingar till näringsliv.

Men det räcker inte att prata om kvinnor. Vi måste också lyssna på dem. Det är kvinnoledda organisationer, särskilt de lokala, som vet bäst hur man når fram. Här ser vi återigen civilsamhällets ovärderliga roll.

Herr talman! Regeringen klarar inte sin uppgift. I stället för att skära ned borde man skydda det bistånd som gjorde Sverige till en respekterad aktör i världen. Det handlar om att ge civilsamhället långsiktighet och tillit och se sambanden mellan global rättvisa, klimatesiliens och vår egen säkerhet.

Utvecklingen är mörk, men Miljöpartiet försvarar biståndet. Det gäller både enprocentsmålet och att biståndet ska utformas för att stötta människor som lever i fattigdom och förtryck, inte utifrån kortsiktiga budgetprioriteringar eller inrikespolitiska intressen, vilket regeringen ibland signalerar även om man säger det med annat än ord.

Miljöpartiet står upp för ett starkt bistånd, för civilsamhället, för klimatet, för kvinnors rättigheter och för de människor som varje dag kämpar för demokrati, jämlikhet, jämställdhet och fred, ofta med livet som insats. Det är vår skyldighet, och det är vårt löfte.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 32 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Alm Ericson råkar ju vara en osedvanligt klok miljöpartist, och jag kan hålla med om en hel del av det som hon sa. Vi har dock olika syn på hur man når fram till exempelvis hållbarhet i bistånd och klimat.

Det som är så fantastiskt bra med regeringens biståndsreform är att man nu förbättrar och utvecklar biståndet och att klimatbiståndet faktiskt ökar. Regeringen prioriterar också stöd till demokratikämpar och arbete för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Så långt borde vi kunna vara överens om att regeringens prioriteringar är bra.

Delar av utrikesutskottet var nyligen i Sydafrika, som Sverige visserligen inte ger något bistånd till. Sverige kan som sagt inte ensamt kompensera för tappet från USAID eller stå för alla insatser som skulle behöva göras på många platser i världen. EU har dock nyligen aviserat 4 miljarder i klimatbistånd till Sydafrika, och då är det viktigt att Sydafrika kan omsätta dessa medel i konkreta klimatförbättrande åtgärder.

Kan ledamoten ge mig ett konkret exempel på hur den tidigare regeringens prioriteringar och konkreta projekt för hållbarhet och klimat skilde sig från den nuvarande regeringens? Om jag minns rätt var ju ledamoten statssekreterare och jobbade med bistandsfrågor.

Anf. 33 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar Katarina Tolgfors för frågan.

Jag kan inte säga att de pengar denna regering lägger är bättre eller sämre prioriterade när det gäller klimatet än vad vår regerings var. Man har dock dragit ned på totalen. När det gäller klimatbiståndet drar regeringen framför allt ned på klimatanpassningen. Jag vet att regeringen lägger mer i klimatfonder, och det är glädjande och bra. Dock minskar pengarna till anpassningen, och det drabbar de människor som befinner sig i störst utsatthet mest.

Det internationella samfundet vill att man ska ha 50–50 mellan sänkta utsläpp och anpassning. I många utvecklingsländer är utsläppen inte så stora, men som jag sa i mitt anförande behöver man där satsa mycket på anpassning.

Det jag menar med att regeringen drar ned är alltså att man drar ned på totalen. Jag vet att Katarina Tolgfors brukar prata om ökad effektivitet, men vi har inte sett några siffror på det. Däremot har flera internationella bedömare konstaterat att den förra regeringens bistånd var mycket effektivt.

I och med att regeringen drar ned på klimatanpassningen blir de allra mest utsatta ännu mer utsatta för klimatförändringarnas effekter.

Jag förstår att varken Sverige eller EU kan täcka upp för det stora tappet från USAID. Men Sverige skulle kunna göra mer, och det tycker vi är viktigt att påpeka.

Anf. 34 KATARINA TOLGFORS (M) replik:

Herr talman! Låt oss hålla oss kvar vid begreppet hållbarhet, som är ett signum för Miljöpartiet. Jag satt i den statliga utredning som tittade på de svenska insatserna i Afghanistan under 20 år. Det var länge ett av de länder Sverige gav mest bistånd till. Sedan man drog sig ur Afghanistan får vi nästan med ljus och lykta leta efter de hållbara och bestående resultaten av många års insatser och bistånd från bland andra Sverige.

Har inte prioriteringar och möjligheter för mottagarlandet att faktiskt ta till sig bistånd en stor betydelse? Vänstersidan pratar ofta om pengar och siffror, till exempel 1 procent av bni, men det handlar väl om att prioritera rätt insatser? Hur skulle ledamoten Alm

Ericson vilja prioritera i det totala biståndet? Vi hörde tidigare att någon ville att 50 procent skulle gå till flickor och kvinnor. Hur ser ledamoten Alm Ericsons prioriteringar av det totala biståndet ut?

Anf. 35 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Katarina Tolgfors säger att det är vänstersidan som vill ha 1 procent av bni. I så fall är hela OECD vänstersidan, och jag vet inte om det är med sanningen överensstämmande. Men det kan vi diskutera. OECD säger att 0,7 procent är ett minimum men vill ha 1 procent. Vi står alltså på OECD:s sida.

När det gäller hållbarhet visar forskningen att det är Miljöpartiets politik som måste föras för att sänka utsläpp och så vidare.

Afghanistan är på många sätt ett otroligt sorgligt exempel. Givetvis måste det finnas kapacitet att ta emot stöd och projekt, och under talibanregimen saknas dessa förutsättningar.

Sveriges långvariga bistånd till och engagemang för Afghanistan handlade inte om stöd till staten utan om att stötta en befolkning som var i akut utsatthet. Jag anser inte att pengarna och engagemanget var bortkastade. Ett fokusområde i Afghanistan var hälso- och förlossningskliniker för att kunna hjälpa flickor och kvinnor och att ge flickor och kvinnor utbildning, och de kvinnor som överlevde förlossningar de annars skulle ha dött av lever ju fortfarande liksom de flickor och kvinnor som fick utbildning.

Det vi borde göra nu är att försöka hitta vägar att stärka en förändring för frihet och demokrati i Afghanistan, inte bara ge upp.

Anf. 36 JOAR FORSSELL (L):

Herr talman! Efter att ha lyssnat på det tidigare replikskiftet får jag börja med att konstatera att ytterkantvänstern i Sverige är ganska bred. Eftersom både Liberalerna och Kristdemokraterna vill ha 1 procent till biståndet tillhör vi också den.

Herr talman! USAID har stått för ungefär 40 procent av biståndet i världen. Behovet var oändligt redan före neddragningen, men nu är behovet oändligt plus de 40 procenten. Den som lyssnade på mattelektionerna vet att det inte finns något som är mer än oändligt, men då det var oändligt innan och det är ännu mer oändligt nu finns det bevisligen något som är mer än oändligt. Det är därför det är så viktigt att prioritera.

Herr talman! Resurser är en sak. Vi är för 1 procent. Det finns andra i vår koalition som är för 1 procent. Samtidigt kan vi konstatera att behoven är oändliga. Då måste man prioritera. Därför är resurser och innehåll lite olika saker.

För oss har det varit viktigt med innehållet i den reformagenda som regeringen har tagit fram och innehållet i den biståndspolitik som regeringen för. Det är därför vi har prioriterat att se till att flera av de tematiska områden som vi har arbetat med i många år, oavsett regeringskonstellation, finns med.

Där finns ett fokus på barn, SRHR, jämställdhet, utbildning, klimat, hbtq och demokrati. För

Liberalerna är demokratifrågan kanske det mest centrala i biståndet. Om man uppnår demokrati och frihet – fria människor, en fri värld och fria ekonomier – löser sig ganska mycket av det andra av sig självt. Det finns inga fria demokratier med fria ekonomier där man inte har råd att arbeta med de andra delar som biståndspengar ska gå till. Det är därför detta är så otroligt viktigt, förutom att det handlar om människors grundläggande rättigheter.

Det var därför vi, när vi samarbetade med Socialdemokraterna i januariavtalet, prioriterade att ha demokratibiståndet högt på agendan och drev igenom den demokratisatsning som gjordes då. Och det är därför vi, i den konstellation som vi nu ingår i – Tidösamarbetet – har fortsatt att prioritera demokratibiståndet. Detta har varit helt avgörande för Liberalernas deltagande i reformeringen av biståndet och i regeringen. Det har varit ett viktigt ingångsvärde för oss att prioritera demokratin och Sveriges avtryck för demokrati i världen.

Herr talman! Om man reser runt och gör studiebesök på olika ställen i världen där biståndspengar tas emot kan man se USAID-skyltar. Det kunde man i alla fall tidigare. USAID är mycket bättre än vad vi är på att marknadsföra sitt bistånd. Det brukar vara bronsskyltar där USAID är ingraverat så att alla ska veta att det är de som har gett pengar.

Nu uppstår ett vakuum där det finns en risk att länder som Kina, eller för den delen Kinas samarbetsländer, kliver in och försöker fylla vakuumet för att få fotfäste i länderna. Men länder som Kina är inte där för att sprida demokrati, utan tvärtom är de där för att sprida sin auktoritära syn på hur världen ska styras. Därför är det nu extra viktigt att fortsätta på det inslagna spåret med de prioriteringar som regeringen har slagit fast, där demokrati är en viktig del, så att vi kan fylla vakuumet och försvara demokratin i världen.

Sist men inte minst, herr talman, vill jag understryka att vi såklart står bakom den övergripande prioritering som också är avgörande på biståndsområdet, nämligen att fortsätta att stötta Ukraina så mycket vi kan och så länge det krävs.

(Applåder)
(forts. § 8)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Anf. 37 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av energi- och näringsminister Ebba Busch, statsrådet Lotta Edholm, landsbygdsminister Peter Kullgren och statsrådet Paulina Brandberg.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Energi- och näringsminister Ebba Busch besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Matpriserna och regeringens ekonomiska prioriteringar

Anf. 38 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! De senaste åren har matpriserna ökat med 32 procent. Samtidigt som matpriserna fortsätter att öka sänker regeringen skatterna för dem med de högsta inkomsterna, och vi ser en ekonomisk ojämlikhet som biter sig fast och slår hårdast mot de mest utsatta.

Vi socialdemokrater har lagt fram förslag om höjda barnbidrag, om en matpriskommission, om att öka konkurrensen i grossistledet och om att sätta en varningstriangel på varor vid krympflation. Nu har landsbygdsministern presenterat en uppdaterad livsmedelsstrategi som ska gälla hela livsmedelskedjan. Men den innehåller inte någon lösning för konsumenterna här och nu.

Vad är landsbygdsministerns besked till alla familjer och pensionärer som nu har det otroligt tufft ekonomiskt och till den ensamstående mamman som inte har råd att sätta mat på bordet?

Anf. 39 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Det råder ingen tvekan om att många har det väldigt tufft till följd av den inflation som vi har sett i Sverige under många år. När vi tog över låg inflationsnivåerna på 10 procent. Som tur är verkar vi ha lyckats bryta detta. Men vi ser att matpriserna fortsätter att stiga på grund av ökade priser på framför allt vissa varor.

Detta ser regeringen allvarligt på, och jag kallade därför tillsammans med finansministern in hela livsmedelskedjans aktörer för att diskutera problemen. Vad ser de själva att de kan göra för att påverka priserna i rätt riktning? Och vad har de för medskick till regeringen?

Min grundinställning är att stabil livsmedelsproduktion ger stabila priser över tid. Därför har regeringen många konkreta och betydligt vassare åtgärder i den nu presenterade livsmedelsstrategin än vad som var fallet i den tidigare.

Anf. 40 MALIN LARSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater menar allvar när vi säger att vi måste ha jordbruks- och livsmedelsproduktion i hela landet. Därför har vi redan i budgeten för 2025 lagt till 60 miljoner kronor extra till Norrlandsstödet.

Livsmedelsstrategin var försenad, och nu när den äntligen kom var beskedet att man ska fortsätta att utreda det mesta. Varför väljer regeringen att avvakta när det är möjligt att öka Norrlandsstödet redan här och nu?

Anf. 41 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag kan konstatera att den här regeringen till skillnad från den socialdemokratiska regeringen har premierat primärproduktionen även ekonomiskt. Vi skickar 746 miljoner kronor i vårt budgetbeslut till bönderna. Det är pengar som Socialdemokraterna i stället lät stanna i statens ficka.

Jag kan också konstatera att Socialdemokraterna i sitt regeringsunderlag har bland annat Vänsterpartiet, som vill höja skatten med 95 miljarder. Det kommer också att påverka livsmedelspriserna åt fel håll.

Klimatpolitiska rådets förslag

Anf. 42 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! En levande landsbygd och en livskraftig primärproduktion är avgörande för ett fungerande Sverige. Omvärldsläget med behov av beredskap och diskussionen om livsmedelspriserna understryker också betydelsen av att öka produktionen och utbudet av svenska livsmedel.

Det är därför glädjande att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna i fredags presenterade en uppdaterad livsmedelsstrategi som syftar till att lyckas med det som S-regeringen misslyckades med, nämligen att öka den svenska livsmedelsproduktionen.

I förra veckan presenterade även Klimatpolitiska rådet sin rapport om lantbrukssektorn. Där föreslås kraftigt ökade dieselskatter och en kraftigt minskad svensk nöt- och mjölkproduktion. Rådet vill också att regeringen ska införa köttskatt eller dylikt för att ändra människors kostvanor.

Från SD:s sida tycker vi att det är en undermålig och verklighetsfrånvärd rapport från rådet som allvarligt skulle hota Sveriges livsmedelsförsörjning.

Hur ser ministern på rådets förslag? Är det här något som regeringen avser att gå vidare med?

Anf. 43 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Den uppdaterade livsmedelsstrategin är en viktig vägvisare framåt. Produktionen måste upp. Köttskatt är inte aktuellt för regeringen. Vi har prioriterat extra nedsatt jordbruksdiesel i alla budgetar som vi tillsammans har lagt fram just utifrån att det är en träffsäker reform som gynnar produktionen.

Regeringen har tagit del av den klimatrappport som ledamoten nämner, och den kommer naturligtvis att analyseras.

Det pågår ett ständigt arbete med att se över och uppdatera åtgärder för att främja såväl produktion som jordbrukets klimatomställning. Vi har en våg framför oss av ny teknik och ny kunskap som kommer att leda vägen framåt. Regeringen kommer att fortsätta att utveckla klimatpolitiken framåt och att utveckla jordbrukspolitiken både på nationell och på EU-nivå.

Anf. 44 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Lantbrukets förutsättningar påverkas även av EU-lagstiftning, och där hoppas vi att det pågår ett bra förklaringsarbete.

Från SD:s sida tycker vi även att det är viktigt att kunna diskutera EU:s klimatlagstiftning. Här finns exempelvis EU:s klimattullar, CBAM. De införs inom kort, och de kommer att omfatta handelsgödsel. Det skulle kunna öka priserna på gödselmedel med 30 procent, och inhemsk tillverkning dröjer.

Vore det inte smart att flytta fram inkluderandet av handelsgödsel i CBAM?

Anf. 45 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Gällande gödsel vill jag först säga att jag tror att vi kan göra mer i Sverige. Regeringen har därför gett Jordbruksverket i uppdrag att lämna en redogörelse för och en analys av hur den fortsatta utvecklingen av inhemsk produktion av gödsel ska gå till.

Gällande CBAM-förordningen följer vi självklart frågan nära likaväl som andra faktorer som påverkar priset på handelsgödsel.

Sänkta matpriser

Anf. 46 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! För en vecka sedan bjöd regeringen in matjättarna till Finansdepartementet på grund av de höga matpriserna.

Just nu oroar sig hundratusentals, för att inte säga miljontals, familjer för hur de ska kunna ge sina barn mat. Vi vet att det är jättemånga av dem som inte har möjlighet att äta sig mätta över huvud taget; vi ser det i olika typer av rapporter.

De förväntade sig att regeringen skulle göra någonting åt matpriserna. Men när de läste Expressen blev de förmodligen besvikna, för enligt Icas vd ställde inte regeringen några som helst krav på matjättarna. Handlarna var tvärtom nöjda med att de kunde ställa egna krav.

Statsrådet Kullgren var där. Vad gjorde regeringen egentligen på mötet? Vad gjorde statsrådet? Vilka krav var det man ställde? När kommer vi att få besked från regeringen, och när kommer vi att se att matpriserna sänks?

Anf. 47 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Vi ställde självklart frågor om vad livsmedelskedjan kan göra för att påverka priser. Vi fick en del svar, och vi fick också en hel del medskick.

Jag skulle ändå vilja påpeka för Vänsterpartiet att jag inte tror ett dugg på att era förslag på lösningar för lägre matpriser kommer att leda till det. Att pristak, höjda skatter med 95 miljarder kronor och borttagande av nedsättningen av dieselskatten, vårt mest träffsäkra sätt att gynna primärproduktionen i Sverige, inte skulle ha påverkan på matpriserna finns inte.

Vi har sett nog av brödköpolitik runt om i världen, vilket statlig kontroll över matpriser och marknader leder till.

Detta är ett allvarligt problem. Vi ska sätta alla klutar till. Det kommer självklart att hända saker, inte minst på produktionssidan, så att vi får stabil livsmedelsproduktion och därmed stabila priser.
(Applåder)

Anf. 48 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Jag har inga föreställningar om att statsrådet är vänsterpartist. Det är inte heller det frågan handlar om.

Statsrådet har en partiledare – hon sitter framme vid podiet just nu – som i valrörelsen stod och viftade med en falukorv och lovade att man skulle sänka priserna.

Ska jag alltså tolka svaret från statsrådet som att man egentligen inte har gjort någonting alls för att komma till rätta med de höga matpriserna genom att bjuda in matjättarna till en fika?

Anf. 49 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Att varje liter diesel kostar 10 kronor mindre vid tankning tror jag påverkar oerhört mycket. Att vi genom en ansvarsfull finanspolitik har fått bukt med den höga inflation vi tog över efter er och successivt sänkt skatter för vanligt folk i Sverige påverkar naturligtvis det utrymme man har att handla för. Att vi har skickat 746 miljoner direkt till primärproducenter av livsmedel i landet gör såklart också skillnad.

Mer kommer att göras, men Vänsterpartiets lösningar är inte svaret.

Alternativ till kärnkraft

Anf. 50 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Föga förvånande går min fråga till energiminister Ebba Busch.

Ebba Busch har precis stått på en pressträff och redogjort för regeringens finansiering av kärnkraften. Det som var tydligt på pressträffen var att man inte valt att titta på några som helst alternativ. Om det finns alternativ ska de läggas fram, säger man. Då kan vi från Centerpartiet meddela att vi så sent som förra veckan lade fram en rapport, med uppbackning av

Energimyndigheten, KTH, Chalmers, Sveriges Ingenjörer, Afry och andra, som visar att det finns en enorm potential i svensk vattenkraft, i svensk kraftvärme, i energieffektivisering och i många andra åtgärder för att lösa de problem vi har här och nu.

Jag vill fråga Ebba Busch: Vad har regeringen tittat på för alternativ? Finns det utredningar, och hur ska vi andra i så fall kunna få ta del av dem, om man nu inte bara har tittat på kärnkraft?

Anf. 51 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det är en mycket relevant fråga från Rickard Nordin.

Det enkla, korta svaret är: Alternativet till stora mängder fossilfri baskraft prövar Sverige nu. Det är tyvärr inget experiment. Det är resultatet av en rödgrön energipolitik som valde att prioritera ideologi framför Sveriges bästa i en mycket svår tid.

Vi har alternativet till avsaknad av denna baskraft nu. Priset för det får företag som inte kan ansluta till elsystemet betala, det får framför allt södra Sverige betala och det får alla svenska hushåll betala med otroligt volatila elpriser.

Utöver det vill jag säga att Rickard Nordins fråga bygger på ett grundpåstående att vi bara skulle bygga kärnkraft. Nej, det ska vi verkligen inte. Den här regeringen och de fyra samarbetspartierna är för alla goda, fossilfria kraftslag. Vi ska vidta fler åtgärder, gärna ihop med oppositionen, för vindkraft, solkraft, vattenkraft, kraftvärme och andra kraftslag.

(Applåder)

Anf. 52 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Om regeringen är intresserad av att fokusera på fossilfri baskraft och flexibel kraft som kan täcka upp när det inte lyser och inte blåser, varför ger man då inte finansiering till alla sådana kraftslag? Varför gör man inte detta teknikneutralt och fokuserar på det som Ebba Busch själv brukar prata om, effekt och förmågor, i stället för att peka ut ett kraftslag utan att ha gjort några som helst alternativutredningar av det slag som Energimyndigheten, Svenska kraftnät och många andra instanser har gjort?

Var finns alternativutredningarna? Var kan vi ta reda på detta om det inte är så att man har valt ett enskilt kraftslag?

(Applåder)

Anf. 53 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag uppmanar alla här inne att ta del av de nästan 70 åtgärder som regeringen har beslutat om och som nu ger de lägsta elpriserna på fyra år, även om vi är långtifrån nöjda. Det är 70 teknikneutrala åtgärder till alla kraftslag som ska bidra. Ett exempel är ett uppdrag till vindkraften att leverera mer effekt, inte bara mer el.

Jag samtalar gärna med oppositionen om detta. Men alternativet till denna fossilfria baskraft kan

svenska folket se på sin elräkning. Det är ett alternativ ingen borde vilja ha kvar.
(Applåder)

Fiskekvoterna i Östersjön

Anf. 54 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Min fråga går också till landsbygdsminister Peter Kullgren. Den kommer att handla om fiske.

Vi har pratat mycket om livsmedel här, och ett gott livsmedel är just fisk. Just nu pågår ett möte med EU-kommissionären Kadis nere i Simrishamn, på inbjudan av Isabella Lövin och de andra svenska EU-parlamentarikerna i fiskeriutskottet. Jag vet att ministern har tagit tillfället i akt att bjuda honom vidare till Gotland i morgon. Jag hoppas att vi alla har samma syfte med detta, nämligen att visa hur det ser ut i Östersjön.

Östersjön är ett hav i kris, och vi vet att det behövs åtgärder. Förra året beslutades alldeles för höga kvoter när det gäller sill och strömming. Min fråga till ministern är: Vilka åtgärder har ministern vidtagit för att mildra de beslut som togs förra året så att inte all den här fisken ska komma upp utan i stället kunna reproducera sig och bli mer fisk?

Anf. 55 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! I morgon träffar jag som sagt fiskerikommissionären på Gotland. Mitt budskap kommer att vara väldigt tydligt. Det handlar om återhämtning. Det handlar om att förklara utifrån vårt perspektiv, som är väl underbyggt, hur situationen är i Östersjön, inte minst för sill- och strömmingsbeståndet, och mana till försiktighet. Vi kommer att ha diskussioner om Ices rådgivning, träffa småskaliga fiskare och så vidare.

Det är mycket bra att parlamentarikerna är i Simrishamn i dag och träffar kommissionären där.

Regeringen har lagt fram en havsmiljöproposition, den första i sitt slag på 15 år. Vi genomför nu ett försök med utflyttad trålgräns, ungefär 40 mil, längs Östersjöns kust. Det kommer också att fattas beslut om utökade trålförbud i marina skyddade områden här i dag, om jag inte är fel underrättad.

Anf. 56 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Ministern säger att ni ska prata om de här sakerna. Det är saker som vi här i Sveriges riksdag har kommit överens om. Vi är ganska eniga i de här frågorna. Men min fråga gällde vad man har gjort för att minska effekten av de beslut som togs förra året om att ha detta stora uttag.

Trålgränsen är utflyttad – gott så. Jag var själv med och tog fram underlagen för att det skulle ske. Men vi har fortfarande samma mängd fisk som ska upp. Den kommer bara att fiskas på ett annat ställe.

Kommer det att vara överflyttning av kvoter? Kommer det att vara redskapsförbud?

Anf. 57 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Emma Nohrén vet mycket väl hur den gemensamma fiskeripolitiken fungerar. Det absolut viktigaste tillfälle vi har att vidta åtgärder är vid kvotförhandlingarna.

Jag delar bilden att kvoterna blev för högt satta vid den förra kvotförhandlingen. Vi ville ha dem betydligt lägre. Däremot sticker jag inte under stol med att jag är nöjd med att vi för första gången hamnade på den lägsta nivån i Ices rådgivning och att vi därigenom förhindrade att minst 15 000 ton fisk togs upp ur Östersjön. Det var ett steg framåt, men mer behöver göras.

Livsmedelsstrategin och den svenska matproduktionen

Anf. 58 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! I förra veckan fick vi äntligen ta del av den uppdaterade livsmedelsstrategin 2.0. I Sverige produceras hållbar mat av hög kvalitet, men självförsörjningsgraden är fortsatt låg. Att vi har tillgång till livsmedel i händelse av krig eller kris är såklart otroligt viktigt, och ett prioriterat område i strategin är just robusthet. Inom det begreppet ryms hela värdekedjan från produktion till färdig produkt i matbutiken.

För att tillgång till livsmedel i kristid ska vara möjlig krävs dock en lönsam produktion och konkurrenskraftiga företag även i fredstid. Mina frågor till statsrådet Kullgren är: Hur kommer den uppdaterade strategin att bidra till en ökad livsmedelsproduktion i Sverige? Och vilka åtgärder kommer nu att prioriteras för att stärka konkurrenskraften inom det svenska jordbruket?

Anf. 59 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag håller med ledamoten om att den mat vi inte kan producera när allt är frid och fröjd kommer vi inte heller att kunna producera när det kör ihop sig, i ett krisläge eller ytterst när vi befinner oss i krig. Ett starkt fredstida jordbruk är alltså den bästa garanten för att vi ska ha mat även när det kör ihop sig.

Man måste se alla åtgärder som regeringen vidtar i ett paket, och det försöker vi göra genom att införa livsmedelsstrategin. En strategi ska peka ut riktningen, det vill säga regeringens och Sverigedemokraternas vilja i dessa frågor. Men man måste också se vad som föreslås i budgetpropositionen, nämligen att vi bland annat förstärker primärproduktionen och håller ned kostnaderna för lantbruket genom nedsättning av priset på jordbruksdiesel.

Forsknings- och innovationspropositionen visar ut riktningen. Vidare satsar vi på att skapa robusthet i den svenska livsmedelskedjan genom civilförsvarssatningar.

Anf. 60 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! Som statsrådet vet är jag också mycket engagerad i havs- och fiskefrågorna. Runt 75 procent av den fisk som vi konsumerar i Sverige i

dag är importerad, trots att vi har en lång kuststräcka. Det är jättebra att även fisket lyfts fram i strategin. Fisk är i mångt och mycket en outnyttjad resurs eftersom mycket av det som fiskas i Östersjön blir djurfoder.

Hur anser ministern att strategin kan bidra till ett hållbart fiske och att mer svenskfångad fisk hamnar på svenska tallrikar?

Anf. 61 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Mat från sjö, hav och vattenbruk på landet är bra mat för oss, och den maten har historiskt fyllt en viktig funktion i vårt beredskapsperspektiv. I strategin har vi för första gången med de blå näringarna. Bara det i sig är centralt.

När det gäller vattenbruk är vi i slutfasen med en lagrådsremiss som kommer att leda till en proposition med förslag på flera förenklingar för företagen. Sedan gäller det att se till att mer landningar går till humankonsumtion. Det är det enklaste sättet, och det jobbar vi också med.

Effekterna av den nya livsmedelsstrategin

Anf. 62 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Även min fråga går till landsbygdsministern, och även den handlar om livsmedelsstrategin, som är på tapeten just nu.

Vi antog en strategi 2017, och den ligger till grund för det arbete vi gör nu. Problemet var att när vi antog strategin märkte jordbrukarna inte av detta. På många ställen säger man att strategin antogs av riksdagen, men man undrar vad det blev av den.

Hur kommer Sveriges bönder och alla som arbetar i den gröna näringen och den blå näringen märka av Livsmedelsstrategin 2.0?

Anf. 63 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Först och främst handlar det om ett samlat fokus. Det är betydligt mer fokus på lönsamhet, konkurrenskraft och robusthet. Det finns tre fokusområden som handlar om robusthet, export samt svensk kvalitet och gastronomi.

Just exporten är viktig. Om vi ska öka vår produktion – vilket vi behöver göra i Sverige – krävs avsättning för produkterna. Därför kommer vi att tillsätta fler lantbruksråd och ett Food Export Center för att få ut mer av svensk högkvalitativ mat i världen.

Anf. 64 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Svensk mat är verkligen i världsklass, och det är en punkt i strategin. De svenska bönderna använder minst antibiotika i hela EU.

Hur ska vi se till att fler konsumenter i övriga världen får svensk mat på sina tallrikar?

Anf. 65 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Det ska ske med hjälp av det jag precis nämnde, nämligen Food Export Center och fler lantbruksråd på strategiskt viktiga marknader. Självklart ska dessa tillsättas i nära dialog med näringen. Jag tycker att man ska satsa skattepengar på de marknader där det finns de som är villiga att satsa sina egna pengar. Där finns störst möjlighet att nå framgång.

Vi ska också underlätta genom det regelverk som finns för export, det vill säga göra det lite lättare att få exportgodkännande.

Förvaltningen av vargstammen

Anf. 66 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Även min fråga går till landsbygdsministern. Han får jobba hårt i dag! Det är kul att se att intresset är så stort för de frågor vi har gemensamt.

I mitt hemlän Örebro, närmare bestämt i Mullhyttan i Lekebergs kommun, har vi under många år levt nära vargen. Det är ett av Sveriges vargtätaste områden. Jag befinner mig i en kontext på hemmaplan där den ofta konfliktfyllda vargfrågan debatteras flitigt. Man kan knappt gå in på macken eller Ica eller stå vid sidan om fotbollsplanen utan att frågan kommer upp. Den både engagerar och berör, på många plan och på goda grunder.

Min bestämda uppfattning är att vi ska ha en livskraftig vargstam, men den behöver förvaltas väl genom licensjakt och skyddsjakt. Här gör regeringen mycket för att få till en bättre förvaltning. Mycket händer snabbt och på många plan.

Vad är det senaste? Vad händer just nu?

Anf. 67 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Regeringen har varit tydlig med att anmäla ett referensvärde på 170 vargar. Det senaste som har hänt är att Naturvårdsverket har kommit tillbaka till regeringen med en rapport om vilka mått och steg som behöver vidtas för att komma ned till den nivån på ett säkert sätt. Rapporten bereds just nu.

Nu när Bernkonventionen efter påtryckningar från bland annat Sverige har ändrats väntar jag med spänning på att kommissionen ska gå vidare med art- och habitatdirektivet, vilket kommer att underlätta för oss att förvalta vargen i Sverige.

Anf. 68 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Även jag ser fram emot kommissionens uttalande i frågan.

När det gäller referensvärdet på 170 individer, hur ser statsrådet på vikten av att hålla sig en bit över värdet för att inte minska möjligheterna att fatta beslut om skyddsjakt när så behövs? Stammen har ju ändå blivit mindre.

Anf. 69 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Regeringen analyserar just nu Naturvårdsverkets rapport. Jag tycker också att båda delarna är viktiga, men viktigast är ändå att vi får en mindre vargstam totalt sett. Det kommer också att minska behovet av skyddsjakt.

Jag ber att få återkomma i detalj om vilka vidare steg vi ska ta när Naturvårdsverkets rapport är färdiganalyserad.

De digitala nationella proven

Anf. 70 MATS WIKING (S):

Herr talman! Min fråga går till skolministern.

Trots sju års arbete och en nyinvestering på 700 miljoner kronor tvingas Skolverket ställa in de digitala nationella proven under våren 2025. Detta sker på grund av en säkerhetsläcka där elevers personuppgifter har exponerats. Skolor runt om i landet måste kopiera pappersprov, vilket enligt Sveriges Lärare innebär en total arbetsinsats på närmare 5 000 timmar, nästan sju månaders arbete, för skolpersonal över hela Sverige.

Hur förklarar ministern för elever, lärare och skattebetalare att ett så omfattande och kostsamt projekt fortfarande inte levererar en fungerande och säker lösning? Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att säkerställa att ett liknande misslyckande inte upprepas i framtiden?

Anf. 71 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för den viktiga frågan.

Skolverket har haft åtta år på sig att ta fram de digitala nationella proven. När de skulle sjösättas visade det sig att det fanns säkerhetsproblem. Därmed valde man att stoppa dem.

Nu ska proven i stället genomföras på papper. Skolverket kommer att skicka ut de återstående proven i pappersform under våren så att lärarna ska slippa merarbetet.

Det är naturligtvis otroligt viktigt att frågorna löses. Jag förväntar mig att det ska finnas en fungerande plattform till nästa läsår.

Sverige som innovationsland

Anf. 72 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Svenska uppfinningar och innovationer har genom alla tider spelat stor roll för utvecklingen i världen. Vi ska vara stolta över den svenska innovationskraften. Utan företagare som vågat satsa på sina idéer skulle Sverige inte vara det framgångsland som det har varit historiskt sett.

Samtidigt som man ska vara försiktig med att satsa skattemedel på fantasiprojekt som redan från början är dömda att misslyckas, vilket Northvolts konkurs har visat oss, är det viktigt att inte skrämja bort riktiga och viktiga svenska innovationer. S-regeringens kontraproduktiva plastskatt ledde till att innovativa

företag tvingades utomlands. Och det industriföretag som utvecklar elhybridflygplan kommer inte att testköra sin senaste innovation i Sverige.

Jag vill därför fråga näringsministern vad hon avser att göra för att säkerställa Sveriges framtid som ett innovationsland.

Anf. 73 Energi- och näringsminister EBBA

BUSCH (KD):

Herr talman! Tack för frågan, Angelica Lundberg!

Sverige är verkligen en nation som är byggd på innovation. Det är så vi har byggt vårt välbefinnande. Och jag vet att det finns ett stort intresse i kammaren för de här frågorna.

Under flera decennier har vi legat i topp tre i flera olika både globala och europeiska innovationsrankningar. Men det är inte något som vi kan ta för givet. Nu är konkurrensen stenhård.

Generellt sett vet vi att regelförenklningar är viktiga. Det är även viktigt att prioritera inkubatorer och testbäddar och att ge innovativa företag som vill lansera sådant som inte finns på marknaden över huvudet taget möjlighet att göra det. Den miljön ska vi värna.

Det är en av anledningarna till att vi fyra samarbetspartier nu är överens om en forsknings- och innovationsproposition om att satsa mer än någonsin i svensk historia på att även framåt bana väg för den sortens företag och innovationer för kommande generationer.

Pensionärerna och regeringens ekonomiska prioriteringar

Anf. 74 NADJA AWAD (V):

Herr talman! På grund av den här regeringens politik larmas det om att över 1 miljon äldre i dag lever farligt nära fattigdom – över en miljon äldre. De har jobbat hela livet, men när pensionen kommer räcker pengarna inte ens till det mest nödvändiga.

Regeringen gör ingenting åt de rekordhöga matpriserna. De gör till och med medicinen dyrare för sjuka. Och hyreshöjningarna är de högsta på tio år. Regeringen ger dock de allra rikaste 33 miljarder kronor i skattesänkningar. Det är skamliga prioriteringar av Sveriges regering.

Vad säger vice statsminister Ebba Busch till Birgitta Sjögren från Växjö, som har jobbat hela livet och bara får ut 13 500 kronor i pension? Hur ska de äldre ha råd att äta sig mätta med dessa höga matpriser och att betala sina hyror och sin medicin?

Anf. 75 Energi- och näringsminister EBBA

BUSCH (KD):

Herr talman! Det är för dyrt att vara svensk. Därför har vi lovat svenska folket att vi ska lätta på kostnaderna. Vi tog över ett Sverige som hade en inflation på 10 procent men har nu lyckats pressa ned den till 2 procent. Det är en av de mest avgörande frågorna för att se till att hårt arbetande människor och människor som

har arbetat hårt och i dag lever på sin pension, sin uppskjutna lön, ska ha mer kvar i slutet av månaden.

Därtill har vi levererat på löftet att pressa ned de politiskt uppdrivna drivmedelspriserna. När vi gick ut med det löftet låg drivmedelspriserna på 28 kronor. Nu ligger de på 16 kronor. En stor del av det är direkt relaterat till det vi har gjort.

Därtill kommer vi framåt att fortsätta prioritera att sänka skatten såväl för dem som arbetar som för dem som har arbetat.

(Applåder)

Åtgärder mot virussjukdomen blåtunga

Anf. 76 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Förra måndagen deltog jag i LRF Hallands regionstämma. Det gjorde även landsbygdsministern, genom ett förinspelat anförande. Om ministern i stället hade varit på plats i Köinge bygdegård hade han hört en av deltagarna berätta att han måste åka hem till gården för att avliva en kalv, en av många kalvar som fötts livsodugliga på grund av virussjukdomen blåtunga.

Totalt har 462 besättningar av får och nötkreatur drabbats av blåtunga sedan utbrottet. Därför har jag ställt en skriftlig fråga till ministern om vilka ekonomiska och strategiska åtgärder han tänker vidta för att stoppa smittspridningen. Svaret kom i går, och det var att han följer utvecklingen men inte planerar för några konkreta åtgärder.

Min fråga till landsbygdsminister Peter Kullgren är därför: Menar ministern på fullt allvar att lantbruket självt ska stå för både kostnaden och lösningen när det gäller detta allvarliga utbrott?

(Applåder)

Anf. 77 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag föreslår att vi läser det svaret tillsammans. Att vi inte gör något eller att jag bara svarar att vi följer utvecklingen stämmer nämligen inte, och jag läser mina svar på de skriftliga frågorna noggrant.

När det gäller blåtunga, som är en hemsk sjukdom, tror jag inte att någon är oberörd när de hör om den hemska sjukdomen och om kalvar som till del föds utan hjärna.

Jag vet att många lantbrukare redan i dag lägger de 80 kronor som ett vaccin kostar, om de får tag på det. Om staten ska gå in och ge stöd till exempelvis vaccin finns det EU-regelverk att arbeta med, och sådant tar lite tid. Vi kan inte bara bestämma att vi går ut med ett brett statligt stöd till en viss grupp, utan det behöver kontrolleras.

Jag har god dialog med både LRF och andra aktörer, självklart även myndigheterna, och följer såtillvida den här utvecklingen noga. Och snart kommer det ännu mer.

Den tioåriga grundskolan och förskollärares behörighet

Anf. 78 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Riksdagen behandlar nu propositionen om tioårig grundskola. Det är en förändring som påverkar de allra yngsta barnen i skolan och deras lärare, bland annat när det gäller vilka som kommer att vara behöriga och legitimerade att undervisa i nya årskurs 1, det som vi nu kallar förskoleklass.

Regeringen hänvisar till att frågan om behörigheter ska beslutas senare genom förordningsändringar. Jag och många förskollärare och lärare i förskoleklass är redan nu nyfikna på vad regeringen tänker besluta om. Landets lärare och förskollärare kan inte försättas i en situation där personer med djup och mångårig kunskap om pedagogik på lekens grund, som bland annat passar för sexåringarna i förskoleklass, på sikt riskerar att bli obehöriga att undervisa sexåringar i den nya tioåriga grundskolans årskurs 1.

Hur tänker Lotta Edholm ta till vara den stora kompetens som finns bland landets förskollärare i den nya grundskolan?

Anf. 79 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för en väldigt viktig fråga.

Ja, inom ett par år kommer vi antligen att få tioårig grundskola. Det innebär att förskoleklassen kommer att bli en del av grundskolan och inte vara en egen skolförform, som den är i dag. Förskoleklassen kommer då att omfattas av samma regelverk, samma läroplan och så vidare som resten av grundskolan. Det är väldigt bra. Det innebär dessutom att barn med intellektuell funktionsnedsättning också kommer att ha rätt att gå i det som kommer att bli årskurs 1.

Precis som Camilla Hansén säger finns det problem med behörigheten för förskollärare kontra lågstadielärare och så vidare. Jag måste be att få återkomma om detta, för det är absolut inte klart än. Men det diskuteras naturligtvis nu.

Skånes roll i energiplaneringen

Anf. 80 MATS SANDER (M):

Herr talman! Min fråga går till energi- och näringsminister Ebba Busch.

Vid ett seminarium här i riksdagen i veckan diskuterades ny storskalig baskraft och även kärnkraftens roll i elsystemet. Flera aktörer lyfte upp vikten av långsiktig finansiering, förutsägbara tillståndprocesser och behovet av regional förankring. Särskilt Skåne lyftes fram som en nyckelregion för både produktion och förbrukning.

Hur ser ministern på Skånes roll i den fortsatta energiplaneringen? Och vilka initiativ kan vi förvänta oss för att stärka elförsörjningen i södra Sverige på både kort och lite längre sikt?

Anf. 81 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Tack för frågan, Mats Sander!

Skåne och hela Öresundsregionen, även Östersjöregionen för den delen, är en otroligt viktig tillväxtmotor för Sverige. Därför är det problematiskt att vi har en situation där vi de senaste dryga tio åren har tillfört installerad produktionskapacitet på 13 000 megawatt – det är jättemycket – men bara kan konsumera 340 megawatt mer.

De som känner av det här allra mest är skåningarna, till exempel företagare som vill starta nya fabriker men får nej därför att det inte finns garanterad el.

Vi jobbar på lång sikt med att bana väg för ny kärnkraft. I dag gavs ett historiskt besked som vi hoppas på brett stöd för här i kammaren. Vi har också nästan 70 åtgärder som handlar om att få ut mer effekt av all el som produceras nu. Vi ger incitament till vindkraften – fler ska kunna säga ja. Vi satsar på kraftvärme. Vi gör också pilotstudier på gasturbiner och andra stödtjänster för att stötta inte minst Skåne.

Skolinspektionens tillsyn av konfessionella friskolor

Anf. 82 HANS EKLIND (KD):

Herr talman! Debatt ska ju inte styras av vare sig fördomar eller okunskap. Men tyvärr finns detta i attackerna på kristna friskolor, ofta framförda av förståsigpåare som visar sig vara religiösa analfabeter.

Kristna friskolor har en mycket blandad elevsammansättning. Majoriteten av eleverna är inte kyrkligt aktiva. Andelen elever med utländsk bakgrund är klart högre än riksgenomsnittet. Skolinspektionens nationella skolenkät visar att man på kristna skolor presterar bättre än riksgenomsnittet när det gäller frågor som rör allsidighet och elevers trygghet men också tolerans.

Men Skolinspektionen ska tydligen ägna sig åt de här cirka 60 skolorna med konfessionell inriktning, där knappt 1 procent av eleverna finns, samtidigt som 2 procent av eleverna är hemmasittande. I Stockholm visar det sig att över 1 000 elever inte ens är med på hälften av undervisningen.

Min fråga till skolministern är: Är det här en rimlig prioritering?

Anf. 83 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för en viktig fråga. Skolinspektionen har ju lite olika uppdrag. En viktig del är tillsynen av fristående skolor. Det är klart att vi har haft stora problem i en del av de konfessionella friskolorna i Sverige. Under årens lopp har också ett antal av dem tvingats stänga för att det till exempel förekommit oegentligheter och extremism – därav det särskilda uppdrag som Skolinspektionen har att granska fristående skolor just när det gäller islamism och annan extremism. Att de här problemen påtalats är bakgrunden till att man gör en särskild granskning.

Jordbrukets utsläpp och produktion

Anf. 84 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! Min fråga går till landsbygdsminister Peter Kullgren.

Regeringen har sagt att klimatpolitiken ska vara sammanhållen och långsiktig, men just nu känns den väldigt spretig. Vid regeringens pressträff om styrmedelsutredningen sa klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari att jordbruket kommer att behöva ta ett större ansvar för klimatomställningen. Men i den nya livsmedelsstrategin, som landsbygdsministern presenterade förra veckan, har inga klimatmål inkluderats. I stället slår man fast att det kommer att bli svårt att minska utsläppen från lantbruket samtidigt som man ökar produktionen.

Min fråga blir: Hur ser ministern på att regeringen skickar dubbla signaler vad gäller utsläppsminskningar inom jordbrukssektorn, och vem ska lantbrukarna lyssna på?

Anf. 85 Landsbygdsminister PETER

KULLGREN (KD):

Herr talman! Jag tycker att alla Sveriges lantbrukare ska lyssna på dem som säger: Vi ser att ni är bland de bästa i världen på klimathänsyn, miljöhänsyn, djurvälstånd och låg antibiotikaanvändning. Och det här är något som jag och klimat- och miljöministern säger – båda två samtidigt.

Nu när vi är så bra som vi är i Sverige på att producera livsmedel med klimathänsyn och miljöhänsyn, vad händer då om vi minskar svensk livsmedelsproduktion? Skulle det gynna klimatet? Nej, det leder bara till en sak, och det är att vi i stället importerar mat som haft större negativ påverkan på klimatet, miljön och djuren.

(Applåder)

Svenska företag och global finansiell brottslighet

Anf. 86 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! En färsk rapport från Interpol visar en ökning av global finansiell brottslighet såsom avancerade cyberattacker och finansiella bedrägerier mot företag. Ur ett sverigedemokratiskt perspektiv, där skyddet av svenskt näringsliv prioriteras, anser vi det högst relevant att kräva tuffare tag mot sådan kriminalitet. Små och medelstora företag med begränsade säkerhetsresurser är extra utsatta och riskerar därmed försämrad konkurrenskraft.

Med anledning av detta vill jag fråga minister Ebba Busch: Arbetar regeringen för att stärka samarbetet mellan näringslivet och rättsväsendet för att bättre skydda de svenska små och medelstora företagen mot dessa hot?

Anf. 87 Energi- och näringsminister EBBA

BUSCH (KD):

Herr talman! Det korta svaret på Johnny Svedins fråga är: Ja, det gör vi.

Vi lever i otroligt osäkra och otrygga tider. Det märks på våra yttre säkerhetshot i form av risken för militära angrepp på europeiskt territorium. Det märks i hur de fyra samarbetspartierna nu skaffar rådrum för att kraftigt rusta försvaret. Men det märks inte minst på den civila sidan, där cyberangrepp nu påverkar mycket av vårt näringsliv och leder till risker för annan kritisk infrastruktur.

Det här är alltså en högprioriterad fråga. I december förra året gav regeringen Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att inrätta ett finansiellt underrättelsecentrum som jag tror kan komma att göra stor nytta mot detta, utöver den nära dialog som vi har med både banker och bankföreningar för att även den vägen försöka motverka det med kraft.

Matpriserna och högkostnadsskyddet

Anf. 88 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Min fråga går till minister Busch.

Det är hårda ekonomiska tider nu i Sverige för väldigt många, med rusande matpriser. Den falukorv ministern höll i under valrörelsen skulle i dag kosta 30 procent mer. Hyrorna höjs, räntan hålls uppe och elräkningarna gräver djupa hål i hushållsbudgeten. På det har vi en arbetslöshet på 10 procent.

Regeringen och Sverigedemokraterna vill nu också höja egenavgiften i högkostnadsskyddet för läkemedel, trots att många redan i dag tvingas välja bort medicin av ekonomiska skäl. Vad vill ministern säga till den hårt arbetande ensamstående mamman, som inte kommer att ha råd att köpa bra mat – det visar olika undersökningar – till vare sig själv eller sina barn eller att betala barnens medicin?

Anf. 89 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det är en väldigt tuff situation för många hushåll och inte minst ensamstående. Kostnaderna för läkemedel har stigit kraftigt de senaste åren. Det vill jag vara rak med. Det är en ökning på 6 miljarder. Nu räknar vi med att avsätta ungefär 41 miljarder till läkemedelsförmånerna. Det här är alltså fortfarande en mycket prioriterad fråga i statens budget. Det är också så att vi säkerställer och fredar att patienter med omfattande läkemedelsbehov fortsatt får kostnadsfri tillgång till läkemedel från samma nivå av läkemedelskostnader som före justeringen. Det är viktiga åtgärder.

Hade vi fortsatt haft ett rödgrönt styre i Sverige hade vi inte fått en sänkning av inflationsnivån från 10 till 2 procent. Då hade vanliga arbetande familjer med två normala inkomster inte fått ungefär 11 000 kronor i skattelättnader och andra lättnader. Ett viktigt löfte som vi levererat på var sänkning av drivmedelspriserna, som nu gått från 28 till 16.

Det småskaliga fisket i Östersjön

Anf. 90 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Jag har en fråga till landsbygdsminister Peter Kullgren.

Regeringens livsmedelsstrategi 2.0 har nu nått oss. Där finns mycket som är bra, såsom stärkta lantbruksutbildningar, fokus på lönsamhet och satsningar på vattenbruk. Det är bra att fisket kom med i strategin och att man har produktion i hela landet i fokus.

Något som inger besvikelse är dock att det fattas målstyrning för ökning av livsmedelsproduktionen. Det är också så att en sådan här strategi tydligen behöver ta hänsyn till att Europa befinner sig i krig och att det är ett allmänt osäkert läge.

Trots satsningarna på fisk får beslutet att flytta trälgränsen från norra Öland till Gävle många mindre fiskare att ge upp. De står still från den 1 februari. När kommer ministern att vidta åtgärder för att bibehålla det småskaliga fisket i Östersjöns försöksområde? Det är något som borde vara prioriterat.

Anf. 91 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD):

Herr talman! Processen med att ta fram Livsmedelsstrategin har varit väldigt viktig. Det har gjort att vi inte har väntat på en färdig produkt innan vi har tillsatt utredningar om vad företagen efterfrågat mest inte minst inom primärproduktionen.

När det gäller regelförenklningar finns Konkurrenskraftsutredningen. När det gäller kontroll inom livsmedelssektorn finns Kontrollutredningen. Vi har sett till att driva igenom mer forskningspengar till sektorn. Vi har nu också skickat 746 miljoner mer i CAP-systemet till våra primärproducenter. Det är vad jag menar när jag säger att processen med framtagandet av Livsmedelsstrategin 2.0 har varit oerhört viktig.

Jag vet att ledamoten har bra koll på hur det fungerar med beslutet om utflyttad trälgräns. Det handlar om internationella överenskommelser. Här har vi haft med andra. Det gick inte att få igenom undantag för dessa fiskare. Jag kan konstatera att HaV tillsammans med Jordbruksverket och SLU jobbar på för att få till en så bra lösning som möjligt för de drabbade fiskarna för att lindra konsekvenserna.

Förlängning av tillägget i bostadsbidraget

Anf. 92 MÄRTA STENEVI (MP):

Herr talman! I årets barnfattigdomsrapport vittnar var tredje ensamstående förälder att de har svårt att äta sig mätta. Nästan hälften har behövt låna pengar till hyra eller mat under det senaste halvåret.

Samtidigt som hyrorna ökar kraftigt i år och matpriserna skenar blir nu också medicinerna dyrare. Det ska löna sig att arbeta, säger regeringen gång på gång i debatten. Men ensamstående föräldrar i låglöneyrken klarar sig inte längre på sin lön, och barnen är de som verkligen betalar priset.

Herr talman! Barnfattigdomen i Sverige är nu en akut kris. Trots detta kommer regeringen vid halvårsskiftet att strypa det tillfälliga tillägget i bostadsbidraget. För en ensamstående barnskötare kommer det att innebära att hon förlorar 600 kronor i månaden. Det är en enorm summa när man saknar marginaler.

Min fråga går till vice statsminister Ebba Busch. Det är kanske mer av en vädjan än en fråga. Den är enkel och kräver egentligen bara ett enkelt svar. Kommer regeringen att förbarma sig över de mest utsatta barnfamiljerna och förlänga tillägget i bostadsbidraget?

Anf. 93 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Märta Stenevi för frågan och för att hon sätter ljus på det otroligt tuffa läge som många har i Sverige i dag.

Vi presenterar nu en vårandringsbudget från regeringen. Det kommer också aviseringar i en vårproposition senare under våren. Sedan kommer vi att göra en ny budget för nästa år. Att stötta hushållen i detta tuffa läge är en väldigt stor prioritet för våra fyra samarbetspartier.

Det måste vara så att vi både ser till åtgärder som gör det mer lönsamt att arbeta, driver tillväxt och säkrar vår välfärd och ser till att stötta dem som har de allra tuffaste marginalerna.

En del, som ska kunna vara marginella ändringar, kommer vi att kunna möta i en vårandringsbudget. Andra åtgärder kommer man att behöva återkomma till i en ny sammanhållen budget för nästa år.

Förenklingsrådets förslag

Anf. 94 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till närings- och energiminister Ebba Busch.

Regeringen har en väg framåt där näringslivsperspektivet står i fokus. Det har skrivits in i regleringsbrev att man ska ta hänsyn till näringslivsperspektivet. Man arbetar med ett implementeringsråd för att ta bort ta bort gold-plating, och man har infört ett förenklingsråd för att regelbördan och byråkratin ska minska.

Förenklingsrådet har nyligen denna månad lämnat över sitt första förslag för att minska regelbördan för företag till näringsministern. Självklart väcker detta nyfikenhet och stort intresse. Många företag har genom åren vittnat om hur det är att ha regelkrångel och byråkrati i sin vardag. Det hindrar både tillväxt och konkurrenskraft.

Med detta i åtanke vill jag fråga statsrådet: Vad händer nu? Hur ser det fortsatta arbetet ut i Regeringskansliet?

Anf. 95 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Förenklingsfrågor är mina absoluta favoritfrågor.

Det är mycket riktigt så att vi bedriver en mycket offensiv förenklingsagenda. Det är en av de stora prioriteringarna på näringslivsområdet. Det är heltäckande både för hemmaplan och för EU-nivån, som ledamoten mycket riktigt påpekar. Förenklingsrådet och implementeringsrådet kompletterar här varandra väldigt fint.

För ganska exakt två veckor sedan tog jag emot det första förslaget från Förenklingsrådet. Det var en väldigt fin stund, måste jag säga. Just det förslaget rörde helt enkelt skåpbilar och hur dagens regler gör det onödigt dyrt och svårt för småföretagare att ha en sådan bil.

När förslagen kommer från Förenklingsrådet på det här sättet är de i praktiken utredda. Det gör att vi kan få en snabb process internt på Regeringskansliet. Det kommer fler förslag innan sommaren, och vi ser fram emot att hålla högt tempo.

Northvolts konkurs och Skellefteås framtid

Anf. 96 ISAK FROM (S):

Herr talman! Tidöregeringen har nu med råge passerat halvtid i mandatperioden. Konkurserna haglar, matpriserna ökar, köpkraften sjunker och arbetslösheten är snart högst i EU.

Nu är också Sveriges genom tiderna största konkurs ett faktum. Skellefteandan i all ära, och den är stark, men med 3 000 potentiellt nya arbetslösa i en kommun skulle vilken kommun som helst skrika högt.

Regeringen har sagt att man står med hela verktygslådan i sin hand. Men än så länge får vi tro på Ebba Busch tro på att det ska lösa sig.

Sverige, industrin och EU har tydliggjort att vi behöver stärka konkurrenskraften och ha en batteriproduktion. Det finns i dag många spekulanter som har ett intresse för tillgångarna i Northvolts konkursbo.

Vi socialdemokrater var väldigt tydliga med att vi inte ska kritisera regeringen för vad den gör i den här frågan men definitivt för vad den inte gör.

Vad säger energi- och näringsministern? Vad ska regeringen göra, och vad ska regeringen göra för Skellefteå?

Anf. 97 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag var själv på plats dagen efter det tunga beskedet om Northvolts konkurs. Vi har varit ett stort team som har avdelat mycket resurser och arbetstid de gångna sju månaderna för att stötta Northvolt under en väldigt segdragen och lång period av svårigheter. Att stå tillsammans med medarbetarna på plats i Northvoltfabriken utanför Skellefteå var otroligt tungt.

Värdet i Northvolt ligger i själva fabriken, och nu producerar man mer än någonting. Men den ligger inte minst i kompetensen hos medarbetarna på plats. Det är också många som har varit med genom flera omgångar.

Vi står i nära samarbete med konkursförvaltaren och i nära dialog med kommun och region. Vi kommer

att presentera flera åtgärder inom närtid för att stötta för bästa tänkbara nya ägare. Det ligger i Sveriges intresse, och det ska vi se till att fortsätta att stötta.

Jämställdhet och demokrativillkor för statsbidrag

Anf. 98 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Sverige ska vara ett land där kvinnor har full frihet att arbeta, studera och kunna klä sig som de vill. Trots detta ser vi en religiös fundamentalism i vissa grupper som begränsar kvinnornas frihet genom könssegregering, tvång att bära slöja redan i ung ålder och social kontroll.

Många kvinnor i segregerade områden vittnar om hot och utfrysning om de bryter mot dessa normer. Samtidigt får vissa organisationer statligt stöd trots att de motverkar svenska jämställdhetsvärderingar. Det är oacceptabelt att skattepengar används för att upprätthålla strukturer som förtrycker kvinnor.

Min fråga går till jämställdhetsminister Paulina Brandberg. Hur arbetar regeringen för att säkerställa att religiösa normer inte begränsar kvinnors frihet i Sverige, och hur stoppas finansieringen av organisationer som motverkar jämställdhet?

Anf. 99 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr talman! Tack till ledamoten för frågan och för ledamotens engagemang gällande frågor som rör hederrelaterat våld och förtryck. Det är ett engagemang som jag verkligen delar.

Precis som ledamoten säger ska Sverige vara ett land där alla i vårt land – pojkar och flickor, män och kvinnor – ska kunna bestämma helt och hållet över sina egna liv. Vi vet att det i dag finns alltför många som inte har den möjligheten.

Vi vill gärna ge skattepengar till organisationer som arbetar med att bekämpa och förebygga det här problemet. Vi ska absolut inte ge skattepengar till organisationer som jobbar i andra riktningen.

Här jobbar regeringen med att införa demokrativillkor för statsbidrag. Statskontoret har gjort en analys av Jämställdhetsmyndighetens bidragsgivning. Där pågår också ett arbete för att se till att vi täpper igen luckor så att pengarna går dit där de hör hemma.

Kärnkraften och alternativa kraftslag

Anf. 100 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Ifall någon har missat det: Jag är från Skåne. Skåningarna vill väldigt gärna ha mer el, och de vill gärna ha den billigare än den är i dagsläget. Tyvärr har de hittills från regeringen i stället fått högre elskatter i flera rundor.

I dag presenterade regeringen att de vill betala 400 miljarder till kärnkraftssubventioner till bolagen. Det kommer att ge högre elräkningar, och det kommer eventuellt att ge effekt om 15 år. Det är inte precis det vi behöver i Skåne, så att säga.

Samtidigt säger regeringen nej till saker som snabbare kan ge mer och billigare el, som skåningarna verkligen behöver. Jag tänker till exempel på havsvind väster om Bornholm. Till den som undrar över geografin kan jag säga att väster om Bornholm inte ligger mellan Sverige och Kaliningrad.

Jag vill fråga energiminister Ebba Busch: Ska jag gå hem till skåningarna och säga att de ska betala mer för att få mindre el om längre tid bara för att regeringen är låst till ett energislag i stället för att vara öppen för de många andra möjligheter som finns? (Applåder)

Anf. 101 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Jag tycker att energidebatten är värd fakta. På riktigt: Jag förstår inte hur man som ledamot i Sveriges högsta beslutande församling kan stå här och ställa en fråga till regeringen med ett påstående till hela svenska folket om 100 miljarder i subvention – för något som är ett lån. Det är inte hederligt. Det är direkt felaktigt – om jag inte ska använda ett ännu hårdare ord.

Vi har använt elcertifikat sedan 2003 till vindkraften. Det landade till slut på över 70 miljarder, som gick till att premiera ett kraftslag. Det var en subvention. Här pratar vi om ett lån som ska tillbaka.

Det är också direkt felaktigt att säga att vi inte gör saker på kort sikt. Det är många åtgärder som branschen har efterfrågat och som tjänar Skåne väl. Återköpet av Öresundsverket är en av de nästan 70 åtgärderna. Och vi gör gärna mer tillsammans med Centerpartiet.

(Applåder)

Företagens situation

Anf. 102 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):

Herr talman! Det har gått tre år sedan Ebba Busch blev näringsminister i Sverige. Det lovades väldigt mycket till svenska folket, men faktum kvarstår: Efter snart tre år med Ebba Busch som näringsminister har vi rekordhög arbetslöshet. Konkurserna fortsätter. Små företag fortsätter att gå omkull – företag som är viktiga jobbskapare och företag som är integrationsmotorer i Sverige. Detta gör att arbetet med just integration kommer att försvåras ytterligare.

Den här regeringen har prioriterat att sänka skatten för de allra rikaste och infört lyx-rot. Det har inte fungerat. Arbetslösheten är fortsatt hög. Den stiger, och konkurserna fortsätter.

Jag skulle vilja veta vilka nya besked Ebba Busch har till landets företagare för att de inte ska riskera att gå omkull.

Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Vi har haft en väldigt tuff postpandemisk tid. Många företag har gått omkull den senaste

tiden – det är otroligt tungt. De har gjort det nästan som i en förlängning av pandemin. Det är det mycket av statistiken visar på. Det är tungt oavsett anledning.

Regeringen gör nu en offensiv regelförenklingsagenda. Vi vet nämligen att detta är en av de enskilt mest avgörande faktorerna för att människor ska våga starta företag eller få sitt företag att växa. Detta ska vi fullfölja.

Utöver det har vi lyckats koppla greppet om inflationen, även om kostnadsläget fortfarande är högt. Vi har inrättat ett nytt jobbskatteavdrag. Vi har utvidgat växa-stödet för småföretag – särskilt. Det handlar om fler platser på yrkesutbildningar, om etableringsjobb, om en tydlig förstärkning av sfi och om starkt stöd till Arbetsförmedlingens arbete med personer som står långt från arbetsmarknaden. Det är en stor flora av åtgärder. Mer lär det bli.

Ensamstående mammors situation

Anf. 104 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Hela civilsamhället talar med en röst för att beskriva hur barnfamiljer har det i dag och i synnerhet hur ensamstående mammors brutala verklighet ser ut. Många av dem är heltidsarbetande och klarar inte av att betala sina nödvändigaste utgifter.

Då väljer regeringen att inte höja barnbidraget, trots att vi socialdemokrater upprepade gånger i den här kammaren har sagt detta. Man väljer aktivt att ta bort det extra bostadstillägget nu till sommaren. Det kommer att drabba och påverka 100 000 barnfamiljer, och det kommer att driva på och öka barnfattigdomen.

Vad har jämställdhetsministern att säga till alla hårt arbetande mammor där ute som har det tufft och som kommer att få det ännu tuffare?

Anf. 105 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD):

Herr talman! Det är flera här i kammaren som har varit inne på det tuffa läget för hushållen i Sverige i stort och inte minst för hushållen med en enskild inkomst. Vi vet att det många gånger är kvinnor som tar huvudansvar för barnen efter en skilsmässa eller liknande. De står därmed i en extra tuff situation.

Det här är något som regeringen är mycket medveten om. Det är därför vi nu i vårändringsbudgeten – där det ska vara mindre och marginella ändringar – på olika sätt riktar in oss på att stimulera ekonomin och stötta hushållen i denna tuffa tid.

Men vårändringsbudgeten är inte en fullständig budget. Det ska vara ändringar – därav namnet. Hur vi kan fortsätta att stötta hushållen – inte minst de allra mest utsatta hushållen, där många ensamstående kvinnor finns – kommer att vara en viktig fråga för regeringen att återkomma till, inte minst i det stora budgetarbetet i höst.

Åtgärder mot droger i skolan

Anf. 106 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Lotta Edholm.

Sverigedemokraterna och regeringen bedriver ett intensivt arbete för att bekämpa kriminaliteten och otryggheten i samhället – ett lovvärt arbete. Men otryggheten och kriminaliteten har också letat sig in i våra skolor. Vi ser hur användningen av droger ökar. Vi ser hur försäljningen av droger ökar. Vi har läst i tidningar om hur gäng samlas utanför skolorna och har drogförsäljning och hur de går in på skolorna och rekryterar elever för att de ska vara delaktiga i drogförsäljningen.

Min fråga till statsrådet är: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att komma till rätta med problemet med användning och försäljning av droger på våra skolor?

Anf. 107 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för en väldigt viktig fråga.

Ja, det är tyvärr så att brottslighet också kryper in i skolans värld. Precis som ledamoten säger kan vi se det när det gäller drogförsäljning. Men vi har också på senare tid haft förfärliga exempel på våld i svensk skola och i utbildningsväsendet.

Det är därför som regeringen har jobbat med Skolsäkerhetsutredningens olika förslag – för att de ska kunna träda i kraft inom kort.

Där ingår bland annat att skolan ska säkerställa att skolans område är fritt från obehöriga, att skolan ska ha rätt att gå igenom väskor om det krävs och att skolan aktivt ska arbeta brottsförebyggande. Man kommer också att ha en skyldighet att polisanmäla brott.

Det är otroligt viktigt att skolan är en trygg och säker plats för både elever och dem som arbetar där.

Politiska partiers tillträde till gymnasieskolor

Anf. 108 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Vårt demokratiska system bygger på fria val där politiska partier konkurrerar om mandat i kommuner, regioner och riksdag. För att dessa mandat ska kunna bemannas krävs det engagerade partimedlemmar.

För många svenskar är det politiska engagemanget som allra störst när de går i gymnasiet och har klasskompisar och lärare som de kan diskutera politik med. Just det engagemanget är något som vi i samtliga partier vill kunna fånga upp och ta till vara.

Förra veckan deltog jag i en politikerdebatt på Westerlundska gymnasiet i Enköping. På plats fanns även samtliga riksdagspartiers ungdomsförbund. Det var bokbord och gott om möten med gymnasieelever. Men i många kommuner, exempelvis Södertälje, har rektorer eller skolchefer valt att helt porta politiska partier på skolorna, vilket innebär att många elever aldrig har möjlighet att träffa politiska företrädare.

Min fråga är: Hur avser skolminister Lotta Edholm att agera för att alla gymnasieelever, i alla Sveriges kommuner, under ordnade former ska få möjlighet att träffa och interagera med politiker?

Anf. 109 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Tack, Jacob Risberg, för en väldigt viktig fråga!

Jag som gammal ungdomsförbundspolitiker delar naturligtvis uppfattningen att det är viktigt att gymnasieelever får kunskaper och möjligheter att diskutera och så vidare.

Den här frågan har diskuterats i många, många år. Olika skolor ser helt enkelt olika på det, och det kan vara en svår fråga för en skola att lösa eftersom man till exempel också måste kunna se till säkerheten.

Jag vågar i dag inte säga vilket arbete som pågår kring frågan, men jag tar med mig den till departementet.

Stärkande av lärarrollen

Anf. 110 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Min fråga går till skolminister Lotta Edholm.

Läroplansutredningen har nyligen presenterats och är nu ute på remiss. Uppdraget har varit att förbättra förutsättningarna för elevers lärande och att kunskapsutvecklingen ska öka. En problembild är de sjunkande studieresultaten för eleverna och att skillnaderna ökar mellan dem som kan mest och dem som har de lägsta kunskaperna.

Det finns också en stor oro för att den förändrade lärarrollen gör att det blir svårare att rekrytera lärare. Lärarens roll har blivit mer handledande i stället för kunskapsförmedlande.

Lärarna är förstås de viktigaste resurserna på skolan, och vi måste både se till att behålla lärarna och se till att kunna rekrytera fler lärare. Min fråga till skolministern är därför: Hur kan vi arbeta aktivt för att kunna skärpa och stärka lärarrollen?

Anf. 111 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Tack, Marie-Louise Hänel Sandström, för denna mycket, mycket viktiga fråga!

Det är precis som ledamoten säger: Läraren är den absolut viktigaste förutsättningen för att barn och elever ska kunna få den kunskap som de har rätt till. Det handlar om att lära sig att läsa, skriva och räkna liksom att få bra faktakunskaper.

Vi jobbar nu med ett antal utredningar där lärarrollen är central. Det gäller till exempel Läroplansutredningen men också utredningen om trygghet och studiero liksom utredningen om lärares administrativa börda.

Som en röd tråd i dessa olika utredningar går just hur man ska kunna stärka lärarnas auktoritet och roll i skolan, till exempel att säkerställa att det faktiskt är

läraren som bestämmer över undervisningen i svensk skola.

Antalet underentreprenörer i byggbranschen

Anf. 112 ADRIAN MAGNUSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Brandberg.

En bransch som just nu lider under arbetslivskriminalitetens ok är byggbranschen. Enligt polisen beräknas 20 procent av de svarta inkomsterna i Sverige komma från just byggbranschen, vilket motsvarar cirka 18 miljarder kronor.

Det här är inte bara en fråga om gödande av kriminella gäng och andra skumma aktörer; det är också en fråga om människoexploatering, osund konkurrens och dumpning av arbetsvillkor. Byggnadsarbetare från Sverige och hela världen far helt enkelt väldigt illa i den ordning som nu gäller.

I den ordning som nu gäller är det inte ovanligt att det finns 200 underentreprenörer på en byggarbetsplats. Det ökar såklart kraftigt risken för fusk och kriminalitet. Fackförbundet Byggnads har föreslagit att antalet underentreprenörsled ska begränsas till två. Byggbolaget Veidekke har instämt i förslaget.

Man kan alltså konstatera att fack och arbetsgivare är överens om att något måste göras. Är regeringen beredd att gå fram med förslag om att begränsa underentreprenörsleden i byggbranschen till exempelvis två?

Anf. 113 Statsrådet PAULINA
BRANDBERG (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Det här är en väldigt angelägen fråga. Vi ser absolut en utbredd arbetslivskriminalitet i flera branscher i vårt samhälle, och byggbranschen är en sådan bransch.

Regeringen jobbar på bred front med frågan. Jag tog själv nyligen emot ett betänkande från Delegationen mot arbetslivskriminalitet, som bland annat har tittat just på byggbranschen och sett vilka åtgärder man kan sätta in där.

Vi har också från regeringens sida växlat upp det myndighetsgemensamma arbetet med myndighetsgemensamma inspektioner bland annat vid våra regionala center mot arbetslivskriminalitet. Vi har också har tagit bort de sekretesshinder som tidigare omöjliggjorde samverkan mellan myndigheter.

Frågan om underentreprenörsledet är såklart också en viktig pusselbit att titta på. Jag kan konstatera att det nu är en fråga som tas upp på EU-nivå, och vi kommer att följa det noga för att se vad vi ska göra här på hemmaplan.

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 8 (forts. från § 6) **Internationellt bistånd** (forts. UU8)

Talmannen meddelade att resterande talare anmält att de inte önskade fortsätta debatten efter frågestunden.

Talmannen förklarade därmed överläggningen avslutad.

(Beslut fattades under § 10.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.15 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 mars

NU18 Mineralpolitik

Punkt 1 (Allmänt om gruv- och mineralnäringen)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 3 (V)
4. res. 4 (MP)
Förberedande votering 1:
20 för res. 3
14 för res. 4
259 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 2:
94 för res. 1
20 för res. 3
179 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
106 för utskottet
94 för res. 1
93 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 60 M, 18 C, 15 KD, 13 L
För res. 1: 93 S, 1 -
Avstod: 59 SD, 20 V, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 4 KD, 4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 5 (Mineralersättning, avgifter och vissa frågor om återföring)

1. utskottet
2. res. 13 (SD)
3. res. 15 (C)
Förberedande votering:

60 för res. 13
18 för res. 15
215 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 13.
Huvudvotering:
182 för utskottet
59 för res. 13
52 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 60 M, 15 KD, 13 L, 1 -
För res. 13: 59 SD
Avstod: 20 V, 18 C, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 4 KD, 4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 6 (Utvinning av uran, olja, kol och gas)

1. utskottet
2. res. 19 (MP)
Votering:
182 för utskottet
34 för res. 19
76 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 59 M, 1 C, 15 KD, 13 L, 1 -
För res. 19: 20 V, 14 MP
Avstod: 59 SD, 17 C
Frånvarande: 13 S, 13 SD, 9 M, 4 V, 6 C, 4 KD, 4 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU8 Internationellt bistånd

Punkt 1 (Genomförandemodell för bistånd genom CSO)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (C)
5. res. 4 (MP)
Förberedande votering 1:
18 för res. 3
14 för res. 4
261 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 2:
21 för res. 2
18 för res. 3
254 avstod
56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.
Förberedande votering 3:
94 för res. 1
20 för res. 2
179 avstod
56 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
147 för utskottet
94 för res. 1
52 avstod
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 60 M, 15 KD, 13 L
För res. 1: 93 S, 1 -
Avstod: 20 V, 18 C, 14 MP
Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 2 (Stöd till information, freds rörelsen och fackliga organisationer)

1. utskottet
2. res. 5 (S, V, MP)

Votering:
164 för utskottet
129 för res. 5
56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 60 M, 17 C, 15 KD, 13 L
För res. 5: 93 S, 20 V, 1 C, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 13 SD, 8 M, 4 V, 6 C, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Martin Ådahl (C) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård samt djurskydd

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2024/25: MJU10

Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård samt djurskydd (prop. 2024/25:57)
föredrogs.

Anf. 114 MARLÉNE LUND
KOPPARKLINT (M):

Herr talman! Den som någon gång har haft ett djur vet att det inte bara är ett husdjur. Det är en familjemedlem. De tröstar oss när vi är ledsna. De välkomnar oss hem varje dag med glädje. De finns hos oss i vardagens rutiner och i livets stora ögonblick. Och precis som för alla familjemedlemmar vill vi att de ska få vård när de blir sjuka och rätt hjälp i tid oavsett var i landet man bor.

Så har verkligheten inte sett ut de senaste åren. Under flera somrar har djursjukhus fått stänga på grund av brist på veterinärer och djursjukvårdare. Det innebär, herr talman, en risk att husdjur i akuta situationer inte fick vård i tid. Det är fruktansvärt att tänka sig att en hund, en katt eller en häst får lida i onödan, kanske till och med avlida, för att det inte finns tillräckligt många tillgängliga veterinärer. Om en hund blir påkörd, om katten blir ormbiten, om en dräktig tik får komplikationer eller om det händer någonting med ens lantdjur måste vården finnas till hands. Det får inte vara ett lotteri som beror på var man bor.

Det här gäller inte bara våra sällskapsdjur, utan lantbrukare och deras djur påverkas också allvarligt av veterinärbristen. Under årens lopp har jag haft långa samtal med veterinärer när jag har besökt verksamheter. De har berättat vilka konsekvenser som uppstår om man inte har tillräckligt många veterinärer eller djursjukvårdare. Djur riskerar onödigt lidande, och de blir sjuka. I värsta fall avlider de.

Det stannar inte där. Det har funnits en brist på veterinärer och djursjukvårdare de senaste åren. Om veterinärer inte hinner ut till lantbruket får det konsekvenser för lantbruksnäringen som helhet. Om veterinärerna inte hinner utföra sina kontroller i tid påverkas livsmedelsproduktionen och djurens välmående.

Herr talman! Vi måste göra mer för att stärka djursjukvården i hela landet. Det är precis det regeringen gör nu. Det ska bli fler händer i vården och bättre kompetensförsörjning. En av de största utmaningarna vi står inför är just bristen på veterinärer och djursjukvårdare, särskilt i glesbygden. Därför gör regeringen flera insatser på området, vilket gör att vi kan känna sig tryggare.

Regeringen ser över antalet utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare, för att säkerställa att fler ska kunna utbilda sig och att fler väljer att arbeta med lantbrukets djur. Vi underlättar för utländska veterinärer att få svensk legitimation för att ta till vara den kompetens som kommer till Sverige. Fler djurvårdare ska kunna bli godkända och ingå i djurhälsopersonalen, vilket frigör veterinärer för de mest avancerade insatser som kan krävas när djur blir sjuka. Det behöver dock göras mer för att säkra djursjukvårdaryrket.

Djursjukvårdare har en undersköterskeroll inom djurvården. Kompetenta djurvårdare spelar en nyckelroll i djursjukvården. I dag är deras befogenheter mycket begränsade, trots att deras utbildning är lika omfattande som undersköterskans inom humanvården. Det är inte rimligt att en undersköterska får utföra en mängd medicinska insatser på en människa medan en djurvårdare inte får göra motsvarande på ett djur, trots att behovet finns.

Herr talman! Vi vill därför höja kvaliteten på gymnasieutbildningen för djursjukvårdare. Vi vill skapa en ny reglerad yrkeskategori inom djurvården som motsvarar undersköterskor. De utökade arbetsuppgifter som djurvårdare fått utföra genom tillfälliga undantag

bör bli permanenta. De gällde bara till den 31 december 2023.

Det här är ett led i det vi vill göra för att höja kompetensen inom djurhälsovården och höja viljan till att jobba där. Det skulle inte bara stärka djursjukvården utan också avlasta veterinärerna så att de kan fokusera på det de är bäst på.

Herr talman! Det viktigaste med veterinärvården är ökad tillgänglighet och trygghet. Djursjukvården måste vara tillgänglig dygnet runt i hela landet. Därför ser regeringen över hur privata aktörer kan ta ett större ansvar för beredskapen inom djursjukvården. Det kan inte vara så att djurägare i vissa delar av landet saknar akut veterinärvård. Det är fullständigt oacceptabelt.

Vi ser också ett behov av ökad transparens i veterinärvårdens prissättning. Många djurägare upplever att det är svårt att förutse kostnaderna för vård, särskilt vid akuta ingrepp. Regeringen ser därför över hur man kan förbättra informationen om veterinärvårdens kostnader och möjliggöra ökad jämförbarhet.

Det talas också om stärkt tillsyn och kvalitetskrav inom djursjukvården, herr talman. Det är ett stort problem i dag att tillsynen inom djursjukvården är individbaserad. Den riktas mot enskilda veterinärer och djurhälsopersonal snarare än mot de företag och organisationer som bedriver verksamheten. Det förändras nu. Genom att införa verksamhetstillsyn kommer vi att se till att tillsynen riktas mot vårdgivarna, vilket ger bättre kontroll och högre kvalitet i vården.

Vi inför också skärpta krav på att djursjukvården ska ha rätt resurser till personal, lokaler och utrustning. Det är en avgörande reform för att säkerställa att djursjukvården håller en hög och jämn standard över hela landet.

Vi vill se ett fortsatt stärkt djurskydd med fokus på smittskydd och djurvelfärd. Vi har i Sverige, herr talman, ett av världens bästa djurskydd, men vi kan inte slå oss till ro. Vi fortsätter därför att stärka beredskapen när det gäller smittsamma djursjukdomar så att vi snabbt kan agera vid utbrott. Vi kommer att skydda djur inom lantbruket vid transporter och på slakterier genom fortsatt höga krav på djurvelfärd.

Herr talman! Som avslutning: Vårt ansvar för djuren är viktigt. Djur är inte bara en del av våra liv. De är en del av våra familjer, vår vardag och vårt samhälle.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Anf. 115 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Jag instämmer verkligen i beskrivningen av hur viktig roll djur kan spela för enskilda människor. Jag hade själv en jack russell som blev 13 år och som följde mig genom livet – genom studier, första graviditeten och även livet som riksdagsledamot, som i mångt och mycket är väldigt omtumlande. Hon var ett väldigt stort stöd i det.

Därför tycker vi socialdemokrater att det är väldigt oroande att vi går mot en utveckling där det börjar likna en klassfråga om man ska kunna ha en hund eller

en katt i familjen. De priser för veterinärvård som vi ser i dag är väldigt höga och drivs fram av att den svenska veterinärmarknaden i mångt och mycket har köpts upp av ett antal stora riskkapitalbolag. De höga kostnaderna för veterinärvård trissar också upp försäkringspremierna för våra husdjur. Det blir en ond spiral som drabbar vanligt folk, som i värsta fall kan bli tvungna att lämna ifrån sig sina djur för att de inte längre har råd att betala veterinärräkningarna.

Min fråga till ledamoten, herr talman, blir därför om hon tycker att det är rimligt att riskkapitalbolag ska kunna fortsätta tjäna stora pengar på bekostnad av vanliga husdjursägare. Om inte, vad tänker i så fall regeringen göra för att få bukt med detta marknadsmisslyckande?

Anf. 116 MARLÉNE LUND

KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Det är lite märkligt att riksdagsledamoten tar upp detta. Socialdemokraterna vill nu införa en vinstbegränsning i veterinärbranschen. Det verkar kanske bra vid en första anblick. Men frågan är om man egentligen har förstått vad det är som driver kostnaderna för djursjukvården. Har riksdagsledamoten Sofia Skönnbrink förstått detta?

Veterinärmedicin är högspecialiserad vård. Precis som inom humanvården används avancerad medicinsk teknik, och det krävs specialutbildad personal och avancerade behandlingar – allt för att säkerställa att våra djur får den bästa möjliga vården. Skillnaden är att medan humanvården är skattefinansierad står djurägaren själv för hela kostnaden.

Om Socialdemokraterna nu anser att kostnaden för djursjukvård är för hög, är ni beredda att subventionera också den precis som vården av människor? Är det detta riksdagsledamoten och Socialdemokraterna vill, eller menar ni att priserna ska sänkas genom att man tummar på kvaliteten? Ska vi dra ned på den avancerade vården? Ska djurägare behöva vänta längre på akut vård för sina sjuka djur?

Veterinärbranschen lider redan i dag av personalbrist och en oerhört pressad arbetssituation. Enligt branschorganisationerna och veterinärer själva riskerar Socialdemokraternas förslag att leda till ännu färre aktörer, sämre tillgänglighet och i slutändan sämre djurskydd.

Min fråga tillbaka till ledamoten är därför: Har ni en konkret lösning för hur vården ska bli billigare utan att kvaliteten försämras och utan att staten tar över kostnaden? Eller är detta bara ett populistiskt initiativ som ni lägger fram, som så många andra gånger?

Anf. 117 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Det är svårt att veta var jag ska börja för att bemöta detta. Självklart ska man betala för den vård som utförs. Ett stort problem i dag är att man som djurägare har väldigt liten insyn i vad det är man betalar för eftersom pristransparensen är så dålig. Vi vill att den ska öka. Vem som helst här inne vet att man

aldrig skulle beställa renovering av ett badrum utan att på förhand veta vad slutpriset blir.

Djurägare möter i dag en väldigt avancerad vård, precis som Marlène Lund Kopparklint säger. Man får väldigt många erbjudanden om olika typer av insatser som skulle kunna förbättra situationen för ens djur och vissa gånger till och med innebära skillnaden mellan liv och död. Vid ett sådant tillfälle är det svårt för en sårbar djurägare att fatta ett medvetet och väl avvägt beslut – det handlar om att flytta gränsen för vilken insats som ska göras eller inte. Man ska alltså ha klart för sig vad det är man betalar för och, om det rör sig om en akut insats, hur stort påslaget blir för det.

Att begränsa vinster är något vi socialdemokrater tycker är viktigt. Vi tycker inte att det är rimligt att man ska kunna ta ut stora vinster i vare sig veterinärvården eller skolan. Därför har vi kollat på Frankrikes exempel, där veterinärer behöver vara majoritetsägare i kliniker för att de inte ska kunna drivas i vinstsyfte. Det handlar om att pengarna ska gå tillbaka och att våra djur ska få en bra vård.

Därför hade vi gärna sett att man från regeringens sida på något sätt hade bakat in ett förslag av den typen i propositionen för att förbättra prisnivån för svensk veterinärvård – så att medlemmar av svenska hushåll fortfarande kan komma hem på eftermiddagen till en hund med viftande svans.

Anf. 118 MARLÉNE LUND
KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att riksdagsledamoten Sofia Skönnbrink inte svarade på mina frågor om hur man från Socialdemokraternas sida hade tänkt sig finansieringen när man lägger fram ett sådant här förslag. Det är alltid lätt att lägga fram förslag på hur man skulle vilja ha det, men staten har inte en outtömlig kassa. Vi måste prioritera.

Min fråga tillbaka kvarstår: Hur tänker Socialdemokraterna finansiera detta? Ska det ske genom att kvaliteten på djurhälsovården sänks eller genom att djurhälsovården subventioneras? Vi har kommit med ett förslag om att införa tillsyn och ha jämförelseobjekt så att det blir lättare för djurägarna att när de kommer till veterinären veta hur de ska se på priserna och vad de har rätt till. Vi tar fram olika förslag för att förbättra för djurägaren och göra det enklare.

Men Socialdemokraterna rasslar bara ur sig ett förslag om att man inte vill ha vinster i välfärden, trots att man vet att detta är egenfinansierat. Jag vill gärna ha svar på vad riksdagsledamoten och Socialdemokraterna har för förslag när det gäller detta.

Veterinärbranschen lider som sagt redan av personalbrist och en oerhört pressad situation. Ert förslag kommer med största sannolikhet att leda till ännu färre aktörer, sämre tillgänglighet och i slutändan sämre djurskydd.

Hur ska vården enligt Socialdemokraterna bli billigare utan att kvaliteten försämras eller staten tar över kostnaden, på samma sätt som man subventionerar

humanvården? Det skulle jag vilja ha svar på, men det får vi ta i en annan debatt.

Anf. 119 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Kopparklint, för anförandet! Vi instämmer i mycket av det som regeringen anför och som finns i propositionen, framför allt hur man kan stärka veterinärernas roll, hur man kan använda kunskap från andra länder och hur man kan skriva journaler på ett bättre sätt.

Då och då kommer djurskyddsfrågan upp i den svenska debatten, och det hettar till. Det handlar inte minst om beteskravet, som vissa organisationer har stirrat sig blinda på och smalnats av det hela till, som att det är det enda som gäller.

Oavsett detta har vi ett mycket bra djurskydd i Sverige. Det är betydligt tuffare här än på många andra ställen i Europa. Nu väntar vi oss ett djurskyddspaket från EU-kommissionen, men än så länge ser det väldigt tunt ut. Sverige behöver driva på här. Min fråga lyder därför: Är ledamoten och Moderaterna nöjda med den insats som landsbygdsminister Kullgren hittills har gjort för att förbättra djurskyddet i EU?

Anf. 120 MARLÉNE LUND
KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

När det gäller dessa frågor och kopplingen till EU undrar jag om man någon gång kan vara nöjd. Det kan alltid bli bättre. Men som riksdagsledamoten också vet är det en lång process att dra detta i EU.

Vi i Sverige kan vara stolta över det djurskydd vi har. Vi kan vara stolta över den konsumtion av antibiotika vi har. Vi kan vara stolta över de transportkrav vi har för våra djur, som vi också stärker och som vi lobbar för i EU – vi försöker implementera hårdare krav även där.

Svaret på frågan om jag är nöjd med landsbygdsminister Peter Kullgrens arbete i EU är: Ja, jag är nöjd med regeringens arbete när det gäller de här frågorna. Det kan kännas lite trögt ibland, men vi når framgång. Vi i Sverige når framgång genom att lyfta fram våra goda exempel på hur vi arbetar med djurskyddsfrågorna.

Men som riksdagsledamoten vet är det en lång process, och det är mycket arbete med att öka kunskapen om hur vi jobbar och vad vi har för standarder i Sverige. Jag är nöjd med det arbete som regeringen utför, men bra kan alltid bli bättre när vi pratar om djurskydd.

Anf. 121 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Det är intressant att ledamoten tar upp just antibiotikaanvändningen. Det är ju ytterligare en problematik i detta att det blir betydligt fler sjuka djur med svaga djurskyddsregler i EU. Många djur – fjäderfä och exempelvis grisar och andra djur – ges regelbundet antibiotika i fodret. Denna ökande antibiotikaanvändning leder också till resistens. Det hotar inte bara djuren utan också människors hälsa och vår sjukvård.

Ledamoten nämnde att man lobbar och så vidare. Men någonstans räcker det inte. Det ser vi ju. Antibiotikaresistens måste bekämpas och förebyggas, och EU bör globalt ta på sig ledartröjan i detta arbete. Det är också en fråga där vi reserverar oss i betänkandet, just för att öka trycket på EU och på vad vi kan göra. Vad gör Moderaterna och regeringen för att få en mer ansvarsfull antibiotikaanvändning?

Anf. 122 MARLÉNE LUND
KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Som jag sa i förra anförandet handlar det om att sitta ned vid bordet, diskutera frågorna och lyfta fram det svenska goda exemplet på hur vi jobbar och hur viktigt det är för Sverige liksom att prata om hur viktigt det är att applicera det på andra länder. Det handlar om hur vi kan jobba framåt, vad vi ser för framgångsfaktorer och hur vi kan diskutera detta i EU. Det är en uppgift som vi har tagit till oss på största allvar. Vi kommer att fortsätta med den när det gäller frågorna om antibiotikaanvändning, för vi vet att det går att få ned den. Det kommer vi också att lyfta fram än mer i diskussionerna i EU där vi talar om de här frågorna i stort.

Jag tror alltså att jag svarade på frågan förra inlägget: Vi jobbar aktivt med detta. Men det är en lång process, och ibland vill man att det ska gå snabbare.

Anf. 123 SOFIA SKÖNNBRINK (S):

Herr talman! När jag var barn och gick på lågstadiet var det väldigt populärt med så kallade kompisböcker. I de böckerna skulle man fylla i vilken mat man tyckte mest om, vilket som var ens favoritdjur och vad man ville jobba med när man blev stor. Jag skev alltid tacos, häst och veterinär. Jag kan lova att det inte bara var jag som drömde om att någon gång få jobba på en veterinärklinik.

Men tyvärr ser det inte ut på samma sätt i dag, i alla fall inte när det kommer till distriktsveterinärernas verksamhet, där man kämpar med att få tag på kompetent personal som också vill stanna. Särskilt utmanande är det i gles- och landsbygd, där en anställning hos distriktsveterinärerna innebär ett mycket tungt arbete med lantbruksdjur och hästar, inte sällan på obekvämt arbetstid.

Kanske är det inte så svårt att förstå varför väldigt många veterinärer väljer att söka sig vidare till privata aktörer för att få jobba med mindre sällskapsdjur under dagtid. Det lär vara mycket härligare att dra ut en tand på en nedsövd labrador än att försöka rädda en familjeponny i ett iskallt stall på julaftonsnatten.

Herr talman! För att hela Sverige ska kunna leva behövs en veterinärvård som är tillgänglig dygnet runt, året runt och över hela landet. Om detta ska vara möjligt behöver jouren fördelas på ett rättvisare sätt. Vi socialdemokrater vill därför att privata aktörer ska ta ett större ansvar för att säkerställa den veterinära beredskapen kvällar, nätter och helger.

Herr talman! När offentliga och privata aktörer ges likvärdiga förutsättningar kommer även konkurrensen

på veterinärmarknaden att förbättras. Därför är det anmärkningsvärt att regeringen bedömer att man inte behöver genomföra denna förändring i nuläget, utan det är någonting som man skjuter på framtiden.

Vi socialdemokrater menar att veterinärbristen är akut och att svensk djursjukvård är ytterligare ett exempel på ett marknadsmisslyckande som måste lösas. För att klara det måste man våga vara lite modig och fatta obekväma beslut, till exempel att ställa krav på privata aktörer. Hur ska vi annars få dagens barn och ungdomar att vilja satsa på en karriär som distriktsveterinär?

Herr talman! Bristen på veterinärer riskerar inte bara att påverka djurvälståndet negativt, utan även vår livsmedelsproduktion och våra lantbrukares vardag drabbas. När jag besökte Godås gård i Säffle för ungefär två veckor sedan berättade Johan Svantesson, producent av ekologiskt nötkött, för mig att det är svårt att få tag på veterinärer som kan komma ut till gården för rutinmässiga besök, till exempel för att kastrera hans tjurkalvar. Distriktsveterinärerna i Säffle är underbemannade och måste prioritera de allra sjukaste djuren. Därför har de inte tid att komma ut för den typen av insatser.

För Johan och gänget på Godås gård får detta stora konsekvenser, inte minst när vi nu närmar oss sommaren. Tjurarna måste ju kastreras innan de släpps ut på bete. Om ingen veterinär kan komma dit och göra det måste djuren hållas inne. Det medför en ökad kostnad för foder och strö, som man hade kunnat undvika om djursjukvården hade fungerat ändamålsenligt.

Herr talman! Utöver veterinärbristen är den höga kostnaden för veterinärvård en fråga som har fått allt större utrymme i den politiska debatten den senaste tiden. En undersökning som Agria har gjort visar att nio av tio djurägare är oroad över veterinärräkningarna. En av tre undviker till och med att ta sitt djur till veterinären även om det kanske skulle behövas, för man är livrädd för vad räkningen ska landa på. Det är väldigt allvarligt ur ett djurskyddsperspektiv.

Men det är inte heller konstigt med tanke på hur mycket dyrare det har blivit de senaste åren. Det har till och med blivit så illa att hussar och mattar tvingas lämna ifrån sig sina hundar för att de inte har råd att ha kvar dem.

Vi socialdemokrater ser allvarligt på att det snart blir en klassfråga om man ska ha råd att ha en hund eller katt i familjen eller inte. För att komma till rätta med detta krävs inte bara bättre konkurrens på veterinärmarknaden utan även ökad pristransparens. Vi vill att det ska vara enklare för djurägare att i förväg ta reda på hur mycket ett ingrepp kommer att kosta. Därför vill vi se till att veterinärmottagningarna lämnar prisindikationer för olika typer av behandlingar. Djurägare ska också tydligt informeras om vilken kostnad som tillkommer när en tjänst utförs som en akutbehandling. Även i akuta fall ska djurägare kunna göra ett aktivt val.

Vi vill också se tydligare prisjämförelseverktyg mellan försäkringsbolag. Otydliga prisuppgifter gör

det svårt att göra medvetna val, vilket kan leda till att man till och med avstår från att teckna en försäkring. Vi tycker att det är synd att regeringens proposition utelämnar den här typen av förslag, som hade behövts för att undvika överprissättning och för att förbättra prisnivån för svensk veterinärvård.

Herr talman! Dagens debatt handlar om så mycket mer än bara veterinärbrist och hälso- och sjukvård för djur. I dag debatterar vi även den övergripande djurskyddspolitik i Sverige.

Om något har blivit tydligt för mig den senaste tiden är det att bilden av vad ett gott djurskydd är kan skilja sig väldigt mycket beroende på vem man frågar. För mig innebär ett gott djurskydd inte bara att våra djur håller sig friska och får rent vatten och bra foder – för mig är det minst lika viktigt att våra djur hålls i en god miljö och att de har möjlighet att utföra sina naturliga beteenden. Grisar ska kunna böka, helst utomhus men annars inne i boxen med tillgång till halm, hönor ska kunna sandbada och hästar ska ha tillräckligt med utrymme för att kunna röra sig i alla sina gångarter. Hundar ska promeneras och aktiveras på det sätt som passar för rasen.

Jag vill påminna ledamöterna i den här kammaren om att djurens rätt till naturligt beteende är en av portalparagraferna i den svenska djurskyddslagen. Det är detta som gör oss unika jämfört med andra länder. Därför reagerar jag och många andra starkt på konkurrenskraftsutredningens förslag om att inskränka svenska mjölkors rätt till bete.

Därför reagerar jag liksom väldigt många andra starkt på konkurrenskraftsutredningens förslag om att inskränka svenska mjölkors rätt till bete. Utredaren påstår ju att lösdriftsstallar erbjuder likvärdiga förutsättningar att tillgodose kornas behov, men detta påstående är alltså inte vetenskapligt förankrat – inte ens när det gäller de moderna lösdriftsstallar som man gärna pratar om.

Det är också fel att prata om beteskravet som något som bara innebär merkostnader, för kor som släpps ut på bete håller sig friskare och drabbas inte i lika hög grad av kostsamma produktionssjukdomar såsom hälta och juverinflammation. De rör sig också mer och ges möjlighet att utföra sociala beteenden som är starkt motiverande för dem.

Beteskravet är också den enskilt största anledningen till att Sveriges kommuner och regioner kan upphandla svenska mejeriprodukter och svenskt nötkött i så stor utsträckning som i dag.

Vi Socialdemokrater tycker att det är viktigt att beteskravet finns kvar och yrkar därför bifall till reservation 16.

Herr talman! Jag vill att Sverige ska fortsätta vara ett föregångsland vad gäller djurskydd och djurhälsofrågor. I stället för att vi ska inskränka vår egen lagstiftning behöver resten av EU komma i kapp Sverige.

Vi vet att EU:s nuvarande djurskyddslagstiftning är föråldrad och i stort behov av uppdatering. Den behöver förändras så att den kan möta de senaste vetenskapliga rönen och samhällets förväntningar.

Därför var det väldigt glädjande att EU-kommissionen som en del av Farm to Fork-strategin fick i uppdrag att utreda och presentera förslag på nya regler för bland annat djurhållning, transport och slakt samt märkning av livsmedel.

Tyvärr verkar det nu som att delar av förslaget kommer att stoppas helt eller att kommissionen väljer att presentera ett urvattnat förslag till lagstiftning.

Högljudda kritiker menar att det nya lagförslaget skulle slå ut hela det europeiska lantbruket och livsmedelsproduktionen i stort eftersom det är omöjligt att uppfylla hårdare krav. Men vi här inne vet ju att det inte stämmer. Svenska lantbrukare har visat att det är möjligt och levererar dagligen livsmedel från verksamheter med höga djurskyddskrav och låg antibiotikaanvändning.

Herr talman! Jag vill se friska och välmående djur i hela Europa och en marknad där svenska lantbrukare möter rättvisa konkurrensförutsättningar.
(Applåder)

I detta anförande instämde Joakim Järrebring och Björn Petersson (båda S).

Anf. 124 MARLÉNE LUND

KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Det finns många punkter som jag skulle vilja ta upp med riksdagsledamoten Skönnbrink, men jag väljer att hålla mig till ett fåtal.

Under förra mandatperioden, när Socialdemokraterna innehade regeringsmakten, lyfte jag vid upprepade tillfällen fram frågan om den akuta veterinärbristen i bristen. Redan i februari 2020 ställde jag en interpellation till dåvarande landsbygdsminister Jennie Nilsson och frågade vilka åtgärder regeringen avsåg att vidta för att hantera den akuta situationen och bristen på djursjukskötare och veterinärer.

Trots dessa påtryckningar och detta uppenbara behov av omedelbara insatser valde regeringen att enbart tillsätta en utredning. Socialdemokraterna tillsatte en utredning.

Herr talman! Detta var en otillräcklig åtgärd som inte adresserade den akuta situationen. Det påpekade jag också i skriftliga frågor, där jag underströk att en utredning inte hjälpte mot den akuta bristen på veterinärer, att flera jourverksamheter fick stänga under sommaren och att det behövdes mer kraftfulla åtgärder för att förhindra onödigt lidande för lantbruksdjur och husdjur.

Socialdemokraterna föreslår att man ska begränsa vinstintresset inom veterinärbranschen. Det är riktigt intressant att lyssna på, men det skulle vara ännu mer intressant att lyssna på hur man tänker lösa den ekvationen. Som jag undrade i ett tidigare replikskifte: Ska man lösa den med att subventionera djursjukvården? Ska man lösa den med att minska kvaliteten så att lantbruksdjuren blir utan den kvalitetsdjursjukvård de behöver? De lantbrukare som kräver specialisthjälp kommer inte att få den eftersom man är tvungen att skära ned på allting. Hur ska man lösa det?

Anf. 125 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:
Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Ledamoten säger att det enda vi gjorde var att tillsätta en utredning. Men vi tillsatte en utredning.

Utredningen presenterade sitt förslag ganska snart efter att Peter Kullgren hade tillträtt som landsbygdsminister. Över två år tog det innan landsbygdsministern valde att gå vidare med delar av utredningens förslag. Det är den proposition som vi hanterar här i kammaren i dag.

Utredningen var på många sätt viktig och bra. Det som är beklagligt är att man inte agerade tidigare utan drog det i långbänk under så lång tid.

I regeringsställning utökade vi också antalet utbildningsplatser, vilket var ett viktigt steg.

Ledamoten tar återigen upp vinstintresset. Självklart ska ett företag kunna ta ut vinst så att man kan se till att personalen får lön och att verksamheten går runt. Det jag försökte lyfta fram i mitt anförande är de fruktansvärda ockerpriser på svensk veterinärvård som vi ser i dag och som i sin tur trissar upp priset på försäkringspremier. Det är en ond spiral där det inte verkar finnas något stopp, och där har det hänt väldigt mycket på bara några år.

När man ser den utvecklingen är det dags att agera. Jag tycker inte att det är klokt att de som tillverkar chokladen Mars ska driva veterinärkliniker i Sverige och ta ut vinst för det.
(Applåder)

Anf. 126 MARLÉNE LUND
KOPPARKLINT (M) replik:

Herr talman! Riksdagsledamoten har rätt i en sak: Det har hänt otroligt mycket under de senaste åren. Den avancerade tekniken har gått framåt. Forskningen om hur man kan hjälpa djur på bästa sätt har gått framåt.

Riksdagsledamoten pratar om att man har rätt att ta ut vinst för omkostnader, löner och så vidare. Men ska inte företagen inom djurhälsovården kunna betala omkostnaderna för den specialistvård som faktiskt finns i dag? Det har ju skett en förändring när det gäller djurhälsovården, precis som det har skett en förändring inom humanvården.

Det har alltså riksdagsledamoten rätt i – det har hänt otroligt mycket på det här området de senaste åren. Då kostar djurhälsovården mer, sett till den avancerade teknik man har, och då måste man få ta ut vinst för omkostnaderna. Annars måste man ju sänka kvaliteten. Den ekvationen är inte så svår att förstå.

Vår regering har gjort saker på två år. Ni i Socialdemokraterna och den grönsocialistiska ledningen där satt en hel mandatperiod och gjorde ingenting. Ni kom fram med en utredning som blev klar när vi tog över makten.

Riksdagsledamoten säger att vi har hållit på i två år och inte fått fram något, men riksdagsledamoten kan ju svara på vad ni gjorde under fyra år när det gäller veterinärbristen som jag upprepade gånger var uppe och pratade om. Mina kollegor var också uppe och

pratade om veterinärbristen. Det behövde skapas fler veterinärplatser och fler djursjukskötarpplatser, men det blev inget av det. Under tiden fick djur lida för att jourverksamheter fick stänga och det inte fanns tillräckligt mycket personal för att utföra den djursjukvård som krävdes.

Anf. 127 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Det verkar som att ledamoten inte lyssnar på vad jag säger eller väljer att feltolka mig.

Det jag pratar om är ockerpriser. Jag pratar om stora vinster som plockas ut till aktieägare. Det avskyr jag, även i skolan – hade skolan gått med vinst som hade genererat mer avancerade datorer eller bättre skolböcker hade det varit helt fine. Det är också helt fine om den stora vinsten leder till att man kan röntga travhästar på ett mer effektivt sätt ute på travbanorna. Det är inte det jag pratar om. Det jag pratar om är de stora vinster som försvinner bort.

Avancerad vård är jättebra, men jag har också mött djurägare som mött djurhälsopersonal och blivit rekommenderade insatser som de inte orkat stå emot. Det enda man vill är att ens djur ska överleva; det förstår vem som helst. Man är beredd att göra vad som helst för att få åka hem med sin hund eller sin katt. Jag vill inte se ett Sverige där veterinärer rekommenderar djurägare alltmer avancerade ingrepp för att kunna ta ut lite extra pengar att skicka till sina aktieägare. Det är det jag ute efter och vill sätta fingret på.
(Applåder)

Anf. 128 MAGNUS OSCARSSON (KD):

Herr talman! Här i kammaren debatteras i dag betänkandet om bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård samt djurskydd. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sverige har ett bra och robust djurskydd. Det har vi haft i många år. Detta visar sig också väldigt tydligt när det gäller hur mycket antibiotika som används i svensk djurhållning. Sveriges bönder använder minst antibiotika i hela EU. Det är väldigt bra. Hur mycket som används är en av de viktigaste frågor vi har hand om.

För några år sedan var jag i Paris med miljö- och jordbruksutskottet. Där funderade de på om det här var en viktig fråga. Nu har alla börjat förstå att det här är en jätteviktig fråga – kanske en av de viktigaste vi har att behandla framöver. Ibland verkar det som att politiken vill ta åt sig äran, men det är våra duktiga jordbrukare som ska äras och tackas för att det är på det sättet.

Herr talman! Vi har ett stort bekymmer med att det finns för få veterinärer i landet. Det är en mycket viktig fråga, som vi hörde här inledningsvis. Det är viktigt att det i hela landet ska gå att få en veterinär när ett djur blir sjukt. Regeringen har skjutit till pengar till distriktsveterinärerna, och regeringen kommer med fler förslag under våren för att förbättra detta.

Jag är glad att vi har en regering som vill satsa på svenskt jordbruk med en uppdaterad

livsmedelsstrategi där ökad livsmedelsproduktion är en bärande del. Vi kan inte bara hoppas på att andra länder ska hjälpa oss vid en kris eller krigssituation. Vi måste själva se till att det finns mat i våra förrådshus. Vårt lands skafferier ska inte vara halvtomt, utan det ska bågna av mat. Det ska vara så mycket att vi också kan hjälpa andra länder som behöver vår hjälp.

Sverige har mycket bra förutsättningar för att odla och producera livsmedel. Under många år bakåt i tiden har dock antalet bönder minskat i stort antal. Antalet mjölkkor har också minskat. Faktum är att vi i Sverige aldrig har haft så få jordbrukare eller mjölkkor i landet. Detta vill regeringen göra något åt. Vi vill att svenskt jordbruk ska vara lönsamt och att konkurrenskraften ska stärkas.

Herr talman! Det var därför regeringen tillsatte utredningen om animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd. Den hade förra landshövdingen Elisabeth Nilsson som utredare. Det kom många bra och viktiga förslag som exempelvis att förenkla regelverket för läkemedelsanvändning för jordbrukare, att göra skyddsjakt enklare och att staten ska gå in med kreditgarantier. Den fråga som kanske blev störst var nog förslaget om att mjölkkor i lösdrift ska undantas från beteskravet.

Det är ingen hemlighet att vi kristdemokrater litar på Sveriges mjölkbönder. De, om några, vet bäst när korna ska vara inne i djurstallet och när de ska gå ut. Därför är flexibiliteten en viktig fråga för många av Sveriges mjölkbönder. Det är också viktigt att komma ihåg att en ladugård förr – exempelvis när min pappa var bonde – inte såg ut som i dag, när mjölkstallarna är ljusa, stora och har en helt annan komfort.

Herr talman! Under mjölkkrisen ställde jag väldigt många frågor till dåvarande landsbygdsministern gällande om vi kunde ge en djurväl-färdersättning för kor som är ute – precis som mjölkbönderna i Finland får.

Jag fick svaret att det inte går när vi har en lag om beteskrav. Det är omöjligt. Med en förändrad beteslagstiftning kommer det att vara möjligt.

Anf. 129 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Oscarsson, för anförandet!

Beteskravet tänker jag att andra här i kammaren kommer att ta upp, så jag låter den frågan vara just nu. Jag vill dock i alla fall säga att det inte handlar om att vi inte litar på bönderna, men vi ser inte heller fördelen med att häva beteskravet. Detta nämnde jag också kopplat till offentlig upphandling, där hållbarhetskriterier är en viktig del. Vi har haft ett tidigare replikskifte i livsmedelsdebatten om detta.

Det jag vill fokusera på nu är det ledamoten själv är inne på, alltså att vi har svårt att få till nya lantbruk. Det gäller inte minst i norra delen av Sverige. Detta hänger ihop med tillgången till veterinärer. Jag nämnde i mitt anförande också att det är svårt att få till rutinmässiga besök, eftersom de behöver åka på det allra mest akuta.

År 2023 skrev Länsstyrelsen i Västerbotten ett brev till regeringen där man slog larm om att hela inlandet stod utan veterinärservice på kvällar, nätter och helger. Då är det inte så svårt att förstå att allt färre lantbrukare väljer att etablera sina verksamheter norr om Dalälven.

Det är dock inte bara i norra Sverige det krisar. Det är även i södra delen av landet, exempelvis i Småland, där många sysslar med just djuruppfödning. Jordbruksverket har precis meddelat att det från och med den 10 mars i år inte kommer att finnas någon jourhavande veterinär tillgänglig där längre. Det får såklart negativa konsekvenser för det svenska lantbruket. Detta borde därför vara en prioriterad fråga för regeringen, om man vill öka livsmedelsproduktionen och minska sårbarheten.

Min fråga till ledamoten blir därför varför man väljer att inte ställa krav på privata aktörer att ta ett större ansvar när det gäller beredskap och jour.

Anf. 130 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Sofia Skönnbrink för frågan!

Jag måste ändå svara på den första delen, som handlade om offentlig upphandling. Precis som ledamoten var inne på hade vi en sådan debatt för en tid sedan. Om vi kort ska ta den delen tycker jag att det alltid är viktigt att faktagranska ett sådant påstående som ledamoten kommer med i sitt anförande. Även nu säger ledamoten att man inte vill köpa mjölk från särskilda gårdar om det skulle bli så.

Faktum är att 90 procent av alla landets kommuner köper ekologisk mjölk. När det gäller ekologisk mjölk är korna ute. Det är ju ett krav för ekologiskt. Det är intressant att få fakta om detta. Det är så det ser ut. Av alla som i dag köper handlar 90 procent ekologiskt. Det kommer ändå att fortsätta. Det är intressant.

Ledamotens andra fråga lyfter fram något jätte viktigt, nämligen hur det ser ut i exempelvis den norra delen. Som exempel kan jag säga att Jordbruksverkets nordligaste kontor är i Uppsala. Det visar kanske en del i hur det har varit. Här måste det bli förändring. Nu har livsmedelsstrategin detta som en punkt, alltså att utreda hur vi ska få igång detta i hela landet.

I dag är livsmedelsförsörjningen för dålig i norra delen. Det är väldigt sorgligt med tanke på att det finns så mycket åkermark och betesmark. Vi skulle kunna ha mycket mer produktion.

Anf. 131 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Vi betar väl av betesrätten ändå, eftersom det var det ledamoten valde att svara på. Ledamoten säger att man ska hålla koll på fakta. Ledamoten lyfter själv upp djurväl-färdersättning, vilket man bland annat efterfrågar från branschen, både kopplat till EU och internt inom Arla. Vad jag förstått är det – eftersom det redan är praxis i Sverige – inte garanterat att bönderna kommer att få den här typen av djurväl-färdersättning av Arla. Vad jag har förstått betalar de ju ut detta till finska och danska bönder. Jag tänker att man kanske får dra i sin egen koncern.

Jag går tillbaka till det här med veterinärer som inte kan nås i tid vid akuta situationer. Det kan leda till nödslakt eftersom man inte har något annat val om man inte får hjälp i tid. Det innebär ett produktionsbortfall, vilket är ekonomiskt kännbart för en lantbrukare – särskilt om det drabbar flera djur i besättningen eller särskilda nyckeldjur.

Veterinärhjälp behövs även i det förebyggande arbetet; distriktsveterinärerna hjälper ju våra lantbrukare med hälsoövervakning, vaccinationer, dräktighetsundersökningar, juverhälsokontroller med mera.

Därför frågar jag återigen varför regeringen inte vill se över möjligheten att fördela ansvaret för den veterinära beredskapen och jouten på ett rättvisare sätt.

Anf. 132 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag börjar med den första frågan så att vi inte tappar bort oss här.

Jag tänker att regeringen ser över det här. Vi har ett stort bekymmer som vi måste göra något åt. Det sista jag hörde var att regeringen måste göra allt den kan för att se till att det finns veterinärer i hela landet. Det vill jag säga till att börja med.

Sedan måste jag ändå säga följande: Ni som var med 2014, 2015 eller 2016 vet att det var väldigt tufft på den tiden, med enormt dåliga mjölkpriser för mjölkbönderna. Det var då vi lyfte fram förslaget att man likt Finland faktiskt kan låta staten gå in och stötta. Då fick vi svaret från den dåvarande socialdemokratiska ministern: Det går inte. Vi har lagar i Sverige, och beteskravet är reglerat i lag. Därför kan vi inte gå in och ändra det och ge stöttning i form av ersättning till Sveriges mjölkbönder.

Det var svaret jag fick då. Jag tänker: Om man skulle släppa på det här – om man skulle göra det som vi hoppades – skulle det bli mycket enklare att göra det som de gör i Finland. Finland är ju också med i EU. På det sättet skulle vi alltså kunna stötta om det behövs och göra det här mer flexibelt. Jag tror nämligen att det är det som är viktigt för våra svenska mjölkböcker, det vill säga att känna att det finns flexibilitet i systemet och att vi litar på dem. De vet bäst när korna ska vara ute och när de ska vara inne.

Anf. 133 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! En höna behöver en bur på fyra kvadratmeter för att må bra. Ett marsvin behöver tre kvadratmeter och en kanin fem kvadratmeter. Det är större än en kalvs yta, kan man konstatera. Vidare ska reptiler inte ges levande insekter på grund av att det finns risk för lidande för insekten.

Det här var Jordbruksverkets förslag till nya regler för smådjur. De kom förra veckan, ungefär samtidigt som regeringen tänkte presentera sin livsmedelsstrategi. Nu har ju förslagen inte blivit verklighet – än i alla fall – så min fråga är egentligen: Vad tycker ledamoten om dessa förslag?

Anf. 134 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Stina Larsson, för din fråga!

Det är ju jätteintressant, tycker jag, att Jordbruksverket gjorde på det här sättet. Jag reagerade väldigt starkt, kan jag säga. Det är så många som jobbar med det här runt om i Sverige, och det är många som har det som hobby och så vidare. Jag reagerade på sättet som man pratar om det här på. Jag förstår naturligtvis intentionen, men det skulle slå väldigt fel. Jag tror dessutom att en kanin skulle ha uppåt tio kvadratmeter – var det inte så? Det var i alla fall väldigt mycket, och oavsett vilket tror jag inte att det är gångbart.

Jag tycker att det är jättebra att man tar tillbaka det här och ser över det så att vi kanske får något helt annat.

Anf. 135 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag instämmer i att de här reglerna var en skrivbordsprodukt och någonstans väldigt orimliga. De skulle enbart gälla smådjur för hobbyverksamhet och inte de djur som finns på våra större gårdar. De skulle gälla hönor som man har som husdjur eller som kanske lever i ett hönsburet i liten skala.

Jordbruksverket tog tillbaka regelförslagen efter påtryckningar från många organisationer och efter stor kritik i sociala medier. Centerpartiet kallade minister Kullgren till utskottet för att svara på frågor. Man inser att någonting hände på vägen.

Regelförslagen kommer dock tillbaka; det är bara en tidsfråga. Där tänker jag att vi måste ta hänsyn till den småskaliga produktionen, eftersom den är en del av beredskapen och självförsörjningen. Vi är också beroende av att se till att våra lantraser finns kvar. En levande landsbygd ökar förståelsen för var maten kommer ifrån, och jag tänker att barn och familjer måste kunna leva med djur och husdjur nära.

Vad avser ledamoten att göra för att säkerställa att regelverket för smådjur framöver är väl underbyggt, väl genomförbart och någonstans rimligt?

Anf. 136 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack återigen, Stina Larsson, för frågorna! Jag håller helt med dig.

Jag tänker så här: Det är myndigheterna som gör detta, och det är väldigt svårt att gå in i förväg och tycka och tänka. Som ledamoten var inne på var det mycket i sociala medier, och det var många som hörde av sig. Det gäller även politiskt; det var inte bara ledamoten som hörde av sig och tyckte att det här var helt ogenomtänkt, utan det var andra också.

Jag tänker mig – och hoppas ändå – att man från myndighetens sida på något sätt lär sig att leva lite mer i verkligheten, kanske. Så tänker jag. Vi får se vad som kommer, men jag har hopp om att det i alla fall blir mycket bättre.

Anf. 137 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! De senaste 25 åren har nio av tio svenska gårdar lagts ned. Jag tror att det finns en väldigt bred uppfattning att det är en trend som måste vändas. Vi behöver vända trenden att gårdarna blir färre men större.

Livsmedelsstrategin har tagits upp. Den fokuserar väldigt mycket på export. Den är inte skriven för att vända trenden och öka beredskapen och självförsörjningsgraden av livsmedel. Jag undrar lite grann vilka åtgärder regeringen och ledamoten tänker sig för att på riktigt vända den här trenden.

I dag, när matjättarna och matpriserna är ett väldigt stort debattämne, tycker jag att det finns anledning att se över hela systemet. Vilka är det som i dag står med stora risker och små marginaler? Jo, det är bönderna. Vilka är det som i dag tar väldigt små risker men har väldigt stora marginaler? Det är matjättarna. Det menar jag är ett fundamentalt feltänk. Jag ser inte heller att det egentligen adresseras eller att det läggs fram realistiska förslag om detta i livsmedelsstrategin, som har ett ensidigt fokus på att fortsätta business as usual och öka exporten.

Min fråga till ledamoten är: Vilka konkreta förslag tänker man att man kan vidta för att helt enkelt vända den här trenden och göra det möjligt för alla småskaliga bönder i Sverige att överleva?

Anf. 138 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för frågan!

Ja, vi är överens om en del där, Rebecka – bland annat att vi har sett en utveckling där det har blivit färre mjölkbönder, eller gårdar över huvud taget, i vårt land. Jag tror att många bönder ändå är glada över att vi i den här kammaren pratar om det här och är intresserade av hur vi ska kunna förbättra det. Det är ju ändå det som är viktigt: Hur kan vi förbättra för Sveriges mjölkbönder och för våra bönder över huvud taget?

Jag tror att det finns några saker som är viktiga. Här i kammaren brukar vi prata om att lönsamheten måste öka. Vi måste också se till att konkurrenskraften stärks och att regelkrånglet minskar. Regelbördan nämns återkommande när jag är ute och pratar med bönder.

Jag håller dock inte med om att man ensidigt pratar om export i livsmedelsstrategin. Tvärtom talar man faktiskt om tre ben: export, robusthet samt svensk mat och gastronomi. Robusthet är någonting som är jätteviktigt i vår tid. I mitt anförande var jag inne på hur det ser ut nu. Vi kan i dag inte försörja vårt lands invånare som vi skulle behöva kunna. Därför är det bra att regeringen ser till att jobba med dessa frågor. På punkt efter punkt har regeringen sett till att underbygga mer, så att det går att sätta mat på bordet i en krissituation. Det kommer att ta tid att bygga upp detta, men resan har åtminstone börjat. Den började egentligen 2017, med livsmedelsstrategin, och den fortsätter nu.

Anf. 139 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Det känns ändå som att detta inte rimmar så väl med de förslag till åtgärder som nu finns på regeringens bord för att läggas fram. Vi har varit inne på det tidigare gällande betesrätten. Konsekvensen av att slopa detta blir inte att man stöttar de småskaliga bönderna, utan risken är att fler mjölkgårdar köps upp. Detta riskerar att snedvrida konkurrensen för alla de

bönder som har en bra djurhållning och kor som kan gå ute.

Ledamoten pratade i sitt anförande om stoltheten över svensk djurskyddslagstiftning när det gäller antibiotika och liknande. Jag tycker att det rimmade väldigt illa med att han i nästa andetag ville backa från de framsteg som har gjorts, med ursäkten att det skulle stärka konkurrenskraften. Jag tycker att fokuset på konkurrenskraft egentligen inte leder till det vi vill när vi pratar om höjd beredskap och om att bryta trenden att gårdar läggs ned i Sverige. Man skulle behöva se detta ur ett annat perspektiv.

När det gäller beredskap skulle man kunna lägga fram många fler förslag som syftar till att göra en omställning från att bara ta fram grödor och liknande till att fokusera mer på växtbaserade proteiner, som går mycket lättare att lagra i tider då vi behöver öka vår livsmedelsförsörjning. Där finns det en hel del som jag, i all välmening, skulle vilja skicka med.

Det pratas mycket om regelförenklingar. Varför inte ta fram ett paket som syftar till regelförenklingar för Sveriges bönder, som redan i dag ligger i framkant i den gröna omställningen och som redan i dag jobbar med miljö, klimat och djurvälstånd?

Anf. 140 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Rebecka Le Moine, för dina frågor!

Det var spännande att du tog upp regelförenklingar. Jag håller på och jobbar med sådant. Efteråt kan vi diskutera exakt hur du menade – jag var inte riktigt med på det, men jag tar gärna input från vad du sa.

Beteskravet har ju blivit en stor fråga. Det finns gott om känslor i det här. För att vara ärlig upplever jag också att det ibland finns en ganska stor okunskap. Jag undrar hur många av dem som tycker så mycket som egentligen själva har varit ute och träffat mjölkbönder i deras kontext, vid deras gårdar, med nybyggda stallar med mera. Där någonstans måste man ju börja. Man kan naturligtvis ha en åsikt, men man behöver ha lite fakta när man pratar om det här.

Jag hör från olika håll att det skulle vara mycket sämre när det gäller djurhållningen. En riktigt varm sommardag går kon inte ut; det vill den inte göra. När det är väldigt smutsigt – när det har regnat 30, 40 eller 50 millimeter eller kanske ännu mer – går den inte heller ut. Om den går ut blir den väldigt smutsig. Det skapar sjukdomar.

Vi lever i olika världar. Någonstans där måste vi börja prata. Vi kan ha åsikter om vad som är helt fel eller helt rätt, men vi måste ändå ha faktaunderlag.

Faktum är att de flesta kommer att ta ut korna. 80–85 procent kommer att fortsätta vilja ha korna ute. Det är detta vi har att prata om. Det bästa är att ha flexibilitet och att lita på Sveriges bönder.

Anf. 141 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag påminner ledamoten om att vi inte använder tilltalet ”du” i kammaren.

Anf. 142 VICTORIA TIBLOM (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi betänkandet *Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård samt djurskydd*. Sverigedemokraterna står bakom samtliga sina reservationer, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 35.

Detta är ett omfattande betänkande som innehåller många olika delar rörande djur. Jag väljer att göra ett par nedslag.

De flesta talar om hunden – och även om andra husdjur – som människans bästa vän. Vi har en lång tradition av husdjur, och de flesta räknar dem som familjemedlemmar. Att äga ett husdjur är ett stort ansvar, och i det ansvaret ligger att se till att djuret får den vård det behöver i tid.

För att man ska kunna fatta bra beslut om försäkringar och vård behövs god information. Det gäller särskilt vid akuta ingrepp när man snabbt, och ofta i en känslös situation, behöver fatta beslut om vilken vård man – med eller utan försäkring – har möjlighet att betala för. Samtidigt har vi de senaste åren kunnat se kraftiga prisökningar för veterinärvård, vilket gör att många djurägare väljer att dröja med besök hos veterinären om det inte är absolut nödvändigt.

Det är en sorglig utveckling att många i dag inte har råd att ge sitt husdjur den vård som behövs. Därför är det glädjande att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen har gett Konkurrensverket i uppdrag att kartlägga pristransparensen inom veterinärmarknaden och utreda hur denna påverkar priserna och kostnadsutvecklingen. Konkurrensverket ska också vid behov identifiera om det finns information som inte är allmänt tillgänglig och som skulle kunna förbättra pristransparensen på veterinärmarknaden – exempelvis information om vad olika operativa ingrepp kostar – samt lämna förslag på åtgärder.

En annan del i uppdraget är att titta på prisutvecklingen i jämförbara länder i Europa och föra dialog med branschen och försäkringsbolagen. Man ska inte behöva hamna på ruinens brant för att ett husdjur blir allvarligt sjukt eller skadat.

Vi sverigedemokrater kommer att följa utvecklingen och avser att undersöka andra åtgärder för att se vad som finns att göra på sikt för att motverka och få ned omotiverat höga kostnader för veterinärvård.

Herr talman! Det råder brist på veterinärer i vårt land. Vi behöver göra det mer attraktivt att bli veterinär och att vara verksam inom lantbrukssektorn. Platserna på veterinärutbildningarna behöver också bli fler. Ett sätt att komma till rätta med bristen på veterinärer är att utländska veterinärer får möjlighet att etablera sig i Sverige.

Det är viktigt att fler veterinärer väljer att vara verksamma inom lantbruksnäringarna. En lösning är att fler med egen erfarenhet från animalieproduktion antas till veterinärutbildningen. Förslagsvis skulle SLU, likt läkarprogrammet, börja med alternativt urval, vilket skulle innebära att det inte skulle krävas toppbetyg för att utbilda sig till veterinär. I stället skulle ett flertal intervjuer genomföras. Detta skulle

kunna vara en väg in för djurintresserade som saknar betygen. Vi behöver tänka nytt för att få fler veterinärer i Sverige.

Herr talman! Vi talar om hur mycket vi värnar djuren i Sverige, och ändå kan vi i samtliga livsmedelsbutiker köpa foie gras, en produkt som tillkommer under fruktansvärda förhållanden. Tvångsmatning, särskilt i produktionen av foie gras, är förbjuden i flera länder, inklusive Sverige. Trots det kan produkterna fortfarande saluföras i Sverige då import av animalier framställda genom tvångsmatning är tillåten. Vid produktion av foie gras tvångsmatas gässen dagligen, och när de är redo för slakt har deras lever svällt upp till tio gånger sin normala storlek. Många gäss dör före slakt på grund av skador på organ eller kvävning.

Vi anser att det är nödvändigt att arbeta för ett importstopp för animalier som framställts genom skadlig tvångsmatning. Djur som slaktats utan bedövning eller plågats ihjäl i andra länder bör inte få säljas i Sverige. Sveriges regering bör arbeta internationellt för att förbjuda produktionen av foie gras och andra former av tvångsmatning, och ett importförbud bör införas för att sätta press på andra länder. Tills försäljning av sådan mat upphör i Sverige bör regeringen verka för tydlig märkning av dessa produkter för att uppmärksamma konsumenten på produktionsmetoden.

Herr talman! Djur kan inte föra sin egen talan, vilket gör dem beroende av oss människor och vår välvilja. Därför är det viktigt att arbetet med djur och hanteringen av brott mot djur sköts på ett korrekt och effektivt sätt. Dessvärre kräver denna typ av arbete ofta både resurser och specialkompetens som är ovanliga inom den ordinarie polisorganisationen.

I Stockholm finns Sveriges enda särskilda djurskyddspolis, och det är positivt att det finns i alla fall en sådan. Men det finns ett stort behov av att nationellt ta ett samlat grepp och säkerställa kompetensförsörjningen gällande djurskydd inom polisen. För att skapa förutsättningar för en högre kompetensgrad inom djurskydd behöver det säkerställas att djurskydd blir en obligatorisk del inom ordinarie polisutbildning – detta i syfte att stärka kompetensförsörjningen inom polisen på området.

Anf. 143 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Få av oss har missat rapporteringen om aggressiva hundar och det ökade antalet hundangrepp i Sverige. Nu senast läste jag om en hund i Forshaga som hade attackerat en polis. Lyckligtvis blev polisen inte allvarligt skadad, men vi vet att det har förekommit anfall med dödlig utgång, vilket är fullständigt oacceptabelt.

Herr talman! En viktig del i att undvika att dessa hundangrepp sker är att våra myndigheter har tillräckliga befogenheter att agera så att aggressiva hundar kan omhändertas i tid. En annan viktig del är att kunna utfärda djurförbud, bland annat mot de oseriösa uppfödare, inte sällan med kriminell koppling, som tjänar snabba pengar på djurens bekostnad. Flera av oss här

har säkert sett *Kalla faktas* dokumentär där det framkommer att hundar marknadsförs som dödsmaskiner.

Herr talman! Hårdare tag mot organiserad brottslighet brukar vara en prioriterad fråga för Sverigedemokraterna. Därför var det väldigt förvånande att läsa att ni föreslår att beslut om djurförbud bör flyttas till domstol. Det skulle innebära att länsstyrelserna förlorar ett av sina viktigaste verktyg för att kunna hantera allvarliga djurskyddsärenden och komma åt oseriösa aktörer. Ledamoten säger helt riktigt att djur inte kan föra sin egen talan. Därför behöver länsstyrelserna ha ordentliga verktyg för att kunna agera om djur utsätts för vanskötsel eller försummelse.

Kan ledamoten förklara varför det är en bra idé att flytta beslut om djurförbud till domstol?

Anf. 144 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Precis som ledamoten säger är det ett stort problem med uppfödning av en viss typ av hundar. Även hundsmuggling är ett stort problem. Här behöver vi sätta in fler åtgärder. Alldeles för många hundar far illa genom hur de kommer in i vårt land.

När det gäller länsstyrelsernas respektive domstolarnas befogenheter får man titta lite närmare på det. Det viktigaste är dock att få bukt med hundsmugglingen. Nu när man upptäcker hundsmugglare vid gränsen, främst vid Öresundsbron och vid Helsingör–Helsingborg, tar man hand om hundarna, som tyvärr ofta får avlivas, medan smugglaren skickas tillbaka över gränsen. Men man borde även beslagta själva fordonet som hundarna har transporterats i, för då skulle det innebära en större risk för hundsmugglarna. Nu blir de av med hundarna men åker tillbaka till andra länder, fortsätter att föda upp dessa hundar och transporterar dem sedan under fruktansvärda förhållanden till Sverige.

Anf. 145 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Hundsmuggling är en annan viktig fråga som inte har fått så mycket utrymme i dagens debatt. Jag har själv haft en interpellationsdebatt med landsbygdsministern om detta.

Jag återgår dock till frågan om djurförbud och att Sverigedemokraterna vill att domstolarna ska fatta beslut i denna typ av ärenden. Jag menar att detta är helt fel väg att gå. Djurförbud utfärdas när allt annat man har försökt med inte fungerar, till exempel tillsägelser och förelägganden med vite. Djurförbud utfärdas ytterst sällan. Det kan vara till personer som vanvårdar djur eller på det grövsta sätt inte lever upp till djurskyddslagens krav. Att lägga detta på domstolarna skulle fördröja processen och eventuellt leda till ännu mer lidande för djuren.

Ledamoten säger att Sverigedemokraterna vill komma åt de oseriösa uppfödarna. Dessa uppfödare avlar ju inte sällan på extremt stor kamplust. Bara det är ett brott mot djurskyddslagen, för det får inte förekomma i Sverige.

Jag förstår fortfarande inte varför Sverigedemokraterna väljer att föreslå en förflyttning av djurförbud till domstol eftersom det försämrar myndigheternas möjlighet att agera i denna typ av ärenden.
(Applåder)

Anf. 146 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Vi har sett att det kanske inte har fungerat så väl. Vi vet alla att länsstyrelserna är överbelastade och har tillsyn över väldigt många djurskyddsärenden. Att i stället lägga över detta på domstolarna kan vara en annan väg att gå, och ibland måste man kanske pröva nya vägar för att komma fram till bättre resultat.

Anf. 147 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! I Sverige har vi en lång tradition av att värna djurens välbefinnande, och det ska vi vara stolta över. Vi har en av världens starkaste djurskyddslagstiftningar, och vi vet att ett gott djurskydd går hand i hand med en välfungerande och patientsäker djurhälsovård.

Men vi står inför utmaningar. Tillgången till veterinär service varierar i landet, arbetsbelastningen för djurhälsopersonal är hög och tillsynen av verksamheten behöver skärpas. Regeringens förslag i propositionen som vi nu debatterar syftar till att skapa bättre förutsättningar för att säkerställa god och trygg djurhälsovård i hela landet.

I propositionen fastslås att skyddade titlar endast ska få användas av personer som har rätt utbildning och uppfyller lagens krav. Den som saknar behörighet ska inte kunna använda titlar som kan förväxlas med dessa. Det handlar om att värna kvalitet och förtroende och djurens rätt till professionell vård.

Efter många år som inspektör på Inspektionen för vård och omsorg, alltså den myndighet som utövar tillsyn över humanvården – den vård som vi människor får, där jag arbetade med frågor som rör legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal, vet jag hur viktigt detta är. Det är ett viktigt redskap för att skydda patienter, i det här fallet djuren och djurägarna.

Man ska skydda dem från charlataner, för det finns lurendrejure som utger sig för att ha en viss kompetens eller en viss utbildning men som faktiskt inte har det. Det händer inte så ofta och är inte särskilt vanligt, men när det händer orsakar det stor patientskada. Det är dessutom skadligt för tilltron till systemet. Därför är ett system med skyddade titlar viktigt.

En sak till som jag vill bemöta och som har tagits upp tidigare här i debatten är de prisökningar som jag tror att varje djurägare är medveten om. Det har blivit otroligt dyrt att besöka veterinären. Det här är en fråga som vi inom regeringssamarbetet diskuterar. Det finns ett engagemang även hos oss, precis som hos oppositionen.

Därför gav regeringen tidigare i mars Konkurrensverket i uppdrag att kartlägga pristransparensen inom djursjukvården. Konkurrensverket ska analysera frågan och genomföra en utredning med fokus på priserna

för djursjukvård avseende sällskapsdjur i hela landet med mera. Detta är viktigt för att få en bild av hur läget ser ut. Uppdraget ska redovisas i mars 2026. Det är viktigt att saker görs ordentligt, och det tar som bekant ofta tid.

Herr talman! Jag skulle kunna tala länge om den proposition vi debatterar här i dag, men för att hinna med allt jag vill säga ska jag raskt hasta vidare till en annan fråga som har tagits upp här i dag, nämligen beteskravet.

Vårens kosläpp närmar sig. Snart kommer man att kunna se kor dansa ut runt om i vårt avlånga land – ut i hagarna, ut på grönt gräs – efter en vinter inomhus. Det är ett härligt vårtecken. Sedan 1988 får alla mjölkkor i Sverige vistas utomhus och beta grönt gräs minst sex timmar per dag under sommaren. Det är viktigt därför att mular som är skapta för att beta måste få göra det.

Nu luftas tankar om att återigen stänga in korna för att göra djurhållningen mer lönsam. Det skulle vara helt fel väg att gå, enligt oss i Liberalerna. Att alla svenska mjölkkor får vara ute och beta grönt gräs i en naturlig miljö och få utlopp för sina naturliga beteenden är en kvalitetsstämpel för svenskt jordbruk.

Utan böndernas ansvarstagande och hänsyn till djuren skulle köttet och mejeriprodukterna drabbas av en fadd eftersmak. Om vi tar bort beteskravet försämrar vi jordbrukets ställning snarare än stärker den, särskilt mot utländsk konkurrens. Svensk mjölk och svenskt kött är synonymt med friska djur som tas väl om hand och som får beta utomhus. Våra ambitiösa svenska djurskyddsregler ger högre produktionskostnader – absolut – men det måste få kosta att djuren mår bra. Min bild är att många konsumenterna är villiga att betala mer för den svenska mjölken och det svenska köttet.

Att beteskravet är en viktig fråga fick vi bevis för här i går i riksdagen när vi tog emot en namninsamling med närmare 140 000 underskrifter; jag kommer inte ihåg den exakta siffran. Att försöka öka konkurrenskraften genom att försvaga djurskyddet skulle få ett högt pris. Det vore helt fel väg att gå. I stället för att sänka svenska krav måste vi höja lägstanivån i hela EU. Då blir också politiken mer rättvis för svenska bönder. Slopade beteskrav är egentligen ingenting annat än en falsk konkurrensfördel för de stora enheterna. De stora kommer att bli större och de små färre.

Herr talman! Liberalerna har i decennier arbetat för ett starkare djurskydd för alla djur på europeiska gårdar. Den liberala Europaparlamentarikern Marit Paulsen ledde på sin tid framgångsrikt arbetet med att få till stånd en gemensam europeisk djurskyddslag för minskad antibiotikaanvändning och ökad djurvälstånd. Den gav oss en lägsta ribba för hur djur får behandlas i Europa. Men arbetet måste fortsätta. Ingen ko har valt sin tillvaro. Det har faktiskt vi gjort åt den. Vi har valt att hålla kor för att de ger oss mjölk och kött. Vi har ett ansvar för de djur vi föder upp. De behöver få utlopp för sina naturliga beteenden. Kor måste få beta.

Vi liberaler kommer att fortsätta kämpa för att höja djurskyddets miniminivå. Här behöver EU bli mer som Sverige. Liberalerna vill ha ett starkare djurskydd i hela EU. Det går väldigt sakta, så vi måste driva på. För oss är det en självklarhet att alla kor ska få beta utomhus, både i Sverige och i resten av Europa.

Slutligen, herr talman, är nu utredningsbetänkandet med förslag om slopad beteskrav ute på remiss. Sedan ska frågan hanteras inom regeringssamarbetet. Min och Liberalernas ingång i frågan är känd. Vårt budskap är tydligt: Vi kommer att kämpa för att förslaget om slopad beteskrav inte blir verklighet. Vi står upp för kornas rätt till bete.

(Applåder)

Anf. 148 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Vi står bakom mycket i den proposition som ledamoten och regeringen har presenterat. Där finns bra satsningar på veterinärerna som gör att vi lättare kan hjälpa våra djur och djurägare.

Ledamoten Nilsson och Liberalerna har den senaste tiden slagit sig för bröstet och anser sig vara kornas beskyddare, då de till varje pris vill hävda betesrätten. Men betesrätten har också sina baksidor. Nu under våren har det konstaterats att fallen av blåtunga har ökat kraftigt i Sverige. Det är en smitta som sprids via svidknott när korna går ute. Efter förra sommarens insektsbett visar den sig nu i form av missbildade kalvar, som ibland föds med en halv hjärna. Många djur måste avlivas, vilket är en tragedi för djurägarna och hela besättningen.

Vad tycker ledamoten och regeringen att vi bör göra för att minska denna smitta och hjälpa lantbrukarna?

Anf. 149 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Larsson, för frågan!

Det är verkligen en tragedi både för de djur och för de lantbrukare som drabbas. Det här är en fråga som vi behöver fästa stor vikt vid att hantera. Jag är inte i detalj inläst på exakt vad man gör för att bekämpa blåtunga, men det är klart att det kan behövas ökad flexibilitet när det gäller om djuren måste hållas ute eller inne. Det är faktiskt djurens välfärd som ska gå först.

Det utredningsbetänkande som har presenterats och som jag nämnde i mitt anförande innehåller tyvärr förslag där det inte finns någon flexibilitet utan bara antingen eller, vilket enligt min uppfattning är en brist. Men det är absolut en fråga som fortsatt kan diskuteras.

Anf. 150 STINA LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag delar ledamotens inställning att det behövs större flexibilitet och lokala hänsyn till väder, blöta i marker och andra förutsättningar. Om jag får önska något skulle det vara att Jordbruksverket, i stället för att prioritera storleken på burar för hobbyhöns, prioriterar att ta fram ett program för vaccination, hitta rutiner för provtagning, hitta personal som kan stötta veterinärerna och se hur man kan få en så

smidig hantering som möjligt för avlivning och kadvantering.

Men det här kostar pengar. Det finns krav på och förslag om att regeringen borde tillföra runt 100 miljoner kronor till de över 400 besättningar, framför allt i södra och västra Sverige, där det finns konstaterade fall. Det är en rejäl kostnad som man har räknat ut.

Mina frågor är: Hur ser ledamoten på det här beloppet? Är regeringen beredd att skjuta till dessa medel för att säkerställa att de här lantbrukarna, som i dag har tuffa förutsättningar, ska kunna klara smittan och hantera blåtungan framöver?

Anf. 151 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Jag håller verkligen med om att det här är en fråga som Jordbruksverket bör prioritera. Verket bör fokusera på hur man kan stötta de lantbrukare som drabbas men också på hur man kan arbeta mer förebyggande.

Vaccination är såklart en viktig del i detta, men som jag har förstått det finns det inget vaccin som det räcker att ge ett djur bara en gång, utan man måste vaccinera varje år. Det är något som det verkligen vore värt att se över. Går det att stötta, prioritera eller få fart på arbetet med att ta fram ett vaccin som det räcker att ge djuret en gång för att det ska få ett livslångt skydd? Det skulle också spara väldigt mycket pengar.

Ledamoten nämnde hobbyhönsen och den diskussion som fördes för två veckor sedan om Jordbruksverkets nya rekommendationer, riktlinjer eller vad det nu var. Jag tycker att det är bra att en översyn görs. Det var länge sedan sist, och mycket har hänt. Vi ska inte stå här och peka med hela handen när det gäller vad en myndighet gör, och ministern ska absolut inte göra det – det är viktigt.

Men man kan ändå ha lite tankar och åsikter om det här. Det är bra att Jordbruksverket har tagit tillbaka frågan och ser över den för att undersöka om man kan hamna på en rimligare nivå. Det var väldigt stora utökningar i vissa delar, samtidigt som jag hade önskat att Jordbruksverket hade gått längre i andra.

Jag personligen – det här är inte mitt partis åsikt – tycker faktiskt inte att man ska ha tropiska fåglar i bur i Sverige. De bör kunna flyga fritt i Amazonas; där har de det som allra bäst.

Anf. 152 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Jag kommer att ta mig friheten att bemöta det som ledamoten Oscarsson sa om att det ibland verkar som att vi inte har varit ute och sett några mjölgårdar.

Två av mina närmaste vänner är mjölkbönder. Jag har jobbat på mjölgård, och jag har också varit ute och inspekterat ett flertal gårdar. Man kan konstatera att det inte alltid är jättehögt i tak med bra ljusinsläpp och borstar som går 24:7, utan det ser väldigt olika ut. Om man ska dra en parallell, herr talman, kan man säga att det finns allt ifrån dyra Hiltonhotell till billiga hostels. Det är just därför jag är skeptisk till att man

ska undanta alla mjölkkor i lösdrift, precis som ledamoten Elin Nilsson sa.

Låt mig återgå till vårt replikskifte. Jag är väldigt glad över att Liberalerna som parti och ledamoten själv går ut och står upp för svenska kors rätt till bete. Det är jätteviktigt. I går tog vi emot Djurens Rätts namnunderskrifter från kampanjen Jag vill beta. 165 076 unika personer har skrivit under namninsamlingen. Det säger ganska mycket.

Detta visar att det här är en viktig fråga inte bara för djuren utan också för oss som bor här i Sverige. Vi bryr oss om hur våra djur har det, och vi är många som tycker att kor ska få gå ute på sommaren och beta och röra sig fritt. Det handlar om djurvelfärd på riktigt.

Men jag är också orolig, för även om Liberalerna säger att ni kommer att stå upp för kornas rätt till bete är ni också det minsta partiet i regeringsunderlaget. Kristdemokraterna är som vi vet motståndare till betesrätten, och de innehar landsbygdsministerposten.

Min fråga blir därför: Om regeringen går fram med den här typen av förslag som innebär slopad betesrätt för alla kor i lösdrift – vad kommer då Liberalerna att göra? Kommer ni att stå upp för korna även om det innebär att ni måste gå emot era samarbetspartier?

Anf. 153 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Skönnbrink, för frågorna!

Här delar vi verkligen ståndpunkt i vår kamp för att korna fortsatt ska få komma ut på bete. Jag har precis som ledamoten varit ute på en hel del verksamhetsbesök. Jag har under året besökt ladugårdar från Skåne i söder till Boden i norr, där jag var för ett par veckor sedan. Där har man alltså också mjölkproduktion. Det är väldigt olika förutsättningar i olika delar av landet. Det som förenar är kraften och viljan att ha ett hållbart lantbruk, och man kämpar på med de förutsättningar som ges.

Beteskravet kommer alltid upp när man är ute och diskuterar. Jag brukar säga: Vi kanske inte tycker exakt lika, men för oss är det här viktigt. Då säger de flesta bönder: Vi kommer ändå att släppa ut våra kor.

Men precis som ledamoten säger är det väldigt olika nivå på lösdriftsställarna. Om det hade varit samma fantastiska nivå på alla hade det varit lättare att förstå varför man föreslår det slopade beteskravet. Men det tas inte alls i beaktande i utredningen, vilket jag tycker är en brist. Jag hade hoppats på det. Vi hade ändå stått upp för ett bevarat beteskrav.

Men nu är det som det är. Vårt nej är skarpt. Samtidigt är det här en fråga som man kommer att förhandla om och diskutera i regeringssamarbetet, som man gör i alla samarbeten. Precis som jag sa tidigare är vi liberaler dock väldigt tydliga i vårt budskap: Vi vill att beteskravet bevaras, och vi kommer att göra allt vi kan för att så ska ske.

Anf. 154 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Vi kan passa på att tydliggöra att det inte är alla i branschen som är negativt inställda till beteskravet. Man kommer fortsatt att släppa ut korna på bete, och man har löst det så att man har spridit ut åkrarna där korna ska hållas. Man har köpt upp olika typer av arealer för att det ska vara möjligt, och man kör ut korna med traktorer och annat för att nå betesmarkerna. Det går alltså att lösa, och det är många som vill göra det.

Jag hör vad ledamoten säger. Vi kan hoppas att man väljer att backa på förslaget på grund av att det, som jag sa i mitt anförande, inte är underbyggt med vetenskapliga studier. Jag tror också att motståndet kommer att bli väldigt starkt. Jag nämnde just namnunderskrifterna, och vi vet att det finns många företrädare för den linjen ute i landet som kommer att svara på remissen.

Vi får hålla tummarna för att man inte går vidare med detta, för jag tror inte att man är medveten om vilka konsekvenser det kommer att få. Det gäller inte minst den offentliga upphandlingen, där beteskravet är ett viktigt verktyg för att kunna prioritera svenska produkter framför utländska.

Skulle vi ändå kunna förvänta oss att Liberalerna väljer att rösta emot den typen av förslag?

Anf. 155 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

För att vara krass: Vi är lojala med regeringssamarbetet. Våra strider sker på Regeringskansliet och i det samarbete vi har här i riksdagen. Sedan förhandlar vi, och så kommer vi fram till ett svar. Då är vi lojala med det och röstar som regeringssamarbetet har kommit fram till.

Men innan man är där pågår väldigt hårda förhandlingar, mycket diskussioner och stötande och blötande av allting som gör att man i alla frågor sedan landar i någonting som alla kan stå bakom. I den här frågan står vi på olika platser, men målet är ändå att komma fram till någonting som alla är nöjda med.

Det här är en viktig fråga för oss liberaler, och vi har hög svansföring här. Jag hoppas att det sänder en signal till våra samarbetspartier om hur viktig frågan är för oss. Den är viktig just för att den är så viktig för kornas välmående.

Om man slopar beteskravet kommer många kor fortsatt att få gå ut – absolut. Men det kommer också att finnas kor som aldrig får se dagsljus, känna solens strålar och beta grönt gräs för att de i stället går inne. Så vill inte vi ha det, och det är inte den bild vi vill ge av Sverige. Det är också min bild att en majoritet av svenska folket inte vill ha det så.

Anf. 156 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Jag vill verkligen tacka ledamoten Nilsson för tydligheten och för klara besked som håller över tid.

Vi från Miljöpartiet och jag personligen vet hur svårt det kan vara att som mindre parti ha tuffa förhandlingar med större partier där man inte riktigt delar samma ingångsvärden. Det har dock betydelse. De

165 076 namnen har betydelse. Det som sägs och de ståndpunkter som slås fast i den här debatten har betydelse.

Vi ska komma ihåg, herr talman, att politik är att vilja, att vilja någonting tillsammans, att vilja någonting tydligt och att ha en riktning. Jag vill med detta ge all kredd till ledamoten för att tydligt ha manifesterat detta och önska all lycka till.

Ledamoten representerar ett liberalt parti som är väldigt EU-vänligt. Ibland blir vi lite bortfintade: Det där tar vi på EU-nivå. Det finns en hel del frågor där EU-maskineriet går långsamt, samtidigt som frågorna är oerhört brådsnande – frågor där vetenskapen kommer i fatt och där opinionen manifesterar sig tydligt. Jag menar att djurvälståndet absolut är en sådan fråga. Här har kommissionen verkligen gjort många besvikna, inklusive mig.

Jag skulle vilja fråga ledamoten vilka förslag hon har och hur hon driver på för att höja djurvälståndet i hela EU och se till att de svenska bönderna, som har högre välfärd för sina djur, faktiskt blir vinnare i detta rent ekonomiskt och konkurrensmässigt.

Anf. 157 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Rebecka Le Moine dels för medskicket och lyckönskningen, dels för frågorna.

Som liberaler sätter vi stor tilltro till EU-samarbetet. EU har historiskt levererat stora framsteg när det gäller djurvälstånd. Man har satt upp gemensamma ramverk som har inneburit stora förbättringar för djur inom unionen. Jag delar dock bilden att detta den senaste mandatperioden kom lite på skam. Det gick väldigt sakta. Kommissionen levererade inte det man utlovade. Det kom något urvattnat förslag som var långt ifrån vad vi som parti hade velat se.

Nu har man tillsatt en djurrätts- eller djurskyddskommissionär – jag är inte helt säker på titeln – som ska ansvara för djurskyddsfrågorna. Det återstår väl att se vad den personen kommer att leverera och hur färgad kommissionären är av att komma från Ungern, som kanske inte går i främsta ledet när det gäller djurskydd inom samarbetet.

Det vi gör på hemmaplan är att hålla frågan levande. Vi lyfter att ett starkt djurskydd i Sverige är en konkurrensfördel inte bara för Sverige gentemot den europeiska marknaden utan också för EU som helhet gentemot andra länder man handlar med. Det är någonting som konsumenterna efterfrågar. Det är också starkt kopplat till miljöfrågan, som också är viktig och där EU har hög svansföring.

Det finns alltså många sätt att påverka.

Anf. 158 REBECKA LE MOINE (MP) replik:

Herr talman! Tack för svaret, ledamoten!

Som nämndes tidigare fanns det ganska höga förhoppningar om att EU och kommissionen skulle komma längre. Detta har som bakgrund att mer än 1 miljon européer skrev under en namninsamling för att lyfta ett medborgarinitiativ, som det heter.

En del i detta handlar om burhållning. Jag tänker att man med denna intention och väldigt tydliga manifestering skulle kunna gå längre med detta i medlemsländerna. I Sverige har regeringen faktiskt vidtagit åtgärder på ett bra sätt vad gäller minkarna, men det finns också burhöns som fortfarande inte har möjlighet att utföra sina naturliga beteenden. Här skulle man kanske nationellt kunna komma snabbare framåt än vad EU-maskineriet nu klarar av. I många andra länder i Europa har man redan lyckats komma längre och fasat ut burhållning av höns.

Jag har också en annan och mer konkret fråga om EU-samarbetet. Tycker ledamoten att det vore bra om EU kunde ha mer sanktioner gentemot de länder där det finns uppenbara brister och där EU:s djurskyddsrevision riktar skarp kritik? Vi från Miljöpartiet driver åtminstone att varor från länder där detta är konstaterat inte ska ha tillgång till EU:s öppna marknad utan i så fall få stanna inom det land där de är producerade. Det måste finnas en tillit till och en garanti för att vi lyckas hålla de höga standarder som vi ändå har lyckats komma fram till.

Anf. 159 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Att vi nu snart ser den sista minkfarmen i Sverige stänga är fantastiskt. Det är något som båda våra partier länge har kämpat för. Jag är väldigt stolt och glad över att ingå i ett regeringssamarbete som ser till att så sker. Det är ett viktigt första steg.

Jag personligen tycker absolut att man bör se över burhönsens tillvaro. Alla djur ska ha rätt att utföra sina naturliga beteenden och leva under drägliga förhållanden så långt det går. Vi har ett ansvar mot de djur vi håller.

Jag tänkte också svara lite mer på vad vi gör för att påverka EU-samarbetet. Vi har ganska mycket kontakt med andra liberala partier i andra EU-länder. Detta är en fråga som jag gärna tar tillfället i akt att diskutera med mina kollegor ute i Europa, både i Europaparlamentet och i olika medlemsländer, för att på så sätt skapa en större samsyn och få till ett större driv i frågorna. Det är ett viktigt redskap för att skapa opinion.

Anf. 160 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Att ta sitt husdjur till veterinären är dyrt och har blivit allt dyrare de senaste åren. Enligt en utredning som ett försäkringsbolag gjorde i fjol hade priset för en medelskada på katt i snitt ökat med 25–55 procent mellan 2018 och 2023.

Transparensen kring vad en operation eller behandling kostar är väldigt bristfällig. Det är först efter att den har genomförts som djurägaren får notan och faktiskt kan veta vad kostnaden landar på.

Det behöver införas en så kallad referensprislista där djurägare kan se och jämföra priser för olika behandlingar. Detta är något som vi i Vänsterpartiet föreslår. Jag vill därför yrka bifall till reservation 2 i betänkandet, som handlar just om det.

En referensprislista är ett bra sätt att öka transparensen men kommer inte helt åt de oskäliga

prisökningar som oligopolen skapar. Därför behöver det tas ytterligare steg för att förbättra konkurrensen och få ned priserna.

Herr talman! Veterinärkostnaderna har ökat i hela landet men skiljer sig samtidigt åt beroende på var i Sverige man bor. Dessa priser måste ned, och de måste bli mer likvärdiga i landet.

Vi vill även utreda möjligheten till nationella tariffer, där ansvarig myndighet ges i uppdrag att ta fram fasta priser i veterinärvården. Tyskland har redan ett system med tariffer, och det vi vill se i Sverige är någonting liknande.

Herr talman! Att två aktörer dominerar veterinärmarknaden är ett marknadsmisslyckande. Dagens oligopol behöver brytas upp. Vi föreslår därför att ett marknadsundersökningsverktyg införs som ger Konkurrensverket möjlighet att identifiera och åtgärda strukturella problem på marknader där konkurrensen fungerar dåligt – i det här fallet veterinärmarknaden.

Herr talman! Djurens välmående är en grundläggande värdering i vårt samhälle. Att våra djur ska få leva under förhållanden som respekterar deras naturliga behov och beteenden är något som de flesta av oss håller med om.

I Sverige har vi haft lagen om kors betesrätt sedan 1980-talet. Men nu hotas den av regeringen. Vad innebär lagen? Jo, att alla nötdjur över sex månader, förutom tjurar, ska kunna komma ut på bete under sommaren. Har man sett kor på bete sommartid förstår man att det är en viktig del i deras naturliga beteende. Även forskningen har kommit fram till att korna mår bättre när de kan komma ut. Kornas hälsa förbättras på en rad sätt. De får bättre klövhälsa och benhälsa samt en minskad förekomst av inflammationer. Kor är djur som är anpassade för att beta. Om en ko inte får beta så mår den dåligt. Det är inte svårare än så.

Lagen om betesrätt var en del i den nya djurskyddslagen som kom 1988 efter en kampanj ledd av författaren Astrid Lindgren, som var starkt engagerad i djurrättsfrågor.

Djurskyddslagen säger att djur ska hållas så att de kan bete sig naturligt. Det vore att gå åt helt motsatt håll om vi slopade beteskravet. Livsmedelsgrossisterna menar att ett slopat beteskrav hindrar försäljning av svenskt nötkött inom offentlig sektor. De menar att betesrätten är avgörande för att kunna servera svenskt kött i våra skolor och på våra sjukhus. Betesdrift används i hög utsträckning som hållbarhetskriterium i den offentliga upphandlingen.

Herr talman! Jag är säker på att korna vill behålla beteskravet, och det vill också över 160 000 engagerade människor som skrivit under ett uppprop som överlämnades till riksdagen i går. Vi i Vänsterpartiet vill behålla beteskravet. Det gynnar både naturen och de mindre och mellanstora mjölkgårdarna som i dag är viktiga att värna, inte minst av beredskapsskäl. Betande djur har stor betydelse för den biologiska mångfalden. Vi är för ett system som slår vakt om kornas rätt att beta ute och att de som förlänger betestiden därutöver kan få bra ersättning. Vi vill att de lantbrukare

som har naturbetesmarker med betesdjur ska få hundraprocentig kostnadstäckning, vilket de inte har i dag.

Herr talman! År 2019 fick Sverige en ny djurskyddslag. Den nya lagen innehåller framför allt tydliga skrivningar om vad som ska anses vara naturligt beteende för ett djur som hålls i fångenskap och att djuren ska ges möjlighet att agera utifrån det beteendet. Trots det fortsätter Sverige att tillåta att hönor hålls i bur för äggproduktion. Alltför ofta läser vi om missförhållanden inom svensk kycklingindustri. Djurskyddslagens skrivningar om djurens rätt till naturligt beteende räcker uppenbarligen inte till.

Herr talman! Det pågår i dag tyvärr ett systematiskt djurplågeri i flera av Sveriges kycklingfabriker. Det finns granskningar av aveln i svensk kycklingindustri där det avslöjas att ett företag har fortsatt att snurra och trampa ihjäl djur som var vid medvetande trots att länsstyrelsen har påpekat brister.

Organisationen Djurens Rätt har gjort en kartläggning av kontroller som har gjorts hos de fyra största kycklingfabrikerna i landet. Kartläggningen visar på stora brister. Det är problem med klämda vingar och huvuden, hög dödlighet vid transporter samt frätskador från avföring som leder till upplåst hud ned till muskulaturen. Det här innebär ett stort lidande eftersom kycklingarna befinner sig i en så smutsig miljö att de får skador under fötterna. Men de transporteras ändå till slakteriet där de sedan tvingas att sitta i transportburar under flera timmar.

Ett annat problem är framavlade turbokycklingar. Det är kycklingar som är avlade för att så snabbt som möjligt få stora bröstmuskler för köttproduktion. Deras slaktålder är normalt 35 dagar, men de växer så snabbt att de får ont, blir sjuka och ofta dör i förtid. Det här var några exempel på vad som förekommer i dag inom svensk kycklingindustri.

Vi i Vänsterpartiet anser att de rådande missförhållandena inom svensk kycklingindustri måste åtgärdas så snart som möjligt. Och de brister som har uppmärksamats i djurvälfaerden tyder på att problemet är strukturellt. Det räcker alltså inte att ansvariga chefer på avslöjade företag avgår.

Vi har i vår budget föreslagit ett ökat anslag med 100 miljoner kronor för att utöka länsstyrelsernas djurskyddskontroller. Det är ett steg i rätt riktning för att stärka djurvälfaerden inom kycklingindustrin, men det är inte tillräckligt. Det behövs även starkare krav på bättre förhållanden. Det kan vara att kycklingarna ska ha tillgång till en större yta, förbud mot turbokycklingar, förbättrade bedövningsmetoder och förbättrade möjligheter till ett naturligt beteende och utevistelse.

Vänsterpartiet anser att det är hög tid att Sverige nu tar steg för en stärkt djurvälfaerd och en minskad industriell kycklingproduktion. Regeringen behöver genom praktisk handling åtgärda de problem och lidanden som blir allt tydligare för varje år som går. Vi anser att det är hög tid att förbättra djurskyddspolitiken så att den i högre grad baseras på respekt för djuren.

Anf. 161 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Kajsa Fredholm för hennes anförande.

Jag lyssnade på ledamoten, och det var mycket som var negativt. Jag förstår inte hur det kan vara så illa som ledamoten säger. Jag vet, och det vet säkert ledamoten också, att det finns kontrollanter som tittar noga på hur det fungerar med djurskyddet, särskilt i fråga om kycklingproduktionen.

Litar inte ledamoten på de kontrollanter som gör kontroller hos jordbrukarna? Ledamoten målar upp en oerhört negativ bild, och jag skulle därför vilja höra om ledamoten litar på kontrollanterna.

Anf. 162 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag "pinpointade" några problem. I det stora hela kan jag hålla med om att jämfört med EU har vi det förvånansvärt bra.

Jag fick frågan om jag litar på kontrollanter eller inte. Men det är inte det som är problemet. Man har gjort kontroller, och det har visat sig vid kartläggningar – som finns på nätet – att det finns problem hos de fyra största kycklingfabrikerna. Kontrollanterna litar jag naturligtvis på. Vad jag säger här är vad kontrollanterna har kommit fram till. Dem litar jag absolut på.

Anf. 163 MAGNUS OSCARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det blir lite konstigt. Ledamoten målar upp en väldigt mörk bild och att de här kycklingarna lider något förfärligt.

Vi har ett system i vårt land med kontrollanter som är ute och ser över detta. Om det är något problem, till exempel med inlåsning i kycklingstallarna, säger de till, och då åtgärdar jordbrukarna det.

När jag lyssnade på ledamoten kändes det nästan som att de håller på med något halvkriminellt. Det var en väldigt mörk bild. Därför kände jag mig tvungen att ta replik. Jag hoppas att ledamoten inte har en så negativ bild av svensk kycklingproduktion. Den är nämligen väldigt viktig för vårt land.

Om det skulle vara så som ledamoten har sett, på nätet och allt vad ledamoten sa, tycker jag att ledamoten ska kontakta bönder som håller på med detta. De kan ge en bra bild av hur det ser ut. Och om det skulle vara så illa som ledamoten är inne på blir det ändå en rättssak. Vi har ju ett sådant system. Inget ska gå under radarn. Man löser saker på plats och har en god relation med våra producenter. Det är jätteviktigt att lyfta fram.

Anf. 164 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Nu blev det lite likadant. Det är inte så att jag inte litar på kontrollanter eller på de flesta lantbrukare. Det jag kritiserade var kycklingindustrin.

När det gäller fyra stora producenter i landet har länsstyrelserna kommit fram till att det är så förfärliga förhållanden som jag lyfte fram. Man har, vad jag har läst, kontrollerat tre fyra år tillbaka, och samma typ av problem återkommer varje år. Det finns alltså saker

som behöver åtgärdas där. Det vore bra om ledamoten tog till sig det.
(Applåder)

Anf. 165 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Förra helgen besökte jag min väninna och hennes familj. Familjen har 24 hönor och tuppar som bor i den gamla lekstugan i trädgården. Det är sonen Hugo som är ansvarig för hönsen. I helgen, när jag var där, blåste det rejält. Man kan säga att det var storm i Skåne. Hönorna hade inte tagit sig in i lekstugan under kvällen, och när vi skulle titta till dem satt ett tiotal i lä bakom planket. Hugo och jag fångade och bar in dem en och en. Det är fina, stora och tunga blommehöns som väger 2–3 kilo styck. De kom in i sin lekstuga där de har fullt med fina sittpinnar och reden. De ger fullt med ägg som täcker familjens och grannarnas behov. Jag kan konstatera att dessa höns mår bra.

Det tycker dock inte Jordbruksverket, herr talman. Jordbruksverket drog nyligen tillbaka sitt förslag om nya utrymmesregler för den som håller exempelvis höns som sällskap eller som hobbyverksamhet. Förslaget innebar drastiskt ökade krav på både inomhus- och utomhusytor. Dessa regler skulle alltså gälla höns och andra smådjur som hålls som sällskap eller som hobbyverksamhet, inget annat.

Bakgrunden till tillbakadragandet var omfattande kritik från djurägare. Även vi i Centerpartiet var kritiska till förslaget. Vi kallade därför ansvarig minister, Peter Kullgren, till riksdagens miljö- och jordbruksutskott för att han skulle förklara sig. Som tur var behövde han inte komma.

Hur kunde det bli så fel? Jordbruksverket motiveerade ändringen med att det inte finns någon ekonomisk hänsyn att ta när det kommer till just hobby- och sällskapshöns, till skillnad från de höns som hålls inom storskalig verksamhet för ägg- och köttproduktion. Jag anser att det är ett förenklat sätt att se på saken.

I fråga om det förslag som ska ses över igen vill vi att regeringen förtydligar för Jordbruksverket att de inte kan stirra sig blinda på metrar och centimetrar utan måste kunna lyfta blicken. Vi behöver färre regler, inte fler, för att möjliggöra för hobby- och sällskapsdjur.

För det första behöver Jordbruksverket beakta att det nya regelverket inte får slå sönder det värdefulla bevarandearbete som bedrivs i Sverige för äldre svenska lantraser, till exempel den skånska blommehönan.

För det andra behöver regeringen och Jordbruksverket ta till sig att omvärldsläget har förändrats drastiskt och att en småskalig och decentraliserad matproduktion är en del av den svenska livsmedelsberedskapen. Det är bättre att staten satsar på att det ska finnas levande höns i villakvarter än på att lägga miljarder på att lagra matkonserver.

För det tredje behöver regeringen slå ett slag för den levande landsbygden, folkhälsan och förståelsen för var maten kommer ifrån. För få barn har fått höra en tupp gala eller fått chansen att plocka ett nyvärt ägg från redet. Ett Sverige där det bara finns plats för

likadana vita ägg i förpackningarna är ett fattigare Sverige.

Herr talman! Ungefär samtidigt som jag hälsade på Hugos hönor diskuterades det gemensamma utkastet till betänkandet om djurvelfärd under transport i EU. Men många av de mer omdiskuterade delarna i EU-kommissionens förslag, såsom transporttider, temperaturer och utrymme, saknades helt och hållet.

EU-kommissionen meddelade 2020 att de planerade en översyn av djurskyddslagstiftningen och att förslag om ändrade regler för bland annat slakt och burhållning skulle presenteras. Av detta blidde det nästan ingenting. Hittills har endast förslag om djurtransporter och regler för hundars och katters förhållanden lagts fram.

Rapportörerna är överens om att alla djurtransporter ska ha ett gps-system och att transportörerna ska genomgå utbildning för att få köra djur. Däremot saknas ändringsförslag för många delar av EU-kommissionens förslag där rapportörerna inte kunnat komma överens, till exempel om hur många transporttimmar som ska tillåtas, vilka temperaturförhållanden som ska råda under transporten, hur mycket utrymme djuren ska ha när de transporteras och om djur även fortsättningsvis ska kunna transporteras till länder utanför EU. Det är alltså långt lägre krav än vi har för djurtransporter i Sverige.

Detta borde regeringen lägga sin energi på. Regeringen borde i förhandlingarna se till att betona djurvelfärd och höga krav, för djurens bästa och för att vi ska få lika villkor. Det har vi också framfört i överläggningar med regeringen.

Vi får se hur det kommer att bli. Övriga europaparlamentariker i jordbruksutskottet och transportutskottet har fram till den 10 april på sig att inkomma med ändringsförslag till utkastet till betänkandet. Parlamentet planerar att rösta om sin position till EU-kommissionens förslag i oktober 2025, alltså till hösten.

Herr talman! De europeiska djurskyddsreglerna måste skärpas. Sverige är en förebild i sammanhanget. Men för en rättvis konkurrens på den inre marknaden och för djurens välfärd krävs en uppdatering som moderniserar och skärper EU:s krav. En sådan skärpning bör bland annat innebära ett förbud mot att hysa djur i bur. Det gäller inte minst för hönor.

Överlag bör kraven på djurskydd och miljöhänsyn inom djurhållning höjas till svensk nivå. Sverige har länge legat steget före, och det är viktigt för både lantbrukets konkurrensvillkor och djuren att resten av EU kommer i kapp. Det handlar om alltifrån att införa förbud mot rutinmässig svanskupering av grisar till att transporter av djur till slakt inte ska behöva ta mer än åtta timmar. Det bör även göras stärkta gemensamma insatser för att hantera och förhindra spridningen av smittsamma djursjukdomar, exempelvis afrikansk svinpest.

För att detta ska prioriteras behövs en kommissionär med ansvar för djurvelfärdsfrågor, striktare EU-regler, bättre uppföljning av reglerna och ett ökat fokus

på dessa frågor. Därför vill jag yrka bifall till reservation 13. Det är där vi kan göra mest skillnad för djuren.

Herr talman! Jordbruksverket gör också mycket bra saker. Hanteringen av den afrikanska svinpesten bland vildsvinen i Fagersta har varit exemplarisk. Till sammans med kommunen, civilsamhället, markägarna, jägarna och veterinärerna har man på ett effektivt sätt lyckats få bort denna smitta – precis enligt regelboken.

Nu är dock en ny smitta på gång. Under årets första månader har virussjukdomen blåtung drabbat allt fler lantbrukare i sydvästra Sverige. Enligt Statens veterinärmedicinska anstalt har över 400 besättningar drabbats.

Blåtung smittar huvudsakligen via knott under sommarhalvåret, och nu syns konsekvenserna av smitta som spreds under förra sommaren. Det tar sig framför allt uttryck i form av att kalvar föds med olika sorters missbildningar, bland annat på hjärnan. Det gör att djuren i många fall inte är livsdugliga utan måste avlivas.

Förutom det emotionella lidandet för lantbrukaren blir det även en kännbar ekonomisk påverkan. Det handlar dels om förlusten av djur, dels om kostnaden för vaccinering, provtagning, veterinärbesök, avlivning och kadaverhantering – i en bransch som redan sedan tidigare har små marginaler och som är oerhört viktig för Sveriges beredskap.

Från lantbrukarnas sida efterfrågas nu en tydlig strategi för hur smittan ska motverkas och hur kostnaderna ska fördelas. Förslag har kommit om att regeringen ska tillföra omkring 100 miljoner kronor för att täcka kostnader för vaccinering och provtagning. Utifrån hur smittspridningen går till kan det även finnas anledning att besluta om undantag från de rådande beteskraaven inför kommande sommarsäsong. Frågan är vad ansvariga myndigheter och regeringen gör för att lösa situationen.

Herr talman! Detta är inte något enstaka fall. Smittor och sjukdomar är något vi måste leva med. Men det finns såklart mer: fjäderfä som drabbas av fågelinfluensa och hästar som drabbas av hästinfluensa, kvarka eller som nu i Skåne en form av coronavirus. Ridskolor och stuterier har fått ställa in tävlingar och annan verksamhet.

Distriktsveterinärerna har ett stort ansvar på de flesta platser. Det är bra att regeringen nu möjliggör för fler veterinärer i Sverige. Jag är glad att regeringen har lyssnat på flera av våra förslag, såsom att tillåta journaler på engelska och att ha samverkan med veterinärer från andra nordiska länder.

Det är smittorna och det systematiska arbetet som regeringen och Jordbruksverket borde lägga kraft på, med rutiner och verktyg för att bromsa smittor och med ett vaccinationsprogram för blåtung i stället för verklighetsfrånvända regler som att ett marsvin måste ha en bur på minst tre kvadratmeter.

Att vi ständigt behöver arbeta för att förbättra djurvården och djurhälsan råder det inga tvivel om. Men vi får inte tillåta oss att bli enögda eller hamna i ett läge

där vi sväljer kameler och silar mygg. Regeringen kan göra massor för att fler djur ska ha det bra, framför allt i EU, i stället för att fokusera på antalet kvadratmeter för Hugos hönor.

(Applåder)

Anf. 166 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Vi har i dag debatterat djurvården. Så här i början av mitt anförande vill jag lyfta fram hur Miljöpartiet ser på saker och ting. Vi är ett parti som bygger på tre solidariteter: solidaritet med alla människor, solidaritet med alla djur och solidaritet med all natur, nu och för framtiden. Med det sagt ser vi djur inte som ting utan som levande varelser. Vi pratar om djurvården, alltså inte bara om hur vi kan begränsa skadan och lidandet för djur utan också om hur vi kan se till att de får så bra liv som möjligt.

Herr talman! Varje år dödas mer än 100 miljoner djur på svenska slakterier. Det är klart att vi ska tillämpa vår relativt starka djurskyddslagstiftning i Sverige och vara stolta över den. Vi ska också kämpa för att se till att ambitionerna och lagstiftningen går i en riktning som höjer djurvården. Men det handlar till sist också om att de här djurens liv är i våra händer.

Jag vill inleda i den änden. Vill vi på riktigt minska lidandet och döden måste vi faktiskt göra ett skifte i hur vi konsumerar. Av flera olika anledningar måste animaliekonsumtionen minska. Det handlar förstås om lidandet och döden för djuren, men det handlar också om klimatet och den biologiska mångfalden. Att föda upp de här djuren tar väldigt stor yta i anspråk, och den ytan kanske inte alltid befinner sig just i Sverige. Det här är ett stort problem, och jag vill adressera det i början av mitt anförande.

Herr talman! Astrid Lindgren är en folkkär författare som har satt avtryck inom en rad olika ämnen i Sverige. En fråga som hon tog strid för var djurens hälsa och välfärd. Lagen om beteskravet som vi har debatterat kom till tack vare ett aktivt arbete från människor som protesterade, människor som Astrid Lindgren. Hade hon vetat att regeringen 37 år senare skulle överväga att backa från den här lagen och djurvården tror jag att hon hade varit en av dem som höjt sin röst. Jag tror att hon hade sällt sig till de 165 076 personer som har skrivit under för att manifesterat sitt motstånd och uppmana oss politiker och beslutsfattare: Backa inte från djurvården! Backa inte från betesrätten!

Med det här sagt vill jag ändå ingjuta lite hopp. Det har faktiskt hänt att människor som Astrid Lindgren tillsammans med andra gett uttryck för sin vilja och använt sina röster för dem som saknar röst i vår demokrati: djuren. Det har lett till historiska förbättringar för djurens välfärd. Det vill jag påminna alla om, både alla som är här och på något sätt är ansvariga för den riktning som vi tar i lagstiftningen för djuren och alla andra som har engagerat sig. En del av dem har skrivit på med sitt namn. En del har lyft ämnet, delat information och spridit kunskap. En del jobbar i organisationer som har samarbetat i civilsamhället för att se till

att frågan inte går under radarn. Det finns hopp och möjlighet att förändra, och förändring gör vi tillsammans.

Herr talman! Jag vill passa på att yrka bifall till reservation 20, som Miljöpartiet och Vänsterpartiet har gemensamt. Den handlar inte bara om att försvara betesrätten utan också om att bredda den. Jag kan förstå att det här kan tyckas väldigt visionärt i de tider som vi lever i. Men jag tror att det är just i mörka tider, då vi hela tiden måste stå upp och försvara våra grundläggande värderingar, som vi också kan behöva höja blicken och våga visionera. Vårt förslag går helt enkelt ut på att fler djur ska kunna få rätt att vara utomhus. Det handlar om tjurar, grisar och kycklingar som vi menar ska få rätt att beta, böka och sprätta.

Herr talman! Samtidigt brottas många bönder och livsmedelsproducenter med alltför små marginaler och knackig ekonomi. Det är de som producerar livsmedel som står för stora risker men har små marginaler. Det motsatta förhållandet gäller för matjättarna, som tar väldigt små risker men har enorma marginaler. Detta, herr talman, är ett orättvist och sårbart system som leder till utarmade ekosystem, pressad djurvelfärd och till slut i värsta fall nedlagda gårdar. Gårdar köps upp. Gårdarna blir färre men större i Sverige.

Jag förstår att många i den här ekonomiska situationen har svårt att rösta via sina värderingar när de väljer mellan olika alternativ i mataffären. Det blir plånboken som man röstar med, och många väljer efter jämförpris snarare än varans ursprung. Man kan välja att köpa svenskproducerade varor. Man kan också välja att köpa importerade varor som producerats på ett sådant sätt att det hade brutit mot våra lagar om det skett här i Sverige.

Det här skapar en oerhörd frustration för de bönder i Sverige som redan i dag lever i en väldigt svår och pressad ekonomisk situation. Det finns risk att bli utkonkurrerad av dem som har följt en lägre standard vad gäller djurvelfärd, miljö och klimat. Denna frustration måste vi politiker ta hänsyn till och svara emot. För att undvika att svenska bönder konkurreras ut av produkter som inte lever upp till de krav på djurvelfärd som vi ställer i Sverige måste regeringen driva på för starkare lagstiftning för lantbruksdjur i hela Europa. Vi menar från Miljöpartiets håll att kraven på djurhållning bör skärpas inom hela EU och att det snarare är den vägen vi ska gå. Vi ska höja ribban för djurvelfärden och djurskyddet i EU snarare än att sänka den i Sverige.

Herr talman! Jag tänkte också uppehålla mig lite grann vid kycklingindustrin. Kycklinguppfödning är ett område som verkligen behöver lagstiftning för höjd standard. Det finns raser som är framavlade för att växa snabbt, vilket leder till ett oerhört stort lidande. Jag talar om de så kallade turbokycklingarna. Eftersom de växer så snabbt innebär hela deras liv ett enda stort lidande. Man kan tänka sig att det är en extrem växtvärk.

Det finns kycklinguppfödare som bedriver ekologisk uppfödning och som använder mer

långsamväxande raser, men det är väldigt få. Här menar vi att alla kycklingproducenter skulle kunna förhålla sig till European Chicken Commitments (ECC) kriterier, vilket skulle höja levnadsstandarden för kycklingarna.

Herr talman! Det som är glädjande är att det finns alternativ. Det finns andra raser som man kan övergå till.

Jag skulle också vilja uppehålla mig lite grann vid tuppkycklingar. 5 miljoner tuppkycklingar avlivs i Sverige varje år för att det inte finns ekonomisk lönsamhet i att föda upp dem.

Efter att de kläcks rullas de direkt in på ett band och mals ned. Det är ett extremt onödigt lidande med tanke på att det återigen finns alternativ. Det finns metoder som gör att man kan könsbestämma kycklingarna redan innan de kläcks. På så sätt behöver inte deras liv gå ut på att rullas på ett band ned i döden.

Här menar vi att Sverige måste göra mer. Vi behöver följa efter och helt enkelt förbjuda avlivningen av tuppkycklingar genom de metoder som i dag används.

Herr talman! När det gäller burhållning av värphöns sker det positiva förändringar. Men det finns fortfarande alltför många hönor som hålls i bur i Sverige.

Återigen: Vi är väldigt stolta över den djurskyddslag som finns i Sverige där vi slår fast att djur ska ha rätt till sitt naturliga beteende. Men att sitta ett helt liv inspärrad i en bur ger inte de möjligheterna.

Det här är någonting som mer än en miljon personer i Europa har skrivit under på för att lagstiftare ska kunna komma till rätta med det. Flera länder har redan tagit initiativ på nationell nivå.

Herr talman! Mycket mer kan göras. Det finns alternativ.

Herr talman! Slutligen skulle jag vilja bemöta några saker som har lyfts fram i debatten. Vi måste kunna se hela spektrumet av vad djurvelfärd och djurlagstiftning faktiskt innebär i Sverige.

Det är en djurlagstiftning som jag förstår att vi alla är stolta över. Men den implementeras inte i alla delar och är inte alltid verklighet.

Vi kan ha all rätt att vara stolta över vad vi har lyckats åstadkomma och enas om. Samtidigt är de fall som nämndes av tidigare debattörer riktiga.

Det är de problem som finns när djurplågeri förekommer som vi måste fokusera på. Vi måste våga se att det finns brister när lagstiftningen inte implementeras.

Det betyder inte att vi misstror människor. Lagstiftningen finns i hela samhället i alla olika delar.

Man kan exempelvis tänka på människor som äger en bil. Det är inte så att man misstror människor som är bilägare. Men det ska ändå finnas regler och lagar att följa.

Det finns krav på besiktning. Det finns hastighetsgränser. Det är inte något sätt att misskreditera eller skapa någon typ av misstro gentemot alla som äger bilar.

Med ägandet följer ett stort ansvar. Har man ansvar för djur och det är vad man bygger sin näring på måste

det finnas tydlig lagstiftning och den måste implementeras.

Ett sätt som skulle få mig att känna mig tryggare i att vi har en lagstiftning som verkligen implementeras är om man skulle öka insynen i slakterier så att vi som konsument kan känna oss trygga med att missförhållanden inte äger rum.

Djurplågeri får aldrig vara en bakgrund till den vara som man förhoppningsvis väljer utifrån värderingar som säger att det är viktigt att värna våra svenska bönder och stå upp för en i varje fall något högre djurskyddslagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

§ 12 Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2024/25: MJU13

Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden (prop. 2024/25:81)
föredrogs.

Anf. 167 VICTORIA TIBLOM (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet MJU13.

Vi är nog alla medvetna om den inverkan som vi människor har på denna planet och de utmaningar som vi hela tiden ställs inför för att vi ska kunna samexistera med djur och natur.

Det är också målsättningen med detta betänkande, att förbjuda bottentrålning i marina skyddade områden. Men de fiskeområden som skulle drabbas mest av detta generella förbud mot bottentrålning är det lokala fisket i Kosterfjorden, Väderöfjorden och Gullmarsfjorden. Där sker merparten av det svenska räkfisket, och ett generellt förbud mot bottentrålning här skulle leda till att en stor del av det svenska demersala fisket upphör.

Även om vi som sitter här i kammaren i dag är väl införstådda med vad demersalt fiske betyder är det värt att förklara för våra åhörare. Demersalt fiske innebär fiske av bottenlevande fiskarter, som exempelvis torsk, sej, kolja, rödspätta, kräffa och räka. Dessa arter lever på eller nära botten.

Vår självförsörjningsgrad är den lägsta i Norden, och vi måste värna mer om våra tillgångar och vad vårt land kan erbjuda, gällande fiske, jakt, jordbruk och lantbruk.

Den blå näringen glöms ofta bort när man talar om våra tillgångar. Men faktum är att om det skulle bli nödvändigt kan dagens fiskare på två dygn skala upp fiskandet och försörja nästan halva Sveriges befolkning med fisk och skaldjur. Vi lägger stora resurser på vårt försvar och vapen, men om vi inte kan mätta våra soldater eller vår befolkning är vi illa ute.

Herr talman! Om vi inte värnar våra fiskare i fredstid har vi heller inga fiskare i orostider. Precis som inom lantbruk och jordbruk pågår det en generationsväxling inom fisket. För att de yngre ska våga satsa på yrket behöver dessa undantag från det generella förbudet komma på plats innan den 1 juni.

Annars har vi snart en hel kust som drabbas. Inte bara fiskare utan hela kustsamhällen riskerar att dö ut, och fisket försvinner. Fisket är en stor del av vårt kulturarv och något vi måste värna. Dessutom brukar man säga att varje fiskare skapar sju arbetstillfällen i land.

Det demersala fisket skiljer sig från det pelagiska fisket, och nu vänder jag mig till åhörarna igen. Pelagiskt fiske är fiske av arter som lever i den fria vattenmassan, det vill säga en bra bit upp från botten. De kan delas upp i kustnära och oceanlevande fisk, beroende på vattendjupet där de lever.

Det demersala fisket är i varje fall något som gynnar det småskaliga fisket, för det är de mindre båtarna som används vid detta fiske. Det är inte några stora monsterbåtar som dammsuger botten. Vi kan fråga vilken fiskare som helst om deras trålnät dras längs botten, men det gör de inte.

Det är av två anledningar. Dels skulle näten gå sönder direkt, dels skulle det gå åt alldeles för mycket bränsle. Det blir tungt att dra ett nät som släpar längs botten. Fiskare som själva äger sin båt fiskar på ett hållbart sätt.

Herr talman! Vad säger då oppositionen om detta betänkande? Miljöpartiet anför i sin kommittémotion att undantagen från förbudet strikt ska begränsas till enstaka fall som grundas på vetenskapliga belägg och att eventuella undantag bör beviljas genom beslut som kan granskas och överklagas, det vill säga: Undantagen ska inte regleras i föreskrifter.

Men det är just sådant som får våra fiskare att oroa sig, och det med all rätt. Vilken fiskare har råd att låta sin båt ligga i hamn i månader medan ett eventuellt undantag ska granskas och överklagas, och granskas och överklagas? Fiskare kommer att lämna yrket, och då står vi där med en utdöende fiskerinäring och ytterst lite att luta oss mot i eventuella orostider med en gräns stängd för import av livsmedel.

En fiskebåt betalar sig inte på tio eller tjugo år, utan det krävs lång tid för att tjäna in ett sådant inköp. Den äldsta båten på västkusten är från 1935 och fortfarande i bruk. Det om något säger väl mycket om hur engagerade våra fiskare är och hur de värnar allt som rör fiske, för hade de inte fiskat på ett hållbart sätt hade de heller inte kunnat fortsätta i generationer.

Anf. 168 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Det kanske inte lät så på ledamoten i anförandet, men andemeningen i utskottsbehandlingen och här i kammaren i dag är att Sverigedemokraterna nu stöder ett förbud mot bottentrålning i skyddade havsområden. Det tycker vi i grunden är positivt, men tidigare har Sverigedemokraterna gång på gång uttryckt tveksamhet och påstått att den nuvarande regleringen skulle räcka.

I dag lät det inte riktigt så från ledamoten. Min fråga är därför vad som har fått SD att inse att ett tydligt förbud behövs, om SD har insett det, och om SD då också är redo att prioritera miljöskydd framför kort-siktiga vinster.

Anf. 169 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:
Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Självklart inser vi att det behövs regleringar gällande det här fisket.

Samtidigt måste det finnas tydliga undantag, som jag sa i mitt anförande. Annars står vi snart utan fiskare på västkusten och med en yngre generation som inte vågar satsa.

Klara undantag behöver alltså finnas på plats innan den nya lagen träder i kraft den 1 juni.

Anf. 170 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Ledamoten Victoria Tiblom talar varmt om det demersala fisket och tydliggör att hon anser att det behövs tydliga undantag.

Hur ser Sverigedemokraterna på gränsdragningen mellan behovet av skyddad havsmiljö och möjligheten till undantag från förbudet, till exempel för demersalt fiske?

Anf. 171 VICTORIA TIBLOM (SD) replik:

Herr talman! Jag besökte nyligen västkusten och träffade flera fiskare. De berättade att de har fiskat i generationer och att de redan i dag inte fiskar i alltför skyddade områden, till exempel längs klippkanter, utan försöker fiska på ett hållbart sätt.

Men också för att ha allting i ordning är det bättre att vi har det här förbudet på plats och samtidigt har några undantag. På det sättet bör vi kunna fortsätta ha ett hållbart fiske under många år framöver.

Anf. 172 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Jag skulle vilja gå tillbaka i tiden till 2009. Då fattade man ett ganska drastiskt beslut: Man stängde av delar av Kattegatt för bottentrålning.

Det var en överenskommelse mellan Danmark och Sverige för att rädda den sista torsken i Kattegatt. Det var få torskar kvar, om ens några, och fisket gick i stöpet. Man kom fram till att om man skyddade torsken på det här stället genom att ta bort bottentrålning kanske det fanns en möjlighet för torsken att hinna leka och bli fler. Det fanns en tro att om man fredade lek-områdena för torsken skulle vi få den tillbaka.

Det var ett stort och modigt beslut. Det var ganska unikt att Sverige och Danmark gick med på det här. De gick med på att man skulle få ha fasta redskap, alltså kräftburar. Det här är framför allt kräftbottnar, där trålen faktiskt går i botten eftersom kräftorna lever på botten. Man fick ha stående burar men inte några trålar. Alla hoppades jättemycket på det här.

Tyvärr gick det inte som det var tänkt, herr talman. Torsken kom inte tillbaka. Om det var för att man skyddade området för sent, att det fanns för lite lekbiomassa, att man var på fel ställe eller att man behövde

göra en kompletterande åtgärd någon annanstans vet man fortfarande inte.

Däremot såg man att bottenlivet hade kommit tillbaka. För den stora fisken var det ingen skillnad, men man såg helt plötsligt levande bottnar. Epifaunan och meiofaunan, alltså de som lever på botten och i botten, hade kommit tillbaka mycket snabbare än man hade trott.

Herr talman! När kameran åkte över botten såg man meterhöga piprensare och små sjöpennor. Det är svenska koralldjur. Man såg att ormstjärnorna hade återvänt. Cylinderrosor, otroligt vackra släktingar till anemonerna som har en fot nedgrävd i leran och ser ut som ett levande fyrverkeri, stod där på botten – för att de inte hade fått en trål i huvudet på några år.

Det här skapade huvudbry både bland myndigheterna och för oss politiker. Det här var mandatperioden 2014–2018. Området var ju skyddat för att man skulle få tillbaka torsken, men torsken kom inte tillbaka. Fiskarna ville in och fiska – de hade gått med på stoppet för att få tillbaka torsken, men de ville fortfarande tråla efter kräfta. Man hade också minskat minimimåttet på kräfta under den här tiden, vilket gjorde att det var mer fördelaktigt att fiska med trål än med bur. Man hade fått tillbaka ett skyddsvärt område med stor meio- och epifauna, men det var inte därför det var skyddat från början.

Herr talman! Jag ska inte gå in på alla turer. Det slutade med att området blev skyddat. Det är klassat som ett Oskar-habitat – Oskar är den konvention vi har för Nordatlanten – och det är fortfarande trålförbud där. Torsken har fortfarande inte kommit tillbaka. Där- emot är den stora epibentiska faunan kvar, och man ser en ökning av plattfisk och havskräfta.

Med den här lilla historien vill jag illustrera vad ett trålförbud kan göra när det gäller bottentrålning. Jag är också otroligt glad över det beslut vi ska fatta om förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden.

Man kan förbjuda det redan i dag om man vill. Skillnaden med den här lagstiftningen är att man får göra det även om det ingriper så att fisket avsevärt försåras. Tidigare har man bara fått införa förbud om fisket inte påverkas, och då är det ju ingen mening med det. Här handlar det om att faktiskt ta bort det här fisket.

Herr talman! Det är nog få som har missat min kärlek till havet. Många i den här kammaren är kanske sedan många år tillbaka trötta på att jag tjarar om detta. Men jag är marinbiolog, och det var de här frågorna som tog mig till politiken. Det var därför jag tog klivet och gick från forskning och utbildning till att faktiskt komma in i politiken. Och jag vet inte hur många gånger jag har sagt i olika sammanhang, valrörelser och olika debatter, att Miljöpartiet vill förbjuda bottentrålning med start i marina skyddade områden. Jag har sagt det åtminstone sedan 2008, så det är många gånger.

Sedan har jag försökt byta ut ordet bottentrålning och säga att vi vill förbjuda destruktiva fiskemetoder, för det finns otroligt många olika sorters trålar. Ibland

kanske bottentrålning till och med är det bästa på just den botten. Det beror helt och hållet på hur det är, men ett destruktivt fiskeredskap är ett som förstör mer än det gör nytta. Men varken pressmänniskor eller medier har velat använda ”destruktiva fiskemetoder”, så nu står vi här med ”bottentrålning”. Jag tror att de allra flesta förstår vad det betyder.

I dag är vi här för att faktiskt förbjuda bottentrålning i marina skyddade områden, vilket jag är otroligt glad för och har kämpat länge för. Vi var med och fick in det i januariöverenskommelsen, och nu går det antligen igenom i riksdagen – vad jag tror.

Dock finns det, herr talman, detaljer som jag ser inte tillgodoses i det här. Det finns kryphål.

Till exempel är möjligheterna till undantag väldigt vagt preciserade. Regeringen lägger det här i knät på Havs- och vattenmyndigheten och låter kriget, höll jag på att säga, fortsätta där om att ha undantag eller inte i stället för att sätta ned foten i fråga om vad undantagen skulle kunna vara. Detta oroar. I värsta fall skulle denna lagstiftning kunna bli ett slag i luften och att alla som ansöker får ett undantag. Då blir det ingenting.

Vi skulle vilja se att man hade en mer preciserad möjlighet till undantag och att det då faktiskt finns vetenskaplig grund för att det inte påverkar. Därför yrkar jag bifall till reservation 3. Jag hade gärna sett att det hade varit med.

Vi har ytterligare en reservation. Jag ska inte yrka bifall till den, men vi vill förstås se fler åtgärder för havsmiljön även utanför de skyddade områdena. Jag vill också påpeka att införandet av detta – tillsammans med andra delar som den här regeringen har gått vidare med – kommer samtidigt som man gör drastiska nedskärningar på Havs- och vattenmyndigheten.

Jag hoppas att regeringen tar sitt förnuft till fånga och ger myndigheten de medel man behöver för att detta förslag ska gå igenom så smidigt som möjligt och så snabbt som möjligt, så att vi faktiskt får fler levande fyrverkerier under vattnet i form av cylinderosor och piprensare.
(Applåder)

Anf. 173 JOANNA LEWERENTZ (M):

Herr talman! I dag debatterar vi propositionen *Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden*. Detta är en fråga som berör både vår miljö och de långsiktiga förutsättningarna för ett ansvarsfullt nyttjande av våra hav.

Just bottentrålning är en omdiskuterad fiskemetod som kan innebära ett hot mot den marina miljön. Viktiga ekosystemtjänster som kolinbindning, näringscykler och habitat för många arter riskerar att förstöras.

Våra marina skyddade områden är unika och oersättliga. Dessa områden fungerar som naturliga reservat, där ekosystemen får möjlighet att återhämta sig och utvecklas ostört. En fortsatt bottentrålning i dessa zoner riskerar att rubba den känsliga balansen i dessa system, vilket kan få långvariga konsekvenser.

Genom att införa ett förbud i dessa områden gör vi ett tydligt ställningstagande för att värna om våra

naturvärden och säkerställa att framtida generationer också får ta del av en levande och rik marin miljö.

Herr talman! I den här kammaren diskuterar vi ofta de målkonflikter som miljö- och klimatpolitik skapar och berör. Denna proposition är inte undantagen detta. Fisket är en viktig näring för många lokalsamhällen. Det är en källa till livsmedelsförsörjning och i vissa fall en del av den lokala själen. Ett sådant exempel, som också lyfts i propositionen och av tidigare talare, är räkfisket i Koster-Väderöfjorden och Gullmarsfjorden. I Kosterhavet, som också är en nationalpark, förvaltas fisket i samverkan mellan lokala yrkesfiskare, forskare, länsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten samt politiker från Strömstads och Tanums kommuner.

Denna samverkan är ett föregångsexempel där fisket tar stor hänsyn till naturvärden, bland annat genom att inte fiska på grundare vatten än 60 meter, freda viktiga och känsliga bottenområden samt använda särskilda, selektiva trålar som minskar bifångsten.

De fiskare, forskare, myndighetsrepresentanter och politiker som deltar i samförvaltningen är alla överens om framgångarna för projektet och den effekt det har för ett fiske som är både ekologiskt och ekonomiskt hållbart.

Regeringen lyfter i propositionen fram möjligheten till undantag för visst fiske även inom de marina skyddade områdena. Regeringen anser att det kan finnas fall där ett undantag är motiverat, så länge det inte påverkar syftet med områdesskyddet.

Det är viktigt att initiativ som samförvaltningen i Kosterhavet värnas och tillåts vara de framgångsexempel som de är och för andra att ta efter – inte minst ur ett beredskapsperspektiv. Vi får inte riskera att den lilla andel av fiske vars fångst i dag landar på svenska tallriker försvinner.

Tanken med undantaget är inte att ge en generell dispens utan att skapa utrymme för undantag i situationer där det är tydligt att fiskeverksamheten inte äventyrar den marina miljön eller den biologiska mångfalden som avses skyddas. Ett sådant undantag bör utgå från vetenskapliga grunder och beprövad erfarenhet. Detta kan skapa en balans mellan miljöskydd och näringslivets behov samtidigt som det tydligt markerar att skyddet av våra mest värdefulla naturområden ska komma i första hand.

Det är viktigt att de miljöåtgärder vi beslutar om ger önskad effekt: att våra marina skyddade områden bevaras och att de långsiktiga positiva effekterna för både natur och samhälle blir tydliga. Vi behöver kunna kombinera bevarande med flexibilitet, och vetenskaplig evidens och praktisk erfarenhet ska ständigt ligga till grund för våra åtgärder. Det är därför en rimlig utgångspunkt att undantag ska kunna beviljas om fisket inte påverkar syftet med det aktuella områdesskyddet.

Herr talman! Genom att införa ett förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden tar vi ett steg för att skydda våra marina naturvärden, bevara den biologiska mångfalden och säkerställa att våra hav fortsätter att vara en levande resurs för kommande

generationer. Samtidigt lämnar vi utrymme för noggrant reglerade undantag, där vi med försiktighet kan tillåta viss fiskeverksamhet utan att kompromissa med skyddet av värdefull natur.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 174 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Som vi hörde ledamoten Lewerentz säga står Moderaterna bakom både propositionen och att ett förbud mot bottentrålning behövs. Under en lång tid var Moderaterna dock motvilliga och ville ha breda undantag för lokala intressen.

Min fråga till ledamoten är: Är det slut på Moderaternas tveksamheter, eller behöver vi vara oroliga för öppna bakdörrar som riskerar att urholka skyddet?

Anf. 175 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att regeringen är ganska tydlig både i och med havsmiljöpropositionen, som vi antog i höstas, och med den här propositionen och andra förslag som också har påbörjats eller som det fattats beslut om utifrån havsmiljöpropositionen. Vi tycker att de här frågorna är viktiga. Samtidigt vill vi också öppna för att näringsidkare inte ska behöva gå i graven.

Anf. 176 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ledamoten Lewerentz för det tydliga svaret! Det är glädjande att vi kan vara överens om bottentrålningens skadliga effekter och om att skyddet av havsmiljön ska gå först – som ledamoten redogjorde för i sitt anförande.

Den oundvikliga frågan blir dock: Varför begränsar då Moderaterna och regeringspartierna förbudet till den del av de skyddade områdena som ligger innanför trålgränsen?

Anf. 177 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Det handlar framför allt om vad vi har rådighet över att göra. Det som ligger utanför trålgränsen är vi ju skyldiga att förhandla tillsammans med andra EU-länder. Vi har sett hur svårt det är, och jag vet att Socialdemokraterna också är väl medvetna om detta. Det är inte helt enkelt.

Det här sänder en väldigt tydlig signal om var Sverige står i dessa frågor. Jag hoppas att vi framgent också ska kunna få med oss andra EU-länder på den här båten.

Anf. 178 BJÖRN PETERSSON (S):

Herr talman! Det är fantastiskt hur det kan bli. Som förste ersättare från Kalmar län har jag haft äran att tjäna riksdagen flera gånger nu. Här i dag debatterar vi, som av en händelse, fortsättningen på ett ärende jag debatterade förra gången jag var här.

Då debatterade vi ändringarna i reglerna för skyddet av marina områden inom så kallade Natura 2000-områden. I dag gäller det förbud mot bottentrålning i

marint skyddade områden. Det är ett utlovat och efterlängtat nästa steg.

I den debatten redogjorde jag för hur vi i Sverige fått kritik från EU-kommissionen för brister i vårt bevarande av marin livsmiljö. Jag beskrev hur den dåvarande, socialdemokratiskt ledda regeringen hade påbörjat ett arbete och tillsatt en utredning, vars förslag låg till grund för den debatten – och till grund för dagens debatt.

Vidare beskrev jag vår uppskattning över att nuvarande regering har tagit det arbetet vidare och att vi inom Socialdemokraterna, trots att det då fördes diskussioner om att skyddet borde ha kunnat breddas, valde att ställa oss bakom regeringens förslag.

Nu kommer nästa steg, nämligen ett förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden. Vi socialdemokrater finner oss ånyo i en diskussion om att regeringen borde ha kunnat bredda skyddet.

Herr talman! Denna gång känner vi oss nödgade att framhålla att skyddet borde ha kunnat breddas ytterligare, och jag yrkar därför bifall till reservation 4.

Bottentrålningen skadar viktiga livsmiljöer på havsbotten och kan ge stora bifångster som skadar bestånden av fisk och skaldjur. För att säkerställa ett hållbart fiske ser vi ett brådskande behov av att skydda känsliga områden från bottentrålning och i stället uppmuntra användning av miljövänliga fiskeredskap.

Vi välkomnar därför regeringens förslag, där bra steg tas. Dock anser vi det avgörande för skyddet av våra fiskbestånd och andra marina resurser att förbudet kan utvidgas till att gälla även utanför den så kallade trålgränsen, där en stor del av våra skyddade områden finns. Här behöver regeringen omedelbart inleda förhandlingar med andra berörda länder inom EU. Vi menar att regeringen behöver återkomma med förslag om ett bredare förbud mot bottentrålning som även innefattar känsliga områden utanför trålgränsen.

Herr talman! Regeringen föreslår undantag från förbudet i vissa fall. Med anledning av detta vill vi socialdemokrater framhålla att undantag bör beviljas mycket sparsamt, då omfattande undantag riskerar att urvattna syftet med förbudet. För tids vinning håller jag mig dock till att yrka bifall enbart till reservation 4.

Jag ska tala lite om trålning och fisket i en bredare kontext. Vi socialdemokrater ser målkonflikten mellan att skydda natur och att utveckla den blå näringen. Vi ser målkonflikterna vid etablering av vindkraft och andra samhällsintressen. Vi ser också en överhängande risk för kollaps av sillbeståndet. Socialdemokraterna driver därför frågan om en utflyttad trålgräns och en paus för det storskaliga fisket i Östersjön för att ge sillen en chans till återhämtning. Vi driver frågan nationellt och inom EU.

Med detta vill vi gynna det småskaliga kustnära fisket för humankonsumtion. Samtidigt som vi står inför allvarliga hot om överfiske och övergödning tror vi på en utveckling av Sveriges fiskenäring. I det kustnära fisket finns potential att bidra till vår livsmedelsförsörjning, inte minst ur ett beredskapsperspektiv. Det kräver dock insatser på både kort och lång sikt.

Sverige har en enorm potential med hundra tusen sjöar, tiotusentals mil strömmande vattendrag och en kust som sträcker sig över 200 mil. Med ett ansvarsfullt tillvaratagande av dessa resurser finns fantastiska möjligheter för fiskerier och vattenbruk. Det kräver av oss att vi agerar för bevarandet av våra fiskbestånd. Det kräver av oss att vi arbetar tillsammans med våra grannländer för att hitta samsyn. Det kräver också att våra olika samhällsintressen samverkar kring att hitta gemensamma lösningar.

Det här är frågor som våra tidigare S-ledda regeringar på olika sätt har arbetat med. Det är inte alltid enkelt, som ledamoten Lewerentz så riktigt påpekade. Vi hoppas att den nuvarande regeringen kan ta till sig och fortsätta även detta arbete.

(Applåder)

Anf. 179 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Att den tidigare S-ledda regeringen drivit frågan är ju inte helt sant. Den S-ledda regeringen blev puttad framför sig av den M-ledda oppositionen under den förra mandatperioden, exempelvis vad gäller den utflyttning av trälgräns som nu sker på prov i centrala Östersjön.

Jag skulle vilja fråga ledamoten hur det kommer sig att S plötsligt driver frågan om en utflyttad trälgräns. Varför har man inte agerat tidigare?

Anf. 180 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar inte ledamoten Lewerentz bild av att Moderaterna skulle ha drivit Socialdemokraterna framför sig när det gäller en utflyttning av trälgränsen. Däremot är jag tacksam att vi har funnit samsyn i detta och att den nuvarande regeringen arbetar vidare med frågan.

En utflyttning av trälgränsen och ett trälningsförbud finns i ett kongressbeslut från Socialdemokraternas förra kongress. Som företrädare för Socialdemokraterna har jag att förhålla mig till och arbeta med det. Jag medger att det är ett något kantigt kongressbeslut, som samtidigt tar sikte på att vi ska främja det kustnära fisket, där inte så få – för att inte säga de flesta – också är trålfiskare. Det finns alltså en målkonflikt där för mig att hantera. Men jag följer kongressens beslut och arbetar för det, och så gjorde även mina föregångare.

Anf. 181 JOANNA LEWERENTZ (M) replik:

Herr talman! Vad gäller just trälgränsen sprang det ur utskottsinitiativ och motioner som sedan resulterade i tillkännagivanden från riksdagen, och i min värld är det att putta en regering framför sig för att få saker att hända. Den här regeringen har också gått hårdare ut i kvotsättningsförhandlingar och så vidare och lyckats få till lägre kvoter än vad Socialdemokraterna någonsin har fått till.

Det gläder mig dock att vi ändå håller med varandra så mycket som vi gör i frågorna om fisket och vad som behöver göras. Det gör att vi kommer att kunna komma mycket långt.

Anf. 182 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag delar inte ledamotens bild av vem som har tryckt vem framför sig, men jag är glad över att vi har samsyn i frågan och att vi kan arbeta för att förbättra situationen i våra hav.

Anf. 183 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Det är inget parti som har yrkat avslag på propositionen i sig, utan det handlar mer om att man har synpunkter på vissa delar.

Precis som vi hörde tidigare var det den tidigare regeringen som i mars 2022 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen i syfte att reglera fisket för att stärka skyddet för marina skyddade områden. I den proposition vi debatterar i dag behandlas det lagförslag från utredningsbetänkandet som innebär att bemyndigandet i 20 § fiskelagen utvidgas för att möjliggöra ett generellt förbud mot bottentrålning.

Övriga lagförslag från utredningens slutbetänkande omhändertogs i en annan proposition, som behandlades tidigare under detta riksmöte. Denna proposition och de åtgärder som föreslås i den avser fiske i marina nationalparker, naturreservat, biotopskyddsområden eller Natura 2000-områden, med möjlighet till begränsade undantag.

Det kan understrykas att det inte är enskilda beslut om undantag som förutses i förslaget utan föreskrifter från Havs- och vattenmyndigheten, vilket jag förutsätter att regeringen kommer att hantera både klokt och tydligt. Om bottentrålning i någon form kan bedrivas utan att det motverkar syftet med områdesskyddet i ett visst område bör det enligt regeringen kunna göras undantag.

Det är viktigt att regeringen säkerställer att känsliga områden fredas från skadliga effekter av bottentrålning samtidigt som möjligheten till fiske inte begränsas mer än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med det skyddade området. Jag kan inte nog tydligt understryka detta med tanke på den debatt som förekommer i frågan, liksom frågetecknen kring hur Havs- och vattenmyndigheten kommer att agera när de tar fram föreskrifter.

Vad gäller frågan om andra nationers båtar bedriver regeringen ett aktivt arbete för att försöka reglera bottentrålning i skyddade områden i de delar av territorialhavet där även andra medlemsstaters fartyg får fiska, liksom i Sveriges ekonomiska zon. Arbetet bedrivs på unionslagstiftningsnivå eftersom detta bedöms ha bäst verkan. Där handlar det om att jobba tillsammans.

(Applåder)

Anf. 184 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Från Vänsterpartiets sida tycker vi att förslaget att förbjuda bottentrålning i skyddade områden är ett steg i rätt riktning men inte tillräckligt.

Bottentrålningen är ett stort hot mot känsliga och ofta relativt okända havsmiljöer och ekosystem. De flesta arter som lever i djuphaven växer och förökar sig långsamt, vilket gör att det tar mycket lång tid innan den mängd fisk som fiskas upp ersätts. Man använder tunga redskap som river upp skadliga stoftmoln och ödelägger livet på bottenarna. Det påverkar inte bara de fiskar eller skaldjur som man vill fånga utan även själva havsbotten och andra bottenlevande arter. Bottentrålning ger också andra negativa effekter, inte minst klimatpåverkan, genom att den frigör kol från sediment som orsakar koldioxidutsläpp.

Därför är det nödvändigt att införa regleringar som stoppar bottentrålning i skyddade områden. Vi i Vänsterpartiet tycker att en sådan reglering bör omfatta hela territorialhavet.

Bottentrålning är dock inte den enda fiskemetod som skadar miljön. Vi tycker att det borde införas ett generellt fiskeförbud i marina skyddade områden. Fiske i dessa områden bör bara tillåtas om det kan bedrivas utan att påverka områdenas bevarandevärden. Det skulle gynna fiskbestånden både i skyddade områden och i kringliggande områden samtidigt som det skulle gynna livsmiljöer och andra arter. I förlängningen skulle det också gynna fiskenäringen.

Herr talman! Vänsterpartiets uppfattning är att skadlig bottentrålning måste förhindras även i de delar av havet som inte är skyddade. Den största delen av bottenlevande fisk och skaldjur som fångas av svenskt yrkesfiske fiskas med bottentrål. Det pågår utveckling av mer skonsamma redskap. Det är viktigt att den utvecklingen backas upp av politiska beslut genom krav på att använda de mest skonsamma redskapen. Vi tycker att Sverige borde verka för ett förbud mot icke-skonsam bottentrålning inom EU.

Även om mer skonsamma redskap används har de områden som trålas mest svårt att återhämta sig. Också i de områden som trålas sällan är livet på bottenarna starkt påverkat, eftersom återhämtningen är långsam. Enligt Artdatabankens rödlista är djup havsbotten den biotop som har störst andel rödlistade arter av alla svenska biotoper, både på land och i havet. Artdatabanken pekar även på behovet av att inrätta fler sammanhängande skyddsområden mot just bottentrålning.

Många som fiskar med bottentrål gör det på ungefär samma sträcka men kan ibland lägga trålen på en annan plats. Det gör att även de bottenar som bara trålas någon gång då och då blir väldigt påverkade av trålningen.

Givet hur stora konsekvenser bottentrålning har för områden som trålas sällan, och även för havet i stort, tycker vi att det är dags att se över möjligheten att skapa trålområden och dedikerade sträckningar där det är tillåtet att tråla. Med andra ord skulle bottentrålning då inte längre vara tillåten på andra platser. Sådana områden skulle kunna föregås av en konsekvensutredning som utreder vilka områden som lämpar sig bäst ur ett miljöperspektiv och ett socioekonomiskt perspektiv. Det skulle möjliggöra återhämtning av bottenar i de områden som inte längre trålas. Detta skulle vara

en viktig åtgärd för att leva upp till den internationella överenskommelsen om att 30 procent av havsområdena i världen ska vara skyddade till 2030. Det kan också ge andra positiva miljöeffekter, till exempel minskad övergödning.

Herr talman! Jag tycker att det är tråkigt att regeringen återigen lägger fram ett förslag som är ganska begränsat till sin omfattning, även om det är ett litet steg i rätt riktning. För att på allvar ta tag i de hot som finns mot havsmiljön krävs betydligt mer kraftfulla insatser. Varför inte ta tillfället i akt och genomföra åtgärder som verkligen gör skillnad?

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 185 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! Sverige har en av Europas längsta kuster, och vi svenskar bor i stor utsträckning utmed kusten. Vi har en stark tradition av sjöfart och båtliv. Många näringar är kopplade till en attraktiv och levande kust- och havsmiljö. Havet är otroligt värdefullt för oss som lever här, såväl ur ett kulturellt och mänskligt perspektiv som ur ett ekonomiskt perspektiv. Haven är också viktiga – för att inte säga avgörande – ur ett miljö- och klimatperspektiv.

Vi är alla smärtsamt medvetna om att fiskbestånden i Östersjön är i mycket dåligt skick. Torskbestånden är redan förstörda. För ett antal år sedan införde man fiskestopp på torsk i östra Östersjön efter att beståndet kollapsat. Torsken i västra Östersjön kraschade flera år tidigare och visar inga tecken på återhämtning. Det finns studier som indikerar att beståndskollapsen hade kunnat undvikas om rätt åtgärder hade vidtagits i tid. Det står klart – det är verkligen tydligt – att vi måste agera snabbare och mer proaktivt för att förhindra att samma katastrof drabbar sill och strömming.

I slutet av förra året togs ett viktigt steg för en mer hållbar havsmiljöpolitik. När vi antog havsmiljöpropositionen här i kammaren stakade vi ut en ny riktning där hänsyn tas till hela ekosystemet. Havsmiljöpropositionen är just en inriktningsproposition. Den är ett första steg som stakar ut vägen dit vi vill nå.

När frågan debatterades här i kammaren var jag tydlig med att detta skulle ses just som ett första steg och att mer var att vänta. Den proposition om förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden som vi debatterar i dag är just ett sådant steg.

Herr talman! Sverige ska självklart bidra till att nå målsättningarna om 30 procents skydd av haven. Av de 30 procenten ska 10 procent ha ett strikt skydd. Detta gör vi för att leva upp till Sveriges internationella åtaganden. Det är ett mycket viktigt verktyg för att säkerställa biologisk mångfald och havets förmåga att leverera livskraftiga ekosystemtjänster.

Östersjön mår som den gör till stor del på grund av mänsklig aktivitet. Det är inte bara fiske utan även till exempel föroreningar, sjöfart och klimatförändringar som ligger bakom detta. Havsmiljön utsätts för stora påfrestningar som ur ett ekologiskt perspektiv sker alltför snabbt för att ekosystemen ska kunna anpassa sig. Den biologiska mångfalden i haven är hotad.

Särskilt Östersjön riskerar att bli en död, blöt öken. För att motverka detta är de marina skyddade områdena viktiga. Där fredas naturen från störningar. Dessa områden, alltså marina nationalparker, naturreservat och Natura 2000-områden, behöver utökas och stärkas. Just därför föreslår vi nu ett förbud mot bottentrålning i dessa områden.

Låt mig fritt återge en del av propositionen. Bomtrålar, snurrevadar och skrapor – det finns andra som har bättre koll på vad dessa olika redskap gör och vilken effekt de har på botten – släpas på havsbotten och påverkar miljön på flera olika sätt. Utöver de effekter som verksamheten har på faunasamhället när fisk och skaldjur fångas har bottentrålning dels direkta effekter på botten och bottenlevande organismer, dels effekter i form av minskat siktdjup och ökad sedimentering. Detta är väldigt negativt för havsmiljön. Att skydda miljön från bottentrålningens effekter är särskilt angeläget i de skyddade områden vars skydd vi just nu debatterar.

Herr talman! Det är mycket viktigt att utgångspunkten är att bottentrålning ska vara förbjuden i de här områdena. Samtidigt har flera remissinstanser lyft fram farhågor om att ett generellt förbud mot bottentrålning står i strid med principen att inte vidta kraftfullare åtgärder än vad som krävs för att uppnå syftet med det skyddade området. Ordningen kommer dock att vara sådan att undantag kan beviljas om det inte motverkar syftet med områdesskyddet. Genom undantagsmöjligheten säkerställs att förbudet endast gäller när det behövs. Detta är rimligt och bra, men det är viktigt att undantag beviljas med stor försiktighet. Utgångspunkten ska vara ett förbud mot bottentrålning i dessa områden.

Det finns exempel på att samförvaltning av vissa sorters fiske kan ske i skyddade områden utan att skada ekosystemen. Ett sådant exempel är fisket i Kosterhavet utanför kusten i norra Bohuslän. Där har man säkrat yrkesfisket genom att bedriva ett fiske som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart i balans med bevarandet av den biologiska mångfalden. Så kommer även fortsättningsvis att kunna ske.

Med försiktighet kan vi nå en hållbar havsmiljö, ett hållbart fiske och en hållbar lokal fiskeindustri.

Herr talman! Slutligen: Vi liberaler vill att de fiskemetoder som allvarligt skadar marint liv och marina biotoper ska förbjudas på EU-nivå. EU är särskilt viktigt i fiskefrågor. Vi vill att skadlig trålning ska begränsas och anser att det behövs ett generellt stopp för bottentrålning i skyddade områden. Det här är en fråga vi liberaler har drivit länge, och nu står vi äntligen i kamraren med en proposition som föreslår just detta. I dag, mina vänner, är en bra dag.
(Applåder)

Anf. 186 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Jag ska börja där ledamoten Elin Nilsson slutade. Liberalerna har konsekvent förespråkade ett förbud mot bottentrålning och har nu äntligen fått igenom sin linje.

Hur säkra är Liberalerna på att få med sig sina regeringskollegor på att detta förbud också ska efterlevas i praktiken? Är Liberalerna beredda att kräva ytterligare resurser och kontroll, eller nöjer de sig med en lagtext?

Anf. 187 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Petersson för frågan.

All politik vi presenterar i kammaren är förhandlad, förankrad och väletablerad i regeringssamarbetet, och de förslag vi lägger fram har vi för avsikt att se till att de efterlevs.

Anf. 188 BJÖRN PETERSSON (S) replik:

Herr talman! Ledamotens engagemang går inte att ta miste på, och hon är tydlig med behovet av ett förbud mot bottentrålning.

Varför tillåter då Liberalerna fortsatt bottentrålning i områden utanför den så kallade trålgränsen?

Anf. 189 ELIN NILSSON (L) replik:

Herr talman! Frågan ställdes även till den moderata ledamoten, och mitt svar är detsamma. Det är en komplex fråga där Sverige förhandlar med andra EU-länder. Vi gör vad vi kan och jobbar på. Liberalerna driver på i denna fråga i regeringssamarbetet för att få fart, stuns och handling där. Liberalerna driver också på med full kraft i Europaparlamentet. Där har vi en mycket engagerad Europaparlamentariker i Karin Karlsbro som gärna, engagerat och drivet pratar just bottentrålning.

Anf. 190 ANDERS KARLSSON (C):

Herr talman! Nu debatterar vi betänkande MJU13 *Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden*, och jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 2 om utformningen av föreskrifter om förbud mot bottentrålning och möjligheten till undantag.

Som vi har hört under debatten rör detta marina nationalparker, naturreservat, biotopskyddade områden och Natura 2000-områden. Betänkandet rör en väldigt liten del, och ibland kan jag tycka att det är svårt att hantera de små delarna i en helhet både vad gäller förvaltning och naturskydd.

Debatten gäller bottentrålning och dess negativa effekter, och det är inget snack om att bottentrålning har stora negativa effekter, speciellt i Östersjön där bottenarna är mycket förorenade av tungmetaller och dioxiner.

Det ser dock väldigt olika ut i Västerhavet och Östersjön. I dag är Västerhavet mindre miljöbelastat. Därför måste vi vara noga med att inte skapa för många förbud som gör att vi inte kan använda detta som en viktig resurs.

Herr talman! Ledamoten Andrea Andersson Tay tog upp teknikutvecklingen. Den negativa effekten av bottentrålning varierar beroende på utrustning, och därför måste vi främja och stödja framtagandet av ny utrustning. Ny utrustning måste kunna utvecklas så att

det blir mindre miljöbelastning. Jag tror nämligen att det är ganska uteslutet att helt tänka bort bottentrållning med tanke på den volym fisk vi ska ta upp ur våra hav.

Kosterhavet har länge varit en marin nationalpark, och många aktörer var en gång i tiden inblandade i att skydda och värna denna miljö. Här har det fungerat väl under lång tid, och Kosterhavet är ett stort område och en viktig resurs när det gäller den fisk vi konsumerar. Då är det för mig ganska främmande att införa nya förbud utan att ta en ny diskussion med dem som en gång instiftade denna nationalpark. Att vi ensidigt fattar beslut om att fiske ska bedrivas på ett nytt sätt utan att diskutera det med dem som skapade nationalparken är besvärligt. Det får inte bli som i norra Sverige med fiskekrig och att vi går in i ägande frågor som vi inte råder över, utan där vi hamnar fel. När det gäller Kosterhavet måste vi ha en dialog med alla aktörer eftersom det här har fungerat väl under lång tid.

Myndigheten HaV ansvarar för tillsynen. Problemet med denna myndighet är att man inte har någon främjandeparagraf för fisket. Vi var alla överens om att flytta ut trålgränsen, men de fiskare som då inte kan fiska kompenseras inte. Jag menar att vi måste se över lagstiftningen och ge myndigheten ett tydligt främjandeuppdrag. Vi lägger nu över detta på HaV trots att det finns en miss i direktiven till myndigheten.

Vi pratar om att torsken försvinner. Jo, men måste man införa trållningsförbud för att något försvinner? Det finns ju andra sätt. Vi kan inte både följa Ices rekommendationer och ha trållningsförbud. Följer vi Ices rekommendationer lite bättre än vad som har gjorts hittills skulle vi komma mycket längre och få en bättre fiskeförvaltning än vad vi har i dag.

Herr talman! Jag är nöjd med utvecklingen och tror att både fiskare och fiskar kan leva med den. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 april.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Propositioner
2024/25:124 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv
2024/25:150 Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 26 mars

2024/25:556 Åtgärder mot kriminella aktörers närvaro i välfärden

av *Lars Isacsson* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)
2024/25:557 Åtgärder mot skatteflykt och skattefusk

av *Mathias Tegnér* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:558 Arbetslivskriminalitet och kontroller

av *Marie Olsson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:559 Gruvbrytning i alunskiffer

av *Lorena Delgado Varas* (V)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:560 Polisstationen i Hallstavik och den lokala polismärket

av *Mathias Tegnér* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 mars

2024/25:953 Demokratisk tillbakagång i Turkiet
av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2024/25:954 Kriminalvårdens platskapacitet

av *Sanna Backeskog* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:955 Vitt snus och utrikeshandel
av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:956 Konsekvenser för gotländsk sjukvård av avvecklat postflyg

av *Hanna Westerén* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:957 Antalet skatterevisioner
av *Mathias Tegnér* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 26 mars

2024/25:894 Nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn

av *Sanna Backeskog* (S)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2024/25:904 Beslutet att inte polisanmäla den nationella säkerhetsrådgivaren

av *Peter Hultqvist* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2024/25:905 Hantering av digitala nationella prov
av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet Lotta Edholm (L)
2024/25:906 Bristen på läkemedel

av *Mikael Dahlgqvist* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)
2024/25:902 Konsekvensanalys vid avveckling av 2G-nätet
av *Adrian Magnusson* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)
2024/25:907 Riksväg 62 i norra Värmland
av *Mikael Dahlgqvist* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2024/25:910 Elevcoachers och elevassistenters roll i skolan
av *Sanna Backeskog* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)
2024/25:915 Nya trälgränsers påverkan på Blekinges sillfiske
av *Heléne Björklund* (S)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2024/25:913 Pride i Budapest
av *Ulrika Westerlund* (MP)
till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)
2024/25:911 Sjöfartsverkets långsiktiga finansiering
av *Malin Östh* (V)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2024/25:908 Låneförmedlare som banker
av *Anne-Li Sjölund* (C)
till statsrådet Niklas Wykman (M)
2024/25:914 Utbrottet av blåtunga i Halland och övriga sydvästra Sverige
av *Christofer Bergenblock* (C)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2024/25:912 Hantering av migrationsärenden för sökande från Bosnien och Hercegovina samt Serbien
av *Dzenan Cisija* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)
2024/25:909 Samordnad registerkontroll på Bolagsverket
av *Gunilla Carlsson* (S)
till statsrådet Erik Slottner (KD)
2024/25:918 Samiska kvarlevor
av *Mats Berglund* (MP)
till kulturminister Parisa Liljestrand (M)
2024/25:917 Palestiniernas situation på Västbanken
av *Jamal El-Haj* (-)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:925 Flytt av myndigheter till Stockholm
av *Tomas Eneroth* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)
2024/25:919 Pensionärsbingo
av *Ola Möller* (S)
till statsrådet Niklas Wykman (M)
2024/25:923 Israels senaste handlingar i Gaza
av *Jamal El-Haj* (-)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:921 Förbud för skolor som ska läggas ned att anta nya elever
av *Åsa Westlund* (S)
till statsrådet Lotta Edholm (L)

2024/25:920 Ersättning vid upplåtelse av mark vid elnätsutbyggnad
av *Monica Haider* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:924 Försvarsstöd till Taiwan
av *Markus Wiechel* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
2024/25:922 Skyddet av fri journalistik globalt
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:926 Sveriges varumärke och dess påverkan på näringslivet
av *Johnny Svedin* (SD)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:916 Främjande av svensk och europeisk vapenindustri
av *Markus Wiechel* (SD)
till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 18.50.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.54,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.15,
av förste vice talmannen därefter därefter till och med § 11 anf. 152 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 12 anf. 184 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om ersättare	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott.....	2
§ 6 Internationellt bistånd	2
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU8	2
Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD).....	2
Anf. 2 OLLE THORELL (S).....	3
Anf. 3 KATARINA TOLGFORS (M).....	3
Anf. 4 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	4
Anf. 5 KATARINA TOLGFORS (M) replik	4
Anf. 6 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	5
Anf. 7 KATARINA TOLGFORS (M) replik	5
Anf. 8 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	5
Anf. 9 KATARINA TOLGFORS (M) replik	5
Anf. 10 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	6
Anf. 11 KATARINA TOLGFORS (M) replik	6
Anf. 12 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	6
Anf. 13 KATARINA TOLGFORS (M) replik	7
Anf. 14 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	7
Anf. 15 KATARINA TOLGFORS (M) replik	8
Anf. 16 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	8
Anf. 17 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	8
Anf. 18 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	9
Anf. 19 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	10
Anf. 20 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik.....	10
Anf. 21 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	10
Anf. 22 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	10
Anf. 23 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	11
Anf. 24 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	11
Anf. 25 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	11
Anf. 26 ANNA LASSES (C)	11
Anf. 27 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	12
Anf. 28 ANNA LASSES (C) replik.....	13
Anf. 29 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik.....	13
Anf. 30 ANNA LASSES (C) replik.....	13
Anf. 31 JANINE ALM ERICSON (MP)	13
Anf. 32 KATARINA TOLGFORS (M) replik	14
Anf. 33 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	15
Anf. 34 KATARINA TOLGFORS (M) replik	15
Anf. 35 JANINE ALM ERICSON (MP) replik.....	15
Anf. 36 JOAR FORSSELL (L).....	15
(forts. § 8)	16
Ajournering	16
Återupptaget sammanträde	16
§ 7 Frågestund	16
Anf. 37 TALMANNEN	16
<i>Matpriserna och regeringens ekonomiska prioriteringar</i>	<i>16</i>
Anf. 38 MALIN LARSSON (S)	16
Anf. 39 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	16
Anf. 40 MALIN LARSSON (S)	17
Anf. 41 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
<i>Klimatpolitiska rådets förslag.....</i>	<i>17</i>
Anf. 42 MARTIN KINNUNEN (SD).....	17
Anf. 43 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	17
Anf. 44 MARTIN KINNUNEN (SD).....	17

Anf. 45 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	17
<i>Sänkta matpriser</i>	17
Anf. 46 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	17
Anf. 47 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	18
Anf. 48 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V).....	18
Anf. 49 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	18
<i>Alternativ till kärnkraft</i>	18
Anf. 50 RICKARD NORDIN (C)	18
Anf. 51 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	18
Anf. 52 RICKARD NORDIN (C)	18
Anf. 53 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	18
<i>Fiskekvoterna i Östersjön</i>	19
Anf. 54 EMMA NOHRÉN (MP).....	19
Anf. 55 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	19
Anf. 56 EMMA NOHRÉN (MP).....	19
Anf. 57 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	19
<i>Livsmedelsstrategin och den svenska matproduktionen</i>	19
Anf. 58 JOANNA LEWERENTZ (M)	19
Anf. 59 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	19
Anf. 60 JOANNA LEWERENTZ (M)	19
Anf. 61 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	20
<i>Effekterna av den nya livsmedelsstrategin</i>	20
Anf. 62 MAGNUS OSCARSSON (KD)	20
Anf. 63 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	20
Anf. 64 MAGNUS OSCARSSON (KD)	20
Anf. 65 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	20
<i>Förvaltningen av vargstammen</i>	20
Anf. 66 ELIN NILSSON (L)	20
Anf. 67 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	20
Anf. 68 ELIN NILSSON (L)	20
Anf. 69 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	21
<i>De digitala nationella proven</i>	21
Anf. 70 MATS WIKING (S)	21
Anf. 71 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	21
<i>Sverige som innovationsland</i>	21
Anf. 72 ANGELICA LUNDBERG (SD)	21
Anf. 73 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	21
<i>Pensionärerna och regeringens ekonomiska prioriteringar</i>	21
Anf. 74 NADJA AWAD (V)	21
Anf. 75 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	21
<i>Åtgärder mot virussjukdomen blåtunga</i>	22
Anf. 76 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	22
Anf. 77 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	22
<i>Den tioåriga grundskolan och förskollärares behörighet</i>	22
Anf. 78 CAMILLA HANSÉN (MP).....	22
Anf. 79 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	22
<i>Skånes roll i energiplaneringen</i>	22
Anf. 80 MATS SANDER (M)	22
Anf. 81 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	23
<i>Skolinspektionens tillsyn av konfessionella friskolor</i>	23
Anf. 82 HANS EKLIND (KD)	23
Anf. 83 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	23
<i>Jordbrukets utsläpp och produktion</i>	23
Anf. 84 SOFIA SKÖNNBRINK (S).....	23
Anf. 85 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD).....	23
<i>Svenska företag och global finansiell brottslighet</i>	23
Anf. 86 JOHNNY SVEDIN (SD)	23
Anf. 87 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	23
<i>Matpriserna och högkostnadsskyddet</i>	24

Anf. 88 KARIN RÅGSJÖ (V)	24
Anf. 89 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	24
<i>Det småskaliga fisket i Östersjön</i>	24
Anf. 90 ANDERS KARLSSON (C)	24
Anf. 91 Landsbygdsminister PETER KULLGREN (KD)	24
<i>Förlängning av tillägget i bostadsbidraget</i>	24
Anf. 92 MÄRTA STENEVI (MP)	24
Anf. 93 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	25
<i>Förenklingsrådets förslag</i>	25
Anf. 94 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M).....	25
Anf. 95 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD) replik	25
<i>Northvolts konkurs och Skellefteås framtid</i>	25
Anf. 96 ISAK FROM (S)	25
Anf. 97 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	25
<i>Jämställdhet och demokrativillkor för statsbidrag</i>	26
Anf. 98 SARA GILLE (SD)	26
Anf. 99 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	26
<i>Kärnkraften och alternativa kraftslag</i>	26
Anf. 100 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	26
Anf. 101 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	26
<i>Företagens situation</i>	26
Anf. 102 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S).....	26
Anf. 103 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	26
<i>Ensamstående mammors situation</i>	27
Anf. 104 SOFIA AMLOH (S)	27
Anf. 105 Energi- och näringsminister EBBA BUSCH (KD).....	27
<i>Åtgärder mot droger i skolan</i>	27
Anf. 106 PATRICK RESLOW (SD)	27
Anf. 107 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	27
<i>Politiska partiers tillträde till gymnasieskolor</i>	27
Anf. 108 JACOB RISBERG (MP)	27
Anf. 109 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	28
<i>Stärkande av lärarrollen</i>	28
Anf. 110 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	28
Anf. 111 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	28
<i>Antalet underentreprenörer i byggbranschen</i>	28
Anf. 112 ADRIAN MAGNUSSON (S).....	28
Anf. 113 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L)	28
§ 8 (forts. från § 6) Internationellt bistånd (forts. UU8)	28
(Beslut fattades under § 10.)	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 9 Beslut om ärende som slutdebatterats den 26 mars	29
NU18 Mineralpolitik	29
§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	29
UU8 Internationellt bistånd	29
§ 11 Bättre förutsättningar inom djurens hälso- och sjukvård samt djurskydd	30
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU10	30
Anf. 114 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M)	30
Anf. 115 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	31
Anf. 116 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	31
Anf. 117 SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	31
Anf. 118 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	32
Anf. 119 STINA LARSSON (C) replik	32
Anf. 120 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik	32
Anf. 121 STINA LARSSON (C) replik	32

Anf. 122	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	33
Anf. 123	SOFIA SKÖNNBRINK (S).....	33
Anf. 124	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	34
Anf. 125	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	35
Anf. 126	MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M) replik.....	35
Anf. 127	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	35
Anf. 128	MAGNUS OSCARSSON (KD)	35
Anf. 129	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	36
Anf. 130	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	36
Anf. 131	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	36
Anf. 132	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	37
Anf. 133	STINA LARSSON (C) replik.....	37
Anf. 134	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	37
Anf. 135	STINA LARSSON (C) replik.....	37
Anf. 136	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	37
Anf. 137	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	37
Anf. 138	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	38
Anf. 139	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	38
Anf. 140	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	38
Anf. 141	FÖRSTE VICE TALMANNEN	38
Anf. 142	VICTORIA TIBLOM (SD)	39
Anf. 143	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	39
Anf. 144	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	40
Anf. 145	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	40
Anf. 146	VICTORIA TIBLOM (SD) replik	40
Anf. 147	ELIN NILSSON (L)	40
Anf. 148	STINA LARSSON (C) replik.....	41
Anf. 149	ELIN NILSSON (L) replik	41
Anf. 150	STINA LARSSON (C) replik.....	41
Anf. 151	ELIN NILSSON (L) replik	42
Anf. 152	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	42
Anf. 153	ELIN NILSSON (L) replik	42
Anf. 154	SOFIA SKÖNNBRINK (S) replik	42
Anf. 155	ELIN NILSSON (L) replik.....	43
Anf. 156	REBECKA LE MOINE (MP) replik	43
Anf. 157	ELIN NILSSON (L) replik.....	43
Anf. 158	REBECKA LE MOINE (MP) replik.....	43
Anf. 159	ELIN NILSSON (L) replik	44
Anf. 160	KAJSA FREDHOLM (V)	44
Anf. 161	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	45
Anf. 162	KAJSA FREDHOLM (V) replik	45
Anf. 163	MAGNUS OSCARSSON (KD) replik.....	45
Anf. 164	KAJSA FREDHOLM (V) replik	45
Anf. 165	STINA LARSSON (C)	46
Anf. 166	REBECKA LE MOINE (MP)	47
	(Beslut skulle fattas den 2 april.)	49
§ 12	Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden.....	49
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU13.....	49
Anf. 167	VICTORIA TIBLOM (SD)	49
Anf. 168	BJÖRN PETERSSON (S) replik	49
Anf. 169	VICTORIA TIBLOM (SD) replik.....	50
Anf. 170	BJÖRN PETERSSON (S) replik	50
Anf. 171	VICTORIA TIBLOM (SD) replik.....	50
Anf. 172	EMMA NOHRÉN (MP).....	50
Anf. 173	JOANNA LEWERENTZ (M)	51
Anf. 174	BJÖRN PETERSSON (S) replik	52
Anf. 175	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	52
Anf. 176	BJÖRN PETERSSON (S) replik	52
Anf. 177	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	52
Anf. 178	BJÖRN PETERSSON (S)	52

Anf. 179	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	53
Anf. 180	BJÖRN PETERSSON (S) replik	53
Anf. 181	JOANNA LEWERENTZ (M) replik.....	53
Anf. 182	BJÖRN PETERSSON (S) replik	53
Anf. 183	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	53
Anf. 184	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	53
Anf. 185	ELIN NILSSON (L)	54
Anf. 186	BJÖRN PETERSSON (S) replik	55
Anf. 187	ELIN NILSSON (L) replik	55
Anf. 188	BJÖRN PETERSSON (S) replik	55
Anf. 189	ELIN NILSSON (L) replik	55
Anf. 190	ANDERS KARLSSON (C).....	55
	(Beslut skulle fattas den 2 april.)	56
§ 13	Bordläggning	56
§ 14	Anmälan om interpellationer	56
§ 15	Anmälan om frågor för skriftliga svar	56
§ 16	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	56
§ 17	Kammaren åtskildes kl. 18.50.	57